

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา
อำเภอเมืองแพร่

**STUDENTS'S OPINION ON THE PROCESS OF TEACHING THE
BUDDHIST SUBJECT BY FULLTIME TEACHERS AND MONK
TEACHERS IN SECONDARY SCHOOLS,
MUANG PHRAE DISTRICT.**

พระปิยะ ปิยชมโม (เมฆแสน)

วิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา
อำเภอเมืองแพร่

พระปิยะ ปิยธมฺโม (เมฆแสน)

วิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**STUDENTS'S OPINION ON THE PROCESS OF TEACHING THE
BUDDHIST SUBJECT BY FULLTIME TEACHERS AND MONK
TEACHERS IN SECONDARY SCHOOLS,
MUANG PHRAE DISTRICT.**

Phra Piya Piyathammo (Meksan)

**A Thesis Submitted in partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand.
C.E 2011**

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา

.....
(พระสุธีธรรมานุนต์, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(พระมหาสมปурณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

.....กรรมการ
(พระเวียง กิตฺติวณฺโณ, ดร.)

.....กรรมการ
(ดร.ชานมาศ วารีแสงทิพย์)

.....กรรมการ
(ดร.วรรณฯ มั่งกิตตะ)

.....กรรมการ
(ผศ.วีโรจน์ ศรีคำภา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระเวียง กิตฺติวณฺโณ, ดร. ประธานกรรมการ
ดร.วรรณฯ มั่งกิตตะ กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่
ผู้วิจัย	: พระปิยะ ปิยธมฺโม (เมฆแสน)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระเวียง กิตติวิญญู โณ, ดร. พธ.บ.,MA.,PhD. : ดร.วรรณ มังกิตะ วท.บ.,วท.ม.,PhD.
วันที่สำเร็จการศึกษา	: 30 มีนาคม ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ (๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา (๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) จำนวน ๓๔๕ คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอน พบว่าในภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้านการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่ ทั้ง ๔ ด้าน พบว่าครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา มีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบในแต่ละแผนแต่ละด้านพบว่าครูประจำการกับครูพระ

สอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ทุกด้าน

สรุปว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ มีการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาดีกว่าครูประจำการ

Thesis Title : Students's Opinion on the process of Teaching the Buddhist subject by full-time Teachers and Monk teachers in secondary Schools, Muang Phrae District

Researcher : phra Piya Piyathammo (Meksan).

Degree : Master of Arts (Buddhist studies)

Thesis Supervisory Committee
: phraweang kittiwanno, Dr. (B.A,MA.,Ph.D)
: Dr. Wanra Mangkita, (B.A,BT.S.,Ph.D)

Date of Graduation : March 30, 2011

Abstract.

This study is purpose to study the students's opinion on the process of teaching the Buddhist subject by full-time teachers and monk teachers in secondary school, Muang Phrae District.They are: (1) To study of students's opinion on the process of teaching the Buddhist subject by full-time teachers and monk teachers in secondary school.(2) To compare the students' opinion on the process of teaching the Buddhist subject between full-time teachers and Monk teachers in secondary school.

The sample which use in this study are students who are random sampling Tools for collecting data is questionnaire of students's opinion on the process of teaching the Buddhist subject by full-time teachers and Monk teachers in secondary school, Muang Phrae district

The result showed that Students's opinion on the process of teaching the Buddhist subject by full-time teachers and Monk teachers in secondary schools, Muang Phrae District. There are four sides namely, planning, process, methods, and assessment of teaching. It is found that the overall in high levels.

Comparison of students's opinion on the process of teaching the Buddhist, are four sides. It is found that full-time teachers and Monk teachers have the process instruction of the Buddhist subject at stage 3 (m 1- m3) Muang Phrae District. The overall difference of significance is .05 when comparing the scores in each sides, but found that full-time teachers and Monk teachers in secondary schools. The process of teaching the Buddhist subject is statistically difference of significance at the .05

Concluded that level on all sides. By the Monk teachers are better than full-time teachers Muang Phrae District

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี และได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขอขอบคุณ พระปลัดอุดร อุดฺตฺรเมธี, ดร. ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตแพร่ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ผศ. พูนทรัพย์ เกตุวีระพงษ์ รักษาการหัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ และนายวิสุทธิ สิทธิอักษร, คศ. ๓ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนพิริยาลัยจังหวัดแพร่

ขอขอบคุณ ประธานและกรรมการที่ปรึกษา พระอาจารย์เวียง กิตฺติวณฺโณ, ดร. อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ และดร. วรรณ มังกิตะ อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

ขอขอบคุณ ผู้ให้การสนับสนุนทุนการศึกษา ผู้เป็นบิดาและมารดา พร้อมด้วยครอบครัว (เมฆแสน)

สุดท้าย ขอขอบคุณพระอาจารย์ทุกรูปและคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ประสิทธิ์ประสาทวิทยากร และประสบการณ์ รวมถึงให้ความเมตตาเอื้อเฟื้อแก่ผู้วิจัยมาตลอด คุณความดีอันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ มารดา บิดา มิตรสหายและเพื่อนร่วมชั้นเรียน คฤหัสถ์ ที่เป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนในทุกๆเรื่อง

พระปิยะ ปิยธมฺโม (เมฆแสน)

๓๐ มีนาคม ๒๕๕๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตาราง	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๖
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๑
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดบทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา	๑๒
๒.๒ การวางแผนการสอน	๑๘
๒.๓ กระบวนการสอน	๒๕
๒.๔ วิธีการสอน	๓๑
๒.๕ การประเมินผลการสอน	๔๐
๒.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๗
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๘
๓.๓ วิธีการสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๕๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๑
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๒
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๔
๔.๒ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการวิชาพระพุทธศาสนา ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่	๖๖
๔.๓ ข้อเสนอแนะทั่วไป	๗๑
๔.๔ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการ สอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่	๗๓
บทที่ ๕ สรุปวิจัยอภิปรายและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๗
๕.๒ อภิปรายผล	๘๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๒
บรรณานุกรม	๘๔
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ราชานามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๙๐
ภาคผนวก ข หนังสืขออนุเคราะห์เก็บข้อมูล	๙๕
ภาคผนวก ค แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน	๑๐๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๕

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
๑.๑ แสดงจำนวนกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔
๑.๒ แผนภาพกรอบแนวคิดความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อ กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและ ครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่	๖
๓.๑ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	๕๘
๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม	๖๔
๔.๒ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและ ครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านการวางแผนการสอน	๖๖
๔.๓ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อ ด้านกระบวนการสอน	๖๘
๔.๔ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อ กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและ ครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านวิธีการสอน	๖๙
๔.๕ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อ กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและ ครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านประเมินผลการสอน	๗๐
๔.๖ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านการวางแผนการสอน	๗๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
๔.๗ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของครูประจำการและศิษกรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านกระบวนการสอน	๗๔
๔.๘ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของครูประจำการและศิษกรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านวิธีการสอน	๗๔
๔.๙ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของครูประจำการและศิษกรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านการประเมินผลการสอน	๗๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คัมภีร์ที่ใช้ศึกษาค้นคว้า และนำมาอ้างอิงสำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๕ โดยกล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม / ชื่อ / หน้า คือ เลขตัวหน้าเป็นเลขเล่ม เลขตัวกลางเป็นเลขชื่อ เลขตัวหลังเป็นเลขหน้า เช่น ที.สี. (ไทย) ๕/๓๐๓/๑๑๓ = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (ภาษาไทย) เล่มที่ ๕ ชื่อที่ ๓๐๓ หน้า ๑๑๓

คำอธิบายอักษรย่อพระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(บาลี)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภงฺกปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปัญญาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปัญญาสก	(ภาษาไทย)
สํ.นิ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	สํยุตตนิคาย	นิทานวรรคปาติ	(ภาษาบาลี)
สํ.นิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิคาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
อง.สตุตค.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย	สตุตคนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.สตุตค.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	สตุตคนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชมฺมปทปาติ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
ขุ.สุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนากับชนชาติไทยมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ชนชาติไทยนับถือพระพุทธศาสนาตลอดมา พระพุทธศาสนามีความสำคัญกับสังคมไทยในฐานะที่เป็นระบบจริยธรรมสำหรับประชาชนส่วนใหญ่หรือเป็นแหล่งคำสอนของประชากรแทบทั้งหมดของประเทศทั้งในด้านวัฒนธรรม และด้านนามธรรม ซึ่งมีอิทธิพลครอบคลุมมากที่สุดอย่างหนึ่งในวิถีชีวิตของสังคม เป็นมาตรฐานการดำเนินชีวิต สำหรับผู้ที่นับถือและเป็นสภาพแวดล้อมอันกว้างใหญ่ทางสังคมสำหรับผู้ที่ไม่นับถือ

การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาโดยจัดให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียนและสถาบันการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อนำมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกัน และร่วมพัฒนาสังคมไทย เพื่อเป็นการหล่อหลอมคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพ เพื่อออกไปพัฒนาสังคมในอนาคต^๑

การที่จะปลูกฝังจริยธรรมให้กับเด็กนักเรียนเพื่อให้มีศีลธรรมอันดีงาม เป็นกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งในแต่ละสถาบันที่ทำหน้าที่ ช่วยปลูกฝังเด็ก ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน หรือสังคมโดยทั่วไป ล้วนแต่มีลักษณะและวิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น โรงเรียนซึ่งทำหน้าที่ปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กต่อจากครอบครัว จะมีวิธีการแตกต่างไปจากครอบครัว คือโรงเรียนปลูกฝังจริยธรรม โดยมีหลักสูตร บทเรียน ที่แน่นอน วิธีการปลูกฝัง ถ่ายทอด และการประเมินผลเป็นระบบ ในขณะที่ครอบครัวปลูกฝังและถ่ายทอด จริยธรรมโดยการให้การเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด ให้ความรัก ความอบอุ่น รวมทั้งการลงโทษให้รางวัลแก่เด็ก แต่ในปัจจุบันก็ยังพบว่าเกิดปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากเด็กนักเรียน เช่น การทะเลาะวิวาท การลักขโมย การเสพยาเสพติด เป็นต้น อันแสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนยังคงขาดศีลธรรมและจริยธรรม ในการดำเนินชีวิตอยู่มาก ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

^๑ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมภา, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

จากสภาพวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสสังคม เศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรม ทำให้เกิดภาวะสับสนในวิถีชีวิต ค่านิยมและภูมิคุ้มกันทางสังคมลดลง จนก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนทางพฤติกรรม คือ ละเลยในเรื่องคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางไม่พึงประสงค์ เช่น ขาดระเบียบวินัย เกี่ยวข้องยาเสพติด ทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และขาดวินัยในการดำเนินชีวิต ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเร่งด่วนในการปลูกฝังกล่อมเกลียดด้วยหลักธรรมทางศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต ให้มีสำนึกผิดชอบชั่วดี มีสติพิจารณาสิ่งคิด เพื่อให้ นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา และระดับอาชีวศึกษามีจิตใจใฝ่ดี มีพลังใจที่เข้มแข็งในเรื่องของมีคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม

โดยนัยนี้ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จึงถือกำเนิดขึ้นแล้วเริ่ม ดำเนินการตั้งแต่ ปีงบประมาณ ๒๕๔๖ ในระหว่าง กระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนใน โรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา เพื่อให้พระภิกษุที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

- ๑) เพื่อจัดให้พระสงฆ์ที่มีการความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
- ๒) เพื่อให้ นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
- ๓) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข อย่่างไรก็ตาม จึงมีความต้องการพระสงฆ์ไปให้ความรู้แก่นักเรียน^๒

แนวทางการวิจัยกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑- ม.๓) ตามหลักสูตรแกนกลาง โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และให้นักเรียนได้ศึกษาหลักธรรม จริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา เพื่อให้ครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอเมืองแพร่ โดยส่วนรวมเกิดคุณธรรมตามที่หลักสูตรแกนกลาง มีวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างไร โดยเฉพาะในสถานที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุอย่างมาก มีสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยที่เสี่ยงต่อพฤติกรรมของนักเรียน ที่จะนำไปสู่ปัญหาสังคม โรงเรียนและประเทศชาติได้ด้วย ผู้วิจัยในฐานะที่สนใจในเรื่อง

^๒ โครงการพระสอนสอนศีลธรรมในโรงเรียน, รายงานสัมมนาพระสอนศีลธรรม พระนักเทศน์และพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วประเทศ ประจำปี ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนสามคา, ๒๕๕๒), หน้า คำปรารภ.

คุณธรรม จริยธรรม ของเด็กและเยาวชน ในการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนาในสถานที่การศึกษา
ขั้นพื้นฐาน มีการสอนการประเมินผลลักษณะใดบ้าง ผลการประเมินเป็นอย่างไร มีการนำผลการ
ประเมิน เพื่อนำมาปรับปรุง และการพัฒนาในการเรียนการสอนเพื่อให้เด็ก นักเรียนได้รับความรู้
ความเข้าใจ มีประสบการณ์ สามารถนำหลักธรรมคำสั่งสอน ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการ
สอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอ
เมืองแพร่ โดยมีการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ
กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยม
ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จึงได้ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง อันประกอบไปด้วย เจตคติ แนวความคิด
เกี่ยวกับสภาพและปัญหาอุปสรรคการสอนจริยธรรม เพื่อเป็นการหาทางออกในการแก้ไขปัญหาใน
ด้านการสอน ให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้นและนักเรียนนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอน มาใช้ในชีวิตประจำวัน
เพื่อให้ให้นักเรียนซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต เป็นทั้งคนเก่ง ดี มีสุข และประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน
ซึ่งจะส่งผลให้ปัญหาต่างๆ ในสังคมไทยลดลง

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ใน ๔ ด้าน ได้แก่

๑.๓.๑.๑ การวางแผนการสอน

๑.๓.๑.๒ กระบวนการสอน

๑.๓.๑.๓ วิธีการสอน

๑.๓.๑.๔ การประเมินผลการสอน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

มุ่งเน้นการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ และประชากรนักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ มีจำนวน ๑ กลุ่ม ดังนี้

ประชากรนักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) อำเภอเมืองแพร่ ทั้งหมด ๑๐ โรงเรียน มีนักเรียนทั้งหมด ๔,๖๔๕ คน โดยวิธีการเปิดตารางสุ่มตัวอย่างตารางของ **Krejcie and Morgan**^๑ ปรากฏได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๔๕ คน ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ ๑.๑ แสดงจำนวนกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่	รายการ	จำนวนโรงเรียน	จำนวนกลุ่มประชากร
๑	นักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓)	๑๐	๓๔๕
รวมทั้งหมด		๑๐ โรงเรียน	๓๔๕ คน

ผู้วิจัยได้ศึกษาครั้งนี้ได้นำกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๑ กลุ่มคือนักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) รวมทั้งหมดมี ๓๔๕ คน ซึ่งได้ใช้เป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้ ๑ ชุดแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ที่ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) และนำมาวิเคราะห์ประมวลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และคำนวณค่าสถิติต่างๆ ได้แก่ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าที (t-test)

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา คือ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย ๕ เดือน คือ ระหว่าง เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงเดือน มกราคม ๒๕๕๔ ดังนี้

๑.๓.๔.๑ วางแผนและเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์รวมทั้งปรับปรุงแก้ไข

๑.๓.๔.๒ สร้างเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูล ประมาณ ๒ เดือน

^๑รศ.ดร. พรรณี ลีกิจวัฒน์, **วิธีการวิจัยทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๗๒.

๑.๓.๔.๓ วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานวิจัย ประมาณ ๒ เดือน

๑.๓.๔.๔ ปรับปรุงแก้ไขและเข้าเล่มประมาณ ๑ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ต้องการทราบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ต้องการทราบการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นอย่างไร

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ วิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง หลักสูตรหรือเนื้อหาสาระของพระพุทธศาสนาที่กำหนดให้นำมาสอนแก่นักเรียนช่วงชั้นที่ ๓ (ม. ๑-ม.๓) ปี พ.ศ. ๒๕๔๔

๑.๕.๒ ครูประจำการ หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓)

๑.๕.๓ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถ ทั้งด้านปริยัติ และปฏิบัติ เข้าไปอบรมสั่งสอนนักเรียนในสถานศึกษาที่โรงเรียนในวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓)

๑.๕.๔ กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง เป็นกระบวนการสอนที่ครูได้มีกำหนดไว้ในเข้าสู่กระบวนการสอน ๔ ด้านการวางแผน กระบวนการสอน วิธีการสอน และการประเมินผลการสอน

๑.๕.๕ อำเภอเมืองแพร่ หมายถึง สถานี่นการสอนของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๕.๖ นักเรียน หมายถึง นักเรียนชายและหญิงที่เข้ามาศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓)

๑.๕.๗ การเปรียบเทียบ หมายถึง ความแตกต่างของการสอนของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา บทบาทกระบวนการของครูสอนในวิชาพระพุทธศาสนา ๔ ด้าน คือด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอน

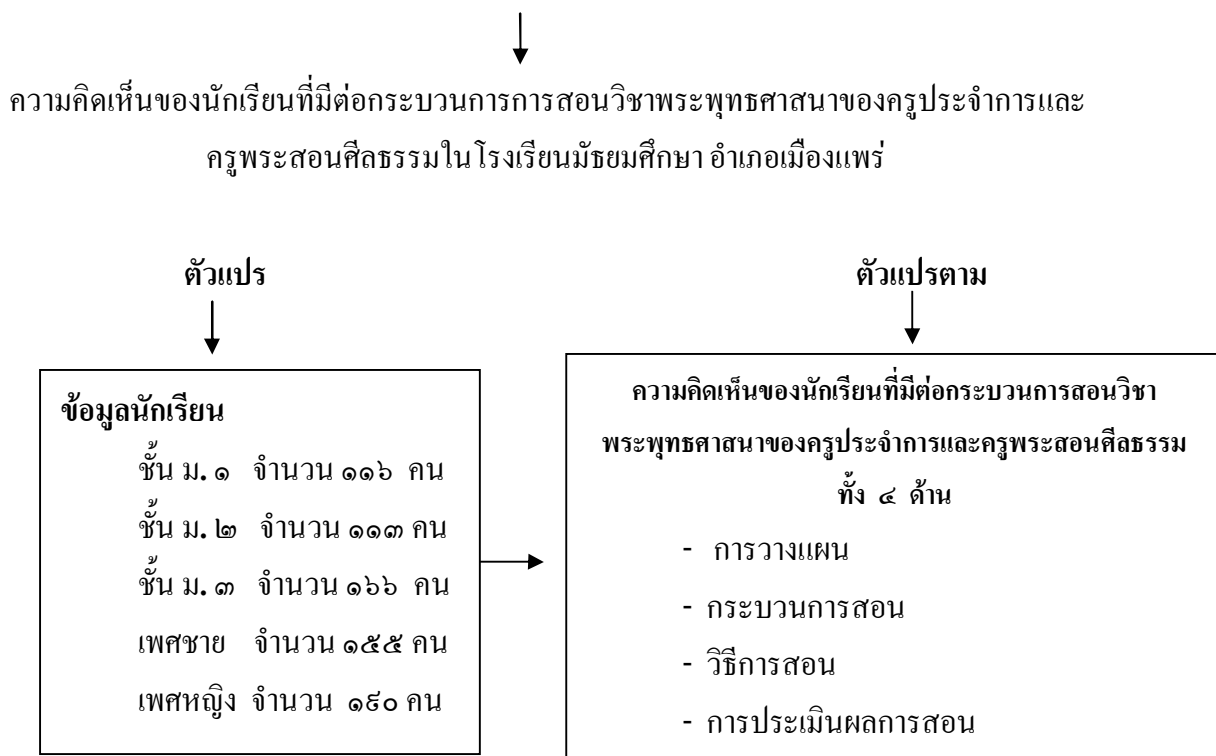
๑.๕.๘ ความคิดเห็นของนักเรียน หมายถึง แสดงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

อำเภอเมืองแพร่ คือ ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอน

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถวางแผนในกรอบแนวคิด ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ สำนักงานพื้นที่การศึกษาจังหวัดแพร่ และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทบาทของครูสอนในวิชาพระพุทธศาสนา การวางแผนการสอน กระบวนการสอน วิธีการสอน และการประเมินผลการสอน เพื่อนำไปสู่กระบวนการของกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล อย่างสมบูรณ์ และถูกต้องตามที่กำหนดไว้ ดังนี้

แผนภาพ ที่ ๑.๒ กรอบแนวคิด

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และภาคสนาม นั้นเพื่อเป็นการศึกษาจากเรื่องที่เกี่ยวข้อง การศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีความประสงค์ในเนื้อหาและปัญหาที่เกิดขึ้น หรือมีผลต่อการเรียนการสอนของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ โดยเน้นเรื่อง ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์

เนื้อหาของปัญหาอย่างละเอียด ทั้งบริบทที่เป็นเนื้อหาสาระในด้านจริยธรรม และหลักธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ให้แก่พุทธศาสนิกชน โดยได้รวบรวมทั้งวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบ คุณค่า และสาระที่เกี่ยข้องเพื่อให้เกิดสันติสุขทาง สังคมมีความเจริญขึ้น

๑.๗.๑ ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยม อำเภอเมืองแพร่ ในด้านเนื้อหา บทบาทของครูสอนในวิชาพุทธศาสนา การวางแผนการสอน กระบวนการสอน วิธีการสอน และการประเมินผลการสอน โดยได้นำองค์ความรู้ในประเด็นต่างๆ มาวิเคราะห์ และในการนำเสนอเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติ ตามขอบเขตงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้จึงได้แบ่งเอกสาร ๒ ส่วนดังนี้

๑.๗.๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นข้อมูลเอกสารที่ได้จากหนังสือฉบับพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหนังสือฉบับพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๗.๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นข้อมูลเอกสารในการค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา วารสาร คั่นคว้าหนังสือจากห้องสมุดมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเขตแพร่ และคั่นคว้าหนังสือจากห้องสมุดมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียน วัดพระธาตุแช่แห้ง จังหวัดน่าน ที่เป็นเอกสารงานที่เกี่ยวข้องกับการทำงานวิจัยเป็นต้น

๑.๗.๒ ศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน ๑ กลุ่ม ได้แก่ สำหรับการวิจัยภาคสนามนั้น มุ่งที่จะศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือนักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) ดังนี้

จำนวนนักเรียน มีประชากรนักเรียนทั้งหมด ๔,๗๔๕ คน โดยวิธีการเปิดตารางสุ่มตัวอย่าง ตารางของ **Krejcie and Morgan**^๕ ปรากฏได้ผลจำนวนนักเรียน ๓๔๕ คน

การวิจัยดังกล่าว จะมีการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๑ กลุ่ม คือนักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓) อำเภอเมืองแพร่ การเปิดตารางสุ่มตัวอย่าง ตารางของ **Krejcie and Morgan** นักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แบบสอบถาม

^๕รศ. ดร.พรณี ลีกิจวัฒน์, *วิธีการวิจัยทางการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คณะครุศาสตร์ อุดสาหกรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๗๒.

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ซึ่งผู้วิจัยจะสร้างขึ้นเอง โดยในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง อันประกอบไปด้วย เจตคติ แนวคิด เกี่ยวกับบทบาทของครูผู้สอนในวิชาพระพุทธศาสนา การวางแผนการสอน กระบวนการสอน วิธีการสอน และการประเมินผลการสอน และปัญหาการจัดการเรียนการสอนจริยธรรม ปัญหา อุปสรรค หาทงออกในการแก้ปัญหา ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่

การนำเสนอข้อมูลนั้น เป็นร้อยละ (percentile) และพรรณนาความเรียงเรียงเพื่ออธิบายให้เห็นความถี่จากระบบความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ เช่น การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ การจัดกิจกรรม และการสอบถามถึงวิธีการประยุกต์ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ดังกล่าวมาใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในสังคมได้ คือ เป็นคนเก่ง ดี มีสุข และประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

๑.๗.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่

แบบสอบถามนักเรียนที่มีความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ มี ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการ อำเภอเมืองแพร่ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน

ตอนที่ ๑ ความคิดเห็นของนักเรียน

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ ๓ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน

ตอนที่ ๑ ความคิดเห็นของนักเรียน

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะ

๑.๗.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎี และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการศึกษาตามกรอบแนวคิด โดยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑) นำหนังสือขออนุญาต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยา วิทยาเขตแพร่ ถึงผู้อำนวยการ โรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒) สำหรับแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓) อำเภอเมืองแพร่ จำนวน ๓๔๕ ชุด

๓) รวมการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจำนวน ๓๔๕ คน

๔) จัดเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดภายใน ๑๐ วัน

๕) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม และจัดหมวดหมู่ของข้อมูลในแบบสอบถามเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สำหรับการที่ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้อย่างสมบูรณ์ และครบถ้วน เนื่องจากผู้วิจัยทำงานอยู่ในพื้นที่นั้น ประกอบกับผู้วิจัยได้ดำเนินการ คือได้ขออนุญาตครูผู้สอน วิชาพระพุทธศาสนา เข้าพบปะกับนักเรียน เพื่ออธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม และให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจ นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากคณะครูที่สอน วิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) ได้ติดตามและเก็บแบบสอบถามคืนจนครบทุกชุด โดยผู้วิจัยได้กำหนดวันรับคืน และได้มีการโทรศัพท์ติดตามแบบสอบถามก่อนวันรับคืน

๑.๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและการประเมินผล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มประชากรของนักเรียนที่มีความคิดเห็นต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยนำมาวิเคราะห์ทางสถิติประมวลผล ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนหาค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูสอนศีลธรรมใน โรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ จำนวนหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าที (t-test)

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะทั่วไปและนำมาวิเคราะห์สรุปผล

๑.๓.๖ การนำเสนองานวิจัย

การนำเสนอข้อมูลนั้น เป็นทั้งค่าร้อยละ (percentage), จำนวนหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), และค่าที (t-test) และพรรณนาความเรียงเรียง เพื่ออธิบายให้เห็นความถี่จากระบบความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ เช่น การวางแผนการสอน กระบวนการสอน วิธีการสอน และการประเมินผลการสอน ซึ่งใช้สอบถามถึงวิธีในการประยุกต์

ศาสนา ด้านศีลธรรม จริยธรรม ที่ได้กล่าวมาใช้ในการชีวิตประจำวันที่อยู่ในสังคมได้ คือ เป็นคนเก่ง ดี มีสุข และการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มประชากรมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติประมวลผลสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑) หาค่าร้อยละ (percentage) เพื่อวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๒) การใช้สูตรหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)^๕ เป็นรายชื่อและรายด้าน

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

\bar{x} = แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ = แทน ผลรวมของคะแนนในชุดข้อมูล

n = แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

๓) การใช้สูตรหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)^๖

$$S = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{n}}$$

S = แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

\sum = แทน ผลรวม

X = แทน คะแนนแต่ละตัวในชุดข้อมูล

\bar{x} = แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนในชุดข้อมูล

n = แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด (ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง)

๔) การทดสอบค่าที (t-test)^๗ ชนิดทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังสูตร

$$t = \frac{r \sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r^2}}$$

df = $n-2$

เมื่อ r = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

^๕รศ.ดร.พรณี ลีกิจวัฒนะ, วิธีการวิจัยทางการศึกษา, หน้า ๗๒.

^๖เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๐.

^๗อ้างแล้ว, หน้า ๑๔๔.

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ มีความแตกต่างกันเป็นอย่างไร

๑.๘.๒ ทำให้ทราบถึงการเปรียบเทียบของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ มีความแตกต่างกันเป็นอย่างไร

๑.๘.๓ ทำให้ทราบถึงปัญหาที่มีผลต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาและการที่จะนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาด้านจริยธรรมนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการการสอนวิชาพระพุทธศาสนาระหว่างครูประจำการ และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ โดยได้กำหนดขอบเขตและเนื้อหาที่ศึกษาไว้ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดบทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา
- ๒.๒ การวางแผนการสอน
- ๒.๓ กระบวนการสอน
- ๒.๔ วิธีการสอน
- ๒.๕ การประเมินผลการสอน
- ๒.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดบทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

๒.๑.๑ บทบาทของครูผู้สอน

ในการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามพุทธวิธี นั้นบทบาทของครูสำคัญมาก บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำวิธีการ ถ้าผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ให้ทำเอง บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำครูที่ดีต้องมีทั้งวิชา และจรณะ (วิชาจรณสมปยุโน) วิชา คือความรู้ดี จรณะ คือความประพฤติดี บทบาทสำคัญของครูมีสามคำคือ แนะนำให้ทำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ดังพุทธพจน์ ที่ว่า

ตุมเหหิ กิจจํ อาตปฺปํ อกฺขตาโร ตถาคตา
ปฺปฏิปฺนฺนา ปโมกฺขนฺติ ฉายิโน มารพฺนฺชนา
เชอทั้งหลายควรทำความเพียรเองเถิด
ตถาคตเป็นเพียงผู้ชี้ทางบอกเท่านั้น
ผู้บำเพ็ญภาวนา ดำเนินทางนี้แล้ว พง์พินิจอยู่
จักพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้^๑

^๑พ.ธ. (บาลี) ๒๕/๒๗๖/๖๔., พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๗๖/๖๔.

ความศรัทธาเป็นรุ่งอรุณแห่งการศึกษาเมื่อจิตอ่อนโยน มีศรัทธาพร้อมที่จะพัฒนาไปตามลำดับ ๗ ขั้น ดังนี้

- ๑) มีศรัทธาเข้าไปหาครู
- ๒) ศึกษาคำสอนของท่าน
- ๓) จดจำเรื่องที่ศึกษา
- ๔) พิจารณาความหมายของคำที่จดจำมานั้น
- ๕) เกิดความเข้าใจเพราะเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ
- ๖) เกิดฉันทะ คือ ความพอใจ การศึกษาต้องสร้างฉันทะนี้ให้ได้
- ๗) อุตสาหะ คือ รับ ไปปฏิบัติ

ลำดับขั้นทั้ง ๗ นี้ เป็นการศึกษาเพื่อชีวิต อาจลดขั้นลงเหลือสามขั้นใหญ่ ดังนี้

ขั้นแรก รับฟังและจดจำข้อมูลที่ได้จากผู้อื่น (ลำดับที่ ๑-๓)

ขั้นที่สอง คือการที่เรามีปฏิกิริยาต่อข้อมูลนั้น (ลำดับที่ ๔-๕) นั่นคือพิจารณาอย่างถี่ถ้วน การที่เราคิด คือเราเป็นฝ่ายกระทำต่อข้อมูลนั้นโดยจับพลิกคว่ำพลิกหงายมีปฏิกิริยา (**Reaction**) คือกระทำต่อข้อมูลที่ได้รับ

ขั้นที่สาม คือเกิดเจตคติต่อเรื่องนั้นว่าดีหรือเลว ถ้าเห็นว่าดีก็มีฉันทะคือพอใจที่จะทำตาม และอุตสาหะ พยายาม จนเกิดทักษะ^๒ (ลำดับที่ ๖ - ๗)

๒.๑.๒ บทบาทของครูในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา

การจัดการเรียนการสอน ในสถานการณืทั่วไปมักจะประกอบด้วยบุคคลผู้เกี่ยวข้อง ๒ กลุ่ม คือ ผู้สอนและผู้เรียน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ผู้สอนจะต้องทำการศึกษาลักษณะวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ในช่วงชั้น กำหนดผลการเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่จะนำไปสอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน และนำไปกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนการสอนและลักษณะรูปแบบการเรียนการสอนของผู้เรียน บทบาทที่สำคัญของครูจึงต้องนำจิตวิทยาในการสอนที่จะนำไปสู่การเรียนการสอนให้เกิดผลมากที่สุด

^๒ดูรายละเอียดใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๑๖๒.

สำหรับการสอนจะต้องจัดกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนรู้ นั่น ครูผู้สอนจึงควรคำนึงถึง องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน เช่น

๑) ครูควรมีสำรวมประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ใช้กระบวนการสืบเสาะแสวงหา ความรู้ที่ค้นพบด้วยตนเองอย่างน้อยเพียงใด การค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

๒) ครูควรใช้ในการบูรณาการ ซึ่งเป็นการนำกระบวนการที่ต่อเนื่องขั้นตอนการสำรวจ ประสบการณ์การเรียนการสอนของผู้เรียนรู้ อันรวมไปถึงสถานการณ์ สิ่งแวดล้อมจะทำให้เกิดการเรียนการสอนรู้อย่างที่แท้จริง เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม

๓) ครูควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของเรียนแต่ละคน โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้สูงสุดตามศักยภาพ

๔) ครูต้องคอยเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ และผู้เรียนควรจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากความไม่รู้ เป็นรู้และรู้จริงจากทำไม่ได้ทำไม่ เป็นเปลี่ยนมาเป็นทำได้ ทำเป็น จากไม่ชอบเปลี่ยนมาเป็นชอบ

๕) ครูต้องยึดหลักที่ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพทุกด้านคือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ครูต้องมองผู้เรียนว่ามีภูมิรู้ และภูมิธรรมอยู่ในระดับหนึ่ง ครูจะใช้หลักการของศาสตร์ที่สอนเท่าที่จำเป็นให้เพียงวิธีการเรียนรู้แต่ต้องพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเองให้มากที่สุด หรือที่เรียกว่าจาก สมาริ ปัญญา และการพิจารณาตน คือผู้เรียนไปสอนและประเมินตามผลของการปฏิบัติของตน ปรับปรุงขึ้นเรื่อยๆ รู้ออบ รู้ลึก และรู้แจ้งในที่สุด

๖) ครูต้องทบทวนบทบาทของตนเองใหม่ว่าตนคือผู้ที่ให้องค์คุณของมิตร ๗^๑ ประการคือ

- (๑) เป็นที่น่านรักเป็นที่น่าพอใจ
- (๒) เป็นที่น่านเคารพ
- (๓) เป็นที่น่านยกย่อง
- (๔) เป็นนักพูด
- (๕) เป็นผู้พูดอดทนต่อถ้อยคำ
- (๖) เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้
- (๗) ไม่ชักนำในอฐาน

^๑ อ.สตุตท. (ไทย) ๒๓/๓๗/๕๗.

๗) ครูต้องพร้อมให้ความรัก และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ลูกศิษย์ ครูจึงต้องบุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงหน้าที่สอนจากผู้สอนเป็นผู้ที่ออกแบบการเรียนการสอน ให้เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่อัจฉริยภาพ ทั้ง ๗ ด้านของแต่ละคน

๘) การจัดการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ครูต้องเน้นและให้ความสำคัญกับผู้เรียนควบคู่ไปตามธรรมชาติของวิชา ครูจะต้องรู้ใจนักเรียนทั้งหลักการ วิธีการเรียนการสอน และคุณธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของวิชา

๙) ครูควรจัดประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อใช้คุณธรรมนำความรู้ และในการบูรณาการของการเรียนการสอนเข้าสู่ผู้เรียน และทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยถือว่าครูทุกคนมีหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนให้ประพฤติตนตามหลักธรรม และการพัฒนาคนให้มีคุณค่าอันมีที่พึงประสงค์ ฯลฯ^๔

ผู้วิจัยสรุปว่า ครูมีบทบาทที่สำคัญในฐานะเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้และการพัฒนาตนเอง ในบรรยากาศและสถานการณ์ที่ครูจัดให้ผู้เรียนได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และนำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างพึงพอใจ การจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม จะช่วยให้ครูมีข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม สนองตอบความต้องการ ความถนัด ความสนใจและวิธีการหรือลีลาการเรียนรู้ของแต่ละคน และบทบาทสำคัญยิ่งคือ ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีกับนักเรียน

๒.๑.๓ บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เอาชีวิตจริง และเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนมีอิสรภาพ ได้รับการส่งเสริมให้การพัฒนาเด็กศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม ได้รับการฝึกให้มีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการคิดของผู้เรียนการสร้างบุคลิกภาพที่ดี คิดอย่าง มีระบบและวิจารณ์ อยู่ร่วมกันคนอื่นได้อย่างมีความสุขเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สำหรับบทบาทสำคัญของผู้เรียนได้แก่

^๔กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๒๒๐-๒๒๑.

๑) ตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทของตนเอง ที่จะเป็นผู้ครองกิจกรรมและร่วม ประเมินการเรียนการสอนตลอดเวลา และถ้าเป็นกร่วมออกแบบการเรียนการสอนด้วยซึ่งก็ยิ่ง สมบูรณ์แบบมากขึ้น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง ลงมือทำกิจกรรม ต่างๆ ด้วยตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนวิเคราะห์ประสบการณ์เรียนรู้กับผู้อื่น ต้องรู้หลัก ความจริง หลักการ เหตุผล กฎเกณฑ์ กฎธรรม และหลักการที่จะทำให้เกิดผล รู้ความหมาย รู้จุดมุ่งหมาย รู้จักประโยชน์ที่ต้องการ รู้ผลที่เกิดขึ้นจากเหตุ รู้ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ รู้ว่าตนเอง นั้นมีฐานะ ภาวะ เพศ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม ขณะนี้เป็นอย่างไร และประพฤติกรรม ให้เหมาะสมต่อสถานการณ์กับสิ่งแวดล้อม รู้จักปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

๒) รู้ความพอดีด้านต่างๆ เช่น การใช้จ่ายทรัพย์ การบริโภคอาหาร และการกระทำต่างๆ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ต้องการใช้ประกอบกิจกรรมในหน้าที่การงาน เช่น การตรงต่อเวลา และเหมาะสมกับเวลา รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลว่า เขามีความสามารถและ คุณธรรมอย่างไร ใครยิ่งหย่อนกว่ากัน การปฏิบัติต่อบุคคลนั้นว่า ควรคบหรือไม่ จะตำหนิ ขกย่อง และนำเสนออย่างไร

๓) มีศรัทธา มีหิริ ความละอายต่อบาป มีโอตตปปะ^๕ ความเกรงกลัวต่อบาป มีความ เพียร มีสติ มีจิตใจมั่นคง และปัญญา รู้จักจะปรึกษาสิ่งกับใครต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับ ตนเอง และผู้อื่น ไม่คิด ไม่พูด และไม่ทำสิ่งใดที่เป็นการเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น มีความ เห็นชอบว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ให้ทานด้วยความบริสุทธิ์ คือ เอื้อเฟื้อตามกำลังความสามารถ โดยไม่หวังผลการตอบแทน^๖

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสำคัญที่สุดใน วิชาสาระพระพุทธศาสนาไม่ใช่วิธีการเรียนรู้โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง แต่เป็นกระบวนการทัศนในการจัดการ เรียนการสอน ซึ่งเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเอง โดยใช้ทักษะการจัดการที่มี ประสิทธิภาพทั้งครู และผู้เรียน สามารถให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเรื่องของ หลักธรรมคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

^๕ ส.น. (ไทย) ๑๖/๑๐๓/๑๕๕.

^๖ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนรู้อะไรพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, หน้า ๒๒๐.

๒.๑.๔ การศึกษาตามความหมายในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาทั้งหมด เป็นเรื่องของการศึกษาตามความหมายของคำว่า **education** อย่างแท้จริง ถ้าจะให้คำนิยามของ “การศึกษา” ตามหลักของพระพุทธศาสนานี้แล้ว เป็นดังนี้ กล่าวคือ “การศึกษาคือกระบวนการเรียนรู้ความจริงระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีในตัวผู้รู้เอง ในคนอื่นและในสิ่งแวดล้อม” ดังนั้น

การศึกษาในพระพุทธศาสนาจึงประกอบด้วยสัทธิธรรม ๓ ขั้นตอนเสมอ คือ

- ๑) ปริยัติสัทธิธรรม หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้รู้ความจริง
- ๒) ปฏิบัติสัทธิธรรม หมายถึง การตัดกาย วาจา ใจของตนตามหลักการเท่าที่ได้ศึกษามาแล้ว โดยย่อได้แก่การตัดกายวาจาด้วยศีล คัดจิตใจด้วยสมาธิและปัญญา
- ๓) ปฏิเวธสัทธิธรรม หมายถึง ความรู้ระดับสูงเกิดขึ้นจนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นในตัวผู้รู้

การสอนคือกรรมวิธีสำหรับเราให้ผู้เรียนเกิดความรู้ระดับต่างๆ ตั้งแต่ต่ำสุดถึงสูงสุด และรู้ดีจะระดับต่าง ๆ ตั้งแต่สมมติสัจจะถึงอริยสัจจะเพื่อให้เขาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีครบทั้ง ๕ ระดับดังกล่าวแล้ว

การสอนที่จะมีผลดีนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างเช่น สติปัญญาและความเอาใจใส่ของนักเรียน ความรู้ความสามารถและความเอาใจใส่ของครู และวิธีการสอนที่ดี^๑

พระพุทธเจ้า ทรงเป็นครูชั้นยอดพระองค์หนึ่ง ในบรรดาคุณสมบัติของพระองค์นั้นมีอยู่ ๒ ประการที่บอกถึงความเป็นครูโดยตรง คือ อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ สตุถา เทวมนุสสุสานิ ทรงเป็นสารถีผู้ฝึกคนที่ไม่มิผู้เทียมเท่า เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย^๒

พระพุทธเจ้าสามารถสอนให้คนเกิดความรู้ถึงขั้นวิชชญาณและสัมโพธิญาณได้ด้วยการพูดธรรมดาและสามารถให้ผู้ฟัง รู้ถึงขั้นอริยสัจจะและเกิดการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นจากปุถุชนเป็นอริยบุคคลได้ ซึ่งในสมัยปัจจุบันนี้หาไม่ได้เสียแล้ว ด้วยเหตุผลที่พระองค์ทรงเป็นครูชั้นยอดนี้เองจึงทรงทำงานประกาศคำสอนใหม่อย่างได้ผล ในช่วงระยะเวลาเพียง ๘ เดือน ที่พระองค์ใช้ในการเผยแผ่พระศาสนาสามารถทำให้คนเกิดความรู้ถึงขั้น โพธิญาณ กลายเป็นพระอริยบุคคลถึง ๑,๒๕๐ องค์และในช่วงพระชนม์ชีพของพระองค์นั่นเอง พระพุทธศาสนาก็ตั้งเป็นหลักแหล่งลงอย่างมั่นคงในดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำคงคาและต่อมากลายเป็นศาสนาของโลกไป

^๑ แสง จันทร์งาม, วิธีสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๐.

^๒ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๕๕/๒๓๑.

เมื่อเทียบเคียงกันอย่างนี้แล้ว เราอาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่จะให้ได้มาตรฐานทั้งสามข้อต้องเป็นการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาที่ดีต้องสอนตามหลักไตรสิกขาด้วยวิธีการสอน เทศนาวิธี ๔ คือที่มี ๔ ประการ ดังนี้

- (๑) สันทัดสนา ชี้แจงให้เห็นชัด
- (๒) สมาทปนา ขวนให้อัยกรับเอาไปปฏิบัติ
- (๓) สมุตเตชนา รัใจให้อายหาญแกลัวกล้า
- (๔) สัมปหังสนา ปลูกชโลมใจ ให้สดชื่นร่าเริง^๕

สรุปได้ว่า ใน ๔ ข้อนี้ จำสั้นๆ ว่าชี้ให้ชัด ขวนให้ปฏิบัติ รัให้กล้า ปลูกให้ร่าเริง หรือแจ่มแจ้ง จูงใจ แกลัวกล้า ร่าเริง ก็ได้

ผู้วิจัยสรุปว่า การศึกษาระดับโลกุตตระ มีความมุ่งหมายเพื่อดำรงชีวิตเหนือกระแสโลกในการศึกษาหรือการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนา นั้น พระพุทธเจ้าสอนให้คนได้พัฒนาอยู่ ๔ ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านศีล ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา โดยมีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง มิใช่เป็นคนดีแต่โง่ หรือเป็นคนเก่งแต่โง่ง การจะสอนให้มนุษย์เป็นคนดีและคนเก่งนั้น จะต้องมีหลักในการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งในการพัฒนามนุษย์นั้นพระพุทธศาสนา มุ่งสร้างมนุษย์ให้เป็นคนดีก่อน แล้วจึงค่อยสร้างความเก่งทีหลัง นั่นคือสอนให้คนเรามีคุณธรรม ความดีงามก่อนแล้วจึงให้มีความรู้ความเข้าใจหรือสติปัญญาภายหลัง

๒.๒ การวางแผนการสอน

การวางแผนการสอนที่ดีจะสามารถทำให้ผู้สอนสามารถควบคุมชั้นเรียนและทำให้การสอนดำเนินการไปด้วยดี ผู้เรียนสนใจกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้ตลอดช่วงเวลาการสอน ดังนั้นการวางแผนการสอน จะสามารถเอื้อประโยชน์ต่อผู้สอน ทำให้ผู้สอนมองเห็นภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนจะต้องดำเนินการสอนได้ตลอดเทอมของการศึกษาหรือตลอดปีการศึกษา ผู้สอนมีความสามารถจัดลำดับความสำคัญ และความต่อเนื่องของเนื้อหาวิชาในบทเรียนได้อย่างเหมาะสม

^๕วิมहा. (ไทย) ๒/๕๑๕/๓๕. (เชิงอรรถ)

๒.๒.๑ ความหมายของแผนการสอน

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายของแผนการสอน คือการนำเอาวิชาหรือในกลุ่มประสบการณ์ที่ต้องการทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์การสอนและการวัดผลประเมินผล สำหรับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อยๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพของผู้เรียนความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์และชีวิตจริงในท้องถิ่นซึ่งอีกนัยหนึ่ง แผนการสอนคือการเตรียมการสอนที่เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า หรือบันทึกการสอนปกตินั้นเอง^{๑๐}

แผนการสอนเป็นแผนซึ่งกำหนดขั้นตอนการสอนที่ครุมุ่งหวังจะให้ผู้เรียนได้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในเนื้อหาและประสบการณ์หน่วยใดหน่วยหนึ่งตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แผนการสอนที่เป็นส่วนขยายของหลักสูตร ซึ่งกำหนดแนวทางการสอน และการจัดกิจกรรมเสนอแนะแก่ครูโดยยึดถือจุดประสงค์ของการเรียนรู้และความคิดรวบยอดในหลักสูตรไว้เป็นหลัก

จากความหมายของแผนการสอนที่ประมวลทั้งหมดนี้สังเกตได้ว่า เป็นความหมายที่ครอบคลุมทั้งด้านลักษณะที่มา และสิ่งที่ควรกำหนดไว้ในแผนการสอน จึงสรุปความหมายของแผนการสอนได้ว่า แผนการสอน คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะใช้คำว่าแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาคและหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำกำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้^{๑๑}

กิตติมา ปรีดีดิลก ได้ให้ความหมายของแผนการสอนคือเป็นการกำหนดรายวิชาต่างๆ ให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีเป้าหมาย เป็นการกำหนดแผนไว้ล่วงหน้าว่าตลอดระยะเวลาของการศึกษา จะต้องศึกษาอะไรบ้าง มากน้อยเท่าไร โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่มีประกอบในหลักสูตร โดยคำนึงถึงผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดความสนใจและความสามารถควบคู่ไปกับการคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ ครูใช้เครื่องมือและอุปกรณ์การสอนมีอย่างไรก็จัดอย่างนั้นและจัดตามความเห็นชอบของโรงเรียนและคณะครู^{๑๒}

^{๑๐} วิชาการ, กรม, คู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๕), หน้า ๑.

^{๑๑} ร.ระวีวรรณ ศรีศรีรามกัน, เทคนิคการสอน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ม.ป.พ.), หน้า ๒๐๒.

^{๑๒} กิตติมา ปรีดีดิลก, การบริหารและนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: อักษรนิพนธ์, ๒๕๓๒), หน้า ๖๒.

๒.๒.๒ ความสำคัญของแผนการสอน

การวางแผนการสอน เป็นงานสำคัญของครูผู้สอน การสอนจะประสบผลสำเร็จด้วยดีหรือไม่มากนักเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางแผนการสอนเป็นสำคัญประการหนึ่ง ถ้าผู้สอนมีการวางแผนการสอนที่ดีก็เท่ากับบรรลุจุดหมายปลายทางไปแล้วครึ่งหนึ่ง การวางแผนการสอนจึงมีความสำคัญ การทำให้ผู้สอนสอนด้วยความมั่นใจเมื่อเกิดความมั่นใจในการสอนย่อมจะสอนด้วยความแคล่วคล่อง เป็น ไปตามลำดับขั้นตอนอย่างราบรื่น ไม่ติดขัด เพราะได้เตรียมการทุกอย่างไว้พร้อมแล้ว การสอนก็จะดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางอย่างสมบูรณ์ เป็นการสอนที่มีคุณค่าคุ้มกับเวลาที่ผ่านไป เพราะผู้สอนสอนอย่างมีแผน มีเป้าหมาย และมีทิศทางในการสอน มิใช่สอนอย่างเลื่อนลอย ผู้เรียนก็จะได้รับความรู้ ความคิด เกิดเจตคติ เกิดทักษะ และเกิดประสบการณ์ใหม่ตาม ที่ผู้สอนวางแผนไว้ ทำให้เป็นการเรียนการสอนที่มีคุณค่า และทำให้เป็นการสอนที่ตรงตามหลักสูตร ทั้งนี้เพราะในการวางแผนการสอน ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรทั้งด้านจุดประสงค์การสอน เนื้อหาสาระที่จะสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผล ประเมินผล แล้วจัดทำออกมาเป็นแผนการสอน เมื่อผู้สอนสอนตามแผนการสอน ก็ย่อมทำให้เป็นการสอนที่ตรงตามจุดหมายและทิศทางของหลักสูตร^{๑๓}

ผู้วิจัยสรุป ความสำคัญของแผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้น เพื่อเป็นการวางแผนสอนมีเอกสารเตือนความจำ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสอนต่อไป ทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนและเป็นแนวทางในการทบทวนหรือการออกข้อทดสอบเพื่อวัดผลประเมินผู้เรียนได้ นอกจากนี้ทำให้ผู้สอนมีเอกสารไว้ให้แนวทางแก่ผู้ที่เข้าสอนแทนในกรณีจำเป็น เมื่อผู้สอนไม่สามารถเข้าสอนเองได้ ผู้เรียนจะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ต่อเนื่องกัน

๒.๒.๓ ประโยชน์ของแผนการสอน

ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอน วิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะเป็นการจัดทำอย่าง มีหลักการที่ถูกต้อง ช่วยให้ครูมีคู่มือการสอนที่ทำด้วยตนเอง ทำให้เกิดความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ทำให้สอนได้ครบถ้วนตรงตามหลักสูตร และสอนได้ทันเวลา เป็นผลงานวิชาการที่สามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างได้และช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้มาสอนแทนในที่ผู้สอนไม่สามารถเข้าสอนได้^{๑๔}

^{๑๓} ผศ.เขียน วันทนิยตระกูล. การเขียนแผนการสอน คือภารกิจของครู. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.lama.nbu.ac.th/artilces/PlanBU_Khean.asp [๑๖ มี.ค.๒๕๕๗].

^{๑๔} ร.ระวีวรรณ ศรีศรีรามกรัน, เทคนิคการสอน, หน้า ๒๓๑.

๒.๒.๔ องค์ประกอบของแผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

เพื่อให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามกำหนด แผนการสอน จะต้องมีความสอดคล้องกันระหว่างองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้ผู้สอนได้มีการความสะดวกในการคูองค์ประกอบของแผนการสอน ความสำคัญของแผนการสอนองค์ ประกอบของแผนการสอน เกิดขึ้นจากความพยายาม ตอบคำถามดังต่อไปนี้

- ๑) สอนอะไร (หน่วย หัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือสาระสำคัญ)
- ๒) เพื่อจุดประสงค์อะไร (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)
- ๓) ด้วยสาระอะไร (โครงสร้างเนื้อหา)
- ๔) ใช้วิธีการใด (กิจกรรมการเรียนการสอน)
- ๕) ใช้เครื่องมืออะไร (สื่อการเรียนการสอน)
- ๖) ทราบได้อย่างไรว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ (วัดผลประเมินผล)^{๕๕}

๒.๒.๕ การจัดแผนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา

สงบ ลักษณะ ได้กล่าวถึงการทำให้แผนการสอนที่เน้นกระบวนการดำเนินขั้นตอนต่อไปนี้ การจัดแผนการสอนสอนนั้น ทำความเข้าใจกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ฉบับปรับปรุงและนำมาใช้เป็นกรอบแนวปฏิบัติในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน การเขียน จุดประสงค์การเรียนรู้สำหรับรายวิชานั้น ในลักษณะเป็นจุดประสงค์ปลายทาง ที่ควรเกิดขึ้นกับ นักเรียน เมื่อเรียนรายวิชานั้นจบครบถ้วนแล้วสิ่งที่ช่วยในการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะ จุดประสงค์ปลายทางนี้ คือ จุดประสงค์ของรายวิชา ซึ่งจะกล่าวไว้ในหลักสูตรก่อนจะแยกเป็นราย หน่วยหรือรายวิชาย่อย คำอธิบายรายวิชา หรือหน่วยย่อยหรืองานที่กำหนดในหลักสูตร และ โครงสร้างของรายวิชาที่จะสอนทั้งวิชาซึ่งนิยมเรียกว่า กำหนดการสอน โดยกำหนดส่วนประกอบ ดังนี้

- (๑) หัวข้อเรื่องย่อยๆ อาศัยหัวข้อเนื้อหาวิชาที่อ่านจากคำอธิบายรายวิชา

และอาจค้นคว้าจากหนังสืออ้างอิงอื่นประกอบ หรือใช้หัวข้อปัญหาในชีวิตจริงตาม ความต้องการ

- (๒) จำนวนคาบที่ควรใช้ในการสอนแต่ละหัวข้อเรื่องย่อย อาศัยจำนวนคาบที่มีจริง ตลอดภาคเรียนตามข้อกำหนดของหลักสูตรและพิจารณาน้ำหนักของปริมาณเรื่องราว ที่จะกล่าวถึง ในหัวข้อเรื่องนั้น

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๘.

(๓) สารสำคัญที่เน้นถึงความคิดรวบยอดหรือหลักการ หรือทักษะ หรือลักษณะนิสัย ที่ต้องการจะปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียนแต่ละหัวข้อเรื่องนั้นจะเป็นหัวใจ หรือตะกอนของความรู้ ความสามารถที่จะให้ติดค้างกับนักเรียนไปในอนาคต^{๖๖}

ผู้วิจัยสรุปว่า แผนการสอนมีรายละเอียดที่ชัดเจนถึงกิจกรรมนักเรียน บทบาทครู การใช้ สื่อ การวัดผล จนผู้อ่านมองเห็นภาพพฤติกรรมจริงๆ ในห้องเรียนได้สมบูรณ์ก็ถือว่าเป็นการสอน ที่ดีและไม่จำเป็นต้องทำบันทึกการสอนอีกก็ได้ เพราะแผนการสอนที่ชัดเจนใช้แทนบันทึกการสอน การทำแผนการสอนจึงเป็นการเตรียมตัวสอน จะทำให้การสอนของครูมีคุณภาพ และเป็นผลดีต่อการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้ การให้การเรียนการสอนดียิ่งขึ้น เพราะเป็นการผสมผสานเนื้อหา และ จุดประสงค์ของหลักสูตรมาใช้กับจิตวิทยา วัตกรรมการศึกษา สภาพของโรงเรียน ปัญหา ความต้องการความสนใจของนักเรียน ผู้ปกครองและทรัพยากรในท้องถิ่นทำให้การสอนได้ครอบคลุม และตรงกับข้อกำหนดเวลา โดยให้สอดคล้องกับจำนวนคาบที่มีอยู่ในแต่ละภาคเรียนที่เป็น ผลงานทางวิชาการอย่างใดอย่างหนึ่งที่แสดงความชำนาญการพิเศษซึ่งสามารถเผยแพร่ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูทั่วไปได้สามารถทำให้ครูมาสอนสามารถสอนได้ดี ถ้าหากเจ้าตัวดิฉันจะ จำเป็น ที่ไม่สามารถจะมาสอนได้

๒.๒.๖ หลักการจัดทำบันทึกการสอน

ในการทำบันทึกการสอน ผู้สอนควรยึดถือหลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อเป็นการบันทึกในการ จำในเนื้อหาที่จะสอนต้องมีการจดบันทึก กำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชาที่สอนให้เหมาะสมกับเวลาที่ กำหนด หรือให้สอดคล้องกับหน่วยการสอน เป็นการระบุในรายละเอียด

การสอนในหัวข้อเรื่องนั้นมีจุดประสงค์อย่างไร ผู้เรียนควรจะมีพฤติกรรมอะไรบ้างที่ แสดงว่าเกิดเรียนรู้ขึ้น กำหนดเนื้อหาที่จะดำเนินการสอน กิจกรรมการสอนที่ระบุในการบันทึกการ สอนนั้น ครูต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและความสนใจกับผู้เรียน รวมทั้งคำนึงถึงเวลาที่กำหนด ตลอดจนการใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา จุดประสงค์ของการเรียนรู้ และความ สนใจของผู้เรียน การกำหนดงานที่มอบหมายให้นักเรียนทำ ครูควรระบุไว้ในการทำบันทึกการสอน ซึ่งครูควรจะได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้า การอธิบายแนวทางการดำเนินงานควรชัดเจนนักเรียนเข้าใจ และเป็นงานที่จะเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน หรือเป็นงานที่จะเตรียมตัวนักเรียนครั้ง ต่อไป^{๖๗}

^{๖๖}สงบ ลักษณะ, จากหลักสูตร...สู่แผนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๕), หน้า ๓.

^{๖๗}ร.ระวีวรรณ ศรีศรีรัมย์, เทคนิคการสอน, หน้า ๒๒๘.

ผู้วิจัยสรุปว่า การกำหนดการวางแผนการสอน คือเป็นภารกิจสำคัญของครูผู้สอน เพื่อเตรียมความพร้อมทราบล่วงหน้าว่าเราจะสอนอะไร จุดประสงค์ใดที่เราจะควรเขียนบันทึกให้อย่างละเอียด เพื่อจะสอนอย่างไรจึงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ใช้สื่ออะไร และควรวัดผลประเมินผลโดยวิธีใดเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนสอน การที่ผู้สอนได้วางแผนการสอนอย่างถูกต้องตามหลักการย่อมช่วยให้เกิดความมั่นใจในการสอน ทำให้สอนได้ครอบคลุมเนื้อหา สอนอย่างมีแนวทางและที่มีเป้าหมาย เป็นการสอนที่ให้คุณค่าแก่ผู้เรียน ทำให้เกิดประโยชน์กับตัวเองได้ เพื่อมีคุณภาพสอนแทนเป็นต้น

๒.๒.๗ องค์ประกอบของการบันทึกการสอน

การบันทึกการเรียนการสอนของครูนั้น จะต้องประกอบไปด้วยส่วนที่สำคัญ ดังนี้

๑) จุดประสงค์การเรียนรู้ (Behavior Objective) ในการเตรียมบันทึกการสอน ผู้สอนจะต้องระบุให้แน่ชัดลงไปว่าในช่วงระยะเวลาที่สอน ๑ คาบ เวลานั้น ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยมีพฤติกรรมใดบ้างตามเกณฑ์ และภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดให้ ซึ่งกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สามารถกำหนดหลายๆข้อ ในคาบเวลาหนึ่งๆ หรือเรียกว่าจุดประสงค์นำทาง

๒) เนื้อเรื่องที่สรุป (Content) เป็นการระบุว่าใน ๑ คาบเวลานั้น ผู้สอนจะสอนอะไรบ้างตามที่ระบุไว้ในแผนการสอนระดับวิชา หรือแผนการสอนระดับหน่วย ผู้สอนอาจจะระบุเนื้อเรื่องหรือหัวข้อที่สอนตามหนังสือแบบเรียนได้ การเลือกเนื้อหาวิชาที่สอนนั้น มีความสำคัญมาก ผู้สอนจะต้องรู้จักการแบ่งเนื้อหาวิชา และการจัดให้เนื้อหาวิชาแต่ละตอนให้มีความต่อเนื่องกัน อย่างไรก็ตามการจัดทำบันทึกการสอน ควรเน้นความสำคัญของเนื้อหาวิชาที่สอนให้สอดคล้อง กับสภาพของสังคม ความสนใจของผู้เรียนอีกด้วย

๓) กิจกรรมการสอน (Activities) ผู้สอนจะต้องพิจารณาจัดกิจกรรมในแต่ละคาบเวลาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ระบุไว้ การจัดกิจกรรมการสอนที่ดีนั้นต้องเหมาะสมกับความสนใจของนักเรียนในแต่ละกลุ่มที่ไม่เหมือนกัน และพิจารณาการตอบสนองของกิจกรรมการสอนที่ครูจัดขึ้น นอกจากนั้นครูจะต้องเลือกกิจกรรมการสอนให้สอดคล้องกับเวลาของบทเรียนด้วย เช่น เข้าบ่าย ก่อนการพักเที่ยง หรือก่อนเวลาเลิกเรียน ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว ความสนใจของผู้เรียนจะแตกต่างกัน นอกจากนี้ การเลือกใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา การใช้อุปกรณ์การสอน และการเตรียมการสอนดีของครูจะทำให้ นักเรียนสนใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น

๔) อุปกรณ์การสอน (Aids) ในการบันทึกการสอน ผู้สอนจะต้องระบุชนิดของอุปกรณ์การสอนที่ต้องใช้ร่วมกับการสอนในช่วงเวลานั้นๆด้วยว่า อุปกรณ์ชนิดใดที่นำมาใช้กิจกรรมในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งเป็นอุปกรณ์ ที่สอดคล้อง และ

เหมาะสมกับเนื้อหาเรื่องด้วย เช่น รูปภาพ เทปบันทึกเสียง แถบเสียง แผนที่ บัตรคำ และคำอื่นๆ อีกนอกจากนี้หนังสือเรียน และหนังสือทางวิชาการก็สามารถนำมาใช้เป็นอุปกรณ์ได้เช่นเดียวกัน

๕) การประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation) ผู้สอนจำเป็นต้องจัดเตรียมเครื่องมือสำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อการสอนได้ดำเนินการไประยะหนึ่ง โดยระบุไว้ในการบันทึกการสอนด้วยว่าเมื่อการเรียนการสอนได้ดำเนินการในช่วงเวลาหนึ่งๆ ครูจะสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ด้วยวิธีใด เช่น วิธีสังเกต การถาม หรือการทำแบบฝึกหัด ซึ่งครูควรได้เตรียมคำถามหรือแบบฝึกหัดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การประเมินผล การเรียนรู้ของนักเรียนดำเนินการไปจุดประสงค์ที่กำหนดไว้^{๑๔}

๒.๒.๘ ลักษณะของการบันทึกการสอนที่ดี

บันทึกการสอนที่ดี ควรเขียนในลักษณะที่อ่านง่าย ชัดเจน มีความยืดหยุ่น (flexible) และมี ลักษณะ การฟังคำบรรยายและการจดบันทึกเป็นของคู่กัน บันทึกคำบรรยายผล เพื่อให้เกิดประโยชน์ ผลของการสื่อสารระหว่างผู้บรรยายกับผู้ฟัง คำบรรยายเป็นเสมือนคำสนทนาของผู้พูดกับผู้ฟัง ผู้สอนกับผู้เรียน ผลการสนทนาจะประสบผลสำเร็จเพียงใด จะดูได้จากบันทึกที่จด ถ้าผู้ฟังหรือผู้เขียน เข้าใจเรื่องที่ฟังดี บันทึกก็จะดีไปด้วยการที่ผู้ฟังจะเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ในความสนใจในเรื่องที่บรรยาย รูปแบบของการบรรยาย ความพร้อมของผู้ฟัง ดังนี้

๑) ครูสามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และมีหยุ่น ในลักษณะที่ครูจะสามารถดัดแปลง หรือปรับปรุง เพื่อทำการสอน ในครั้งต่อไปให้ได้ดีกว่าการสอนในครั้งแรกได้ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

๒) ในกรณีที่ครูประจำวิชาไม่สามารถทำการสอนได้ ผู้ที่ทำการสอนแทนซึ่งมีความรู้ความสามารถในวิชาเดียวกัน สามารถนำบันทึกการสอนนั้นไปใช้สอนแทนได้อย่างได้ผลเช่นเดียวกัน ในรายละเอียดของภารกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ไม่ยากต่อการดำเนินการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรม รวมทั้งครอบคลุมเนื้อหาเรื่องที่จะสอนครบ^{๑๕}

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๕.

^{๑๕} อ่างแล้ว, หน้า ๒๓๐.

๒.๒.๕ ประโยชน์ของการบันทึกการสอน

๑) สำหรับครูที่เริ่มการสอนใหม่ และยังไม่มีความชำนาญในการสอน บันทึกการสอน จะช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น เนื่องจากเตรียมเนื้อหา กิจกรรมการสอนจะช่วยให้ครู มีความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น เนื่องจากได้เตรียมเนื้อหา กิจกรรมการสอน และอุปกรณ์การ สอนมาพร้อมแล้ว สามารถดำเนินการสอนได้ด้วยคามมั่นใจซึ่งจะทำให้การสอนของครูประสบ ความสำเร็จได้ส่วนหนึ่ง

๒) การบันทึกการสอนทุกครั้งที่ทำการสอน ทำให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนใน แต่ละครั้งได้ รู้ว่าควรปรับปรุงกิจกรรมการสอนให้ได้ในแนวใด หรือลักษณะใดจึงเหมาะสมกับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เพื่อให้การสอนในครั้งต่อไปมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๓) การจัดทำบันทึกการสอน จะทำให้ครูสามารถดำเนินการสอนได้ทันตามหลักสูตร โดยไม่รวบรัดเกินไป เนื่องจากได้กำหนดเวลาและเนื้อเรื่องที่ดำเนินการสอนไว้อย่างเหมาะสมแล้ว

๔) บันทึกการสอนที่ดี ซึ่งได้รับการปรับปรุงและนำไปใช้สอนอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จะเป็นคู่มือให้แก่ครูใหม่ ให้รู้จักแนวการสอน และสามารถนำไปปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับ การสอนของตนเองได้

ผู้วิจัยสรุปว่า การสอนระดับวิชา แผนการสอนระดับหน่วยและแผนการสอนระดับคาบ หรือการบันทึกการสอนจะต้องจัดทำให้สัมพันธ์กัน ซึ่งการมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวจะช่วยให้ครู ที่ยังไม่มีความชำนาญในการสอน มีความเชื่อมั่นในการสอนมากขึ้น และทำให้ผู้สอนสามารถ ปรับปรุงการสอนในแต่ละครั้งได้ และดำเนินการสอนได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของเนื้อหาตาม ที่กำหนดไว้

๒.๓ กระบวนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ กรมสามัญ และกรมการศึกษานอกชน ได้ให้การสนับสนุนให้มีการพิจารณานำ กระบวนการเรียนรู้แบบต่างๆ ไปใช้ในการเรียนการสอน โดยเสนอแนะกระบวนการที่ครูควรใช้ กระบวนการด้วยกัน^{๒๐}

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๓๔) ได้ให้ความหมายของการสอนที่เน้น กระบวนการไว้ว่า เป็นการสอนที่

^{๒๐}ดูรายละเอียดใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๓๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๔), หน้า ๒๓.

ก. สอนให้ผู้เรียนสามารถทำตามขั้นตอนได้และรับรู้ขั้นตอนทั้งหมดจนสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ใหม่ๆ

ข. สอนให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนจนเกิดทักษะ สามารถนำไปใช้ได้โดยอัตโนมัติ ในที่จะมีการสอนกระบวนการจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

- ๑) ครูมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการนั้นอยู่
- ๒) ครูนำผู้เรียนผ่านขั้นตอนต่างๆของกระบวนการที่ละขั้นตอนอย่างเข้าใจครบถ้วน
- ๓) ผู้เรียนเข้าใจและรับรู้ขั้นตอนของกระบวนการนั้น
- ๔) ผู้เรียนนำกระบวนการนั้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้
- ๕) ผู้เรียนใช้กระบวนการเหล่านั้นในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย^{๒๐}

ผู้วิจัยสรุป จะเห็นได้ว่ากระบวนการเหล่านี้ผู้สอนจะต้องเป็นผู้วางแผน นำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น กระบวนการที่จะใช้จะเป็นกระบวนการใดก็ย่อมขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญ

๒.๓.๑ หลักการสอนความคิดรวบยอดของออสซูเบิ้ล

ส่วนออสซูเบิ้ล ถือว่าการเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมาย (**Meaningful-Reception Learning**) มีความสำคัญมากกว่าการเรียนรู้โดยการค้นพบ เพราะการเรียนรู้โดยการค้นพบเป็นวิธีที่ใช้เวลามาก และบางครั้งก็ไม่สามารถจะทำได้ในห้องเรียนธรรมดาอย่างไรก็ตาม ออสซูเบิ้ลเสนอแนะว่า การสอนโดยให้นักเรียนเรียนรู้ โดยการค้นพบ อาจจะเหมาะสมกับเด็กนักเรียนที่อยู่ในวัยประถมตอนต้น หรือวัยที่พือาเจต์ เรียกว่า **Concrete Operations** สำหรับผู้เรียนที่อยู่ในชั้นประถมปลายและชั้นมัธยม ตลอดจนมหาวิทยาลัยการเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมาย (**Meaningful-Reception Learning**) เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากกว่า และออสซูเบิ้ลได้เสนอแนะวิธีสอนการเรียนรู้ที่มีความหมายไว้ดังต่อไปนี้

๑) ก่อนที่จะสอนวิชาอะไรก็ตาม ครูจะต้องพยายามหาวิธีรวบรวม เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการจะให้นักเรียนเรียนรู้ไว้อย่างมีระเบียบแบบแผน เป็นหมวดหมู่ มีหัวข้อชี้ให้เห็นเด่นชัดและง่ายต่อการเข้าใจและมีความหมายต่อผู้เรียน เพื่อเตรียมผู้เรียนให้เข้ากับขุมปัญญาที่มีอยู่ แล้วสามารถเชื่อมโยงหรือรวมความรู้ใหม่ที่จะเรียนอย่างมีความหมาย (**Subsumer**) ให้เข้ากับขุมปัญญาหรือโครงสร้างสติปัญญาที่มีอยู่แล้ว นอกจากนี้จะช่วยผู้เรียนให้นึกย้อนหลังหรือระลึก (**Recall**) สิ่งที่เคยเรียนแล้วและเกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะเรียนใหม่ ออสซูเบิ้ลเรียกขั้นนี้ว่า **Advance Organizers**

^{๒๐} ทิศนา แจมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้การจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓๐๘.

๒) บอกให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของบทเรียน หรือการบอกสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้พร้อมกับบอกนักเรียนถึงคำจำกัดความของความคิดรวบยอดที่สำคัญ (Concepts) เพื่อผู้เรียนจะได้ใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ความรู้ใหม่

๓) แบ่งบทเรียนออกเป็นขั้นๆ เพื่อผู้เรียนจะได้เข้าใจได้ เมื่อสอนจบแต่ละขั้นควรจะถามนักเรียน เพื่อจะได้แน่ใจว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความเข้าใจก่อนที่จะเพิ่มสอนขั้นต่อไป

๔) ให้นักเรียนเห็นความแตกต่าง และความคล้ายคลึงของสิ่งที่เรียนใหม่กับความรู้เดิม ที่มีอยู่แล้วเพื่อจะได้ช่วยให้จำได้นาน

๕) เมื่อสิ้นแต่ละหน่วยบทเรียนจบ ผู้สอนควรสรุปและทบทวนตั้งแต่ต้นพร้อมกับเน้นใจความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรวมหรือเชื่อมโยงความรู้ใหม่ให้เข้ากับความรู้เดิม หรือขุมปัญญาที่มีอยู่แล้ว

๖) ให้การบ้านหรือแบบฝึกหัด เพื่อผู้เรียนจะได้มีโอกาสทบทวนความรู้ที่เรียนรู้ใหม่ด้วยตนเองและนำไปประยุกต์

๒.๓.๒ หลักการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการสอนเรื่องความคิดรวบยอดของออสซูเบิ้ล

๑) เริ่มด้วยความคิดรวบยอดที่มีความหมายกว้าง และมีคุณลักษณะวิกฤตที่สามารถจะคลุมความคิดรวบยอดที่ย่อยออกไปหลาย ๆ ชนิด

๒) เน้นให้นักเรียนทราบถึงคุณลักษณะวิกฤตของความคิดรวบยอด

๓) จัดกลุ่มสิ่งเร้าที่มีคุณลักษณะวิกฤตร่วมกับความคิดรวบยอดที่ได้บอกผู้เรียน

๔) ให้ตัวอย่างเฉพาะของสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นสัตว์ วัตถุ สิ่งของที่มีคุณลักษณะเหมือนกับความคิดรวบยอด

๕) สรุปลักษณะที่เด่นหรือวิกฤตของความคิดรวบยอดย่อย พร้อมกันให้ตัวอย่าง

นอกจากหลักการสอนความคิดรวบยอดของออสซูเบิ้ล มีนักจิตวิทยาอีกหลายท่านได้เสนอแนะรูปแบบ (Models) การสอนแบบต่างๆ เป็นต้นว่า วิธีสอนของกานเย ซึ่งเป็นวิธีตรงข้ามกับออสซูเบิ้ล เรียกว่า **Bottom-up Model** ซึ่งมีหลักการว่าในการสอนความคิดรวบยอด ควรจะเริ่มจากความคิดรวบยอดที่เฉพาะและง่ายก่อน โดยให้ผู้เรียนทราบคำจำกัดความและคุณลักษณะของความคิดรวบยอดเพื่อจะได้ใช้เป็นพื้นฐานที่จะสร้างกฎ หรือหลักการที่จะเรียนรู้ความคิดรวบยอดที่กว้างหรือสูงขึ้น โดยมองเห็นความสัมพันธ์ของความคิดรวบยอดเฉพาะกับความคิดรวบยอดรวม^{๒๒}

^{๒๒} เสริมศรี ไชยสร, พื้นฐานการสอน, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์ลานนาการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๗๐.

นักจิตวิทยาอีกท่านหนึ่งคือ “คลอสมไมเออร์” (Klausmeier) เป็นแนวคิดทฤษฎีที่เป็นประมวลสารสนเทศ จะเป็นการอธิบายเกี่ยวกับการ ความรู้ (acquire) สะสมความรู้ (store) การระลึกได้ (recall) ตลอดจนการใช้ข่าวสารข้อมูล หรือกล่าวได้ว่าเป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายให้มนุษย์เข้าใจว่า มนุษย์จะมีวิธีการรับข้อมูลข่าวสาร หรือความรู้ใหม่อย่างไร เมื่อรับมาแล้วจะมีวิธีการประมวลข้อมูลข่าวสาร และเก็บสะสมไว้ในลักษณะใด ตลอดจนจะสามารถดึงความรู้ที่นำมาใช้ได้อย่างไร

ทฤษฎีนี้จัดอยู่ในกลุ่มพุทธิปัญญา (Cognitivism) โดยให้ความสนใจเกี่ยวกับกระบวนการคิด และการให้เหตุผลของผู้เรียน ซึ่งแตกต่างจากทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ที่มุ่งเน้นพฤติกรรมที่สังเกตได้เท่านั้น โดยมีได้สนใจกับกระบวนการคิดหรือกิจกรรมทางสติปัญญาของมนุษย์ (mental activities) ซึ่งเป็นสิ่งที่นักจิตวิทยากลุ่มพุทธิปัญญาตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษากระบวนการดังกล่าวซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสังเกตได้^{๒๓}

๒.๓.๓ การนำกระบวนการสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน

กระบวนการต่างๆ มีขั้นตอนที่กำหนดเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนใช้สอดแทรกในการจัดการเรียนรู้ กระบวนการที่สามารถนำมาใช้ในกลุ่สาระการเรียนรู้

๒.๓.๓.๑ กระบวนการสร้างความตระหนัก

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้ผู้เรียนให้ความสนใจ เอาใจใส่รับรู้ เห็นคุณค่าในปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ขั้นตอนการดำเนินการมีดังนี้

- ๑) สังเกตให้ข้อมูลที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เอาใจใส่ และเห็นคุณค่า
- ๒) วิจาร์ณ ให้ตัวอย่าง สถานการณ์ ประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์หาสาเหตุและผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้น และระยะยาว
- ๓) สรุป ให้อภิปรายหาข้อมูลหรือหลักฐานมาสนับสนุนคุณค่าของสิ่งที่จะต้องตระหนัก และวางเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องนั้น^{๒๔}

ผู้วิจัยสรุปว่า กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการนี้เป็นการสร้างให้ผู้เรียน มีความคิดความสนใจ เพื่อแสวงหาหาคำตอบที่ถูกต้องอย่างมีเหตุผล

^{๒๓}ทีมพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ม.อ.ปัตตานี. จิตวิทยาการศึกษาอิสลาม.

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.cis.psu.ac.th/depis/cleaning/psychology/224info.html> [๑๖ มี.ค. ๒๕๕๓].

^{๒๔}ทิศนา แจมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ , หน้า

๒.๓.๓.๒ กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด มีขั้นตอนดังนี้

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการสร้างให้ผู้เรียนรับรู้สิ่งใหม่และรู้จักคิดหาข้อสรุป เพื่อให้เห็นสภาพที่เป็นจริง มีดังต่อไปนี้

๑) ให้ผู้เรียนรับรู้ข้อมูล และศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ โดยใช้สื่อประกอบเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดข้อกำหนดเฉพาะด้วยตนเอง

๒) จำแนกความแตกต่าง ให้ผู้เรียนบอกข้อแตกต่างของสิ่งที่รับรู้และให้เหตุผล ผู้เรียนมองเห็นความเหมือนในภาพรวมของสิ่งที่รับรู้ และสรุปเป็นวิธีการ หลักการคำจำกัดความ หรือนิยาม

๓) ระบุชื่อความคิดรวบยอด ผู้เรียนได้ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่รับรู้ ทดสอบและนำไปใช้ ผู้เรียนได้ทดลอง ทดสอบ สังเกต ทำแบบฝึกหัด ปฏิบัติ เพื่อประเมินความรู้อย่าง

ผู้วิจัยสรุปว่ากระบวนการนี้เป็นกระบวนการคิดแนวใหม่เพื่อสืบหาสิ่งที่รับรู้และเหตุผลเพื่อนำไปใช้หาข้อมูลต่าง

๒.๓.๓.๓ กระบวนการสร้างเจตคติ

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่แทรกได้กับทุกเนื้อหา เน้นความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่เรียน อาจเป็นความคิด หลักการ การกระทำ เหตุการณ์ สถานการณ์ ฯลฯ มีขั้นตอนดังนี้

๑) สังเกต ผู้เรียนพิจารณาข้อมูลเหตุการณ์การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการมีเจตคติที่ดีและเจตคติที่ไม่ดี

๒) วิเคราะห์ ผู้เรียนพิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นตามมาแยกเป็นการกระทำที่เหมาะสมได้ผลตามที่น่าพอใจและการกระทำที่ไม่เหมาะสมได้ผลที่ไม่น่าพอใจ^{๒๖}

ผู้วิจัยสรุปว่า ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลเป็นหลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติ

๒.๓.๓.๔ กระบวนการสร้างค่านิยม

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าของค่านิยมด้วยตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

๑) สังเกต ตระหนัก ผู้เรียนพิจารณาการกระทำที่เหมาะสมและการกระทำที่ไม่เหมาะสมรับรู้ความหมายจำแนกการกระทำที่แตกต่างกันได้

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑๑.

^{๒๖} สุคนธ์ สินธพานนท์, สุดยอดวิธีการสอน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นำไปสู่บทการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๑.

๒) ประเมินเชิงเหตุผล ผู้เรียนใช้กระบวนการกลุ่มอภิปรายแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์วิจารณ์การกระทำของตัวเองหรือบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ว่าเหมาะสมหรือไม่เพราะเหตุใด

๓) กำหนดค่านิยม ผู้เรียนแต่ละคนแสดงความเชื่อ ความพอใจในการกระทำที่ควรกระทำในสถานการณ์ต่าง ๆ พร้อมเหตุผล

๔) วางแผนปฏิบัติ ผู้เรียนช่วยกันกำหนดแนวปฏิบัติในสถานการณ์จริงโดยมีครูร่วมรับทราบกติกากิจการกระทำ และสำรวจสิ่งที่ผู้เรียนต้องการจะได้รับเมื่อได้กระทำดีแล้ว เช่น การได้ประกาศชื่อให้เป็นที่ยอมรับ

๕) ปฏิบัติด้วยความชื่นชมครูให้การเสริมแรงระหว่างการปฏิบัติเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชมยินดี

๒.๓.๓.๕ กระบวนการปฏิบัติ

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนปฏิบัติจนเกิดทักษะ มีขั้นตอนดังนี้

- ๑) สังเกตรับรู้ ให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างหลากหลายจนเกิดความเข้าใจ
- ๒) ทำตามแบบ ทำตามตัวอย่างที่แสดงให้เห็นทีละขั้นตอนจากขั้นพื้นฐาน
- ๓) ทำเองโดยไม่มีแบบ เป็นการให้ฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนด้วยตนเอง
- ๔) ฝึกให้ชำนาญให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญหรือทำได้โดยอัตโนมัติ ซึ่งอาจเป็นงานชิ้นเดิมหรืองานที่คิดขึ้นใหม่^{๒๓}

๒.๓.๓.๖ กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจ

กระบวนการนี้ใช้กับการเรียนเนื้อหาเชิงความรู้ มีขั้นตอนดังนี้

- ๑) สังเกต ตระหนัก ผู้เรียนพิจารณาข้อมูล สารความรู้ เพื่อสร้างความคิดรวบยอดตั้งคำถาม ตั้งข้อสังเกต สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหาคำตอบต่อไป

๒) วางแผนปฏิบัติ ผู้เรียนนำวัตถุประสงค์หรือคำถามที่ทุกคนสนใจจะหาคำตอบมาวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม

๓) ลงมือปฏิบัติ ครูกำหนดให้สมาชิกในกลุ่มย่อย ๆ ได้แสวงหาคำตอบจากแหล่งความรู้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น ค้นคว้า สัมภาษณ์ ศึกษาเอกสารสถานที่หาข้อมูลจากองค์กรในชุมชน ฯลฯ ตามแผนงานที่วางไว้

^{๒๓} ทิศนา แจมมณี, ศาสตร์การสอน องค์ความรู้การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, หน้า

๔) พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มารายงานและอภิปรายเชิงแปลความ ตีความ ขยายความ นำไปใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า

๕) สรุป ผู้เรียนรวบรวมเป็นสาระที่ควรรู้บันทึกลงสมุด^{๒๘}

ผู้วิจัยสรุปว่า กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจ เป็นกระบวนการเรียนการสอน โดยเห็นว่าถ้านำมาใช้ในการฝึกทักษะผู้เรียน น่าจะเป็นสิ่งที่ดี โดยเฉพาะการเรียนการสอน ในรายวิชาพระพุทธศาสนา จะทำอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนสนใจการปฏิบัติมา จะต้องนำขั้นตอนต่างๆ มาแตกให้มากกว่าเราจะออกแบบการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนอย่างไร การกระตุ้นความสนใจ หรือเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ก็จะต้องนำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วมา สร้างใหม่ว่าผู้เรียนจะมีกระบวนการคิดอย่างไร แล้วในกลุ่มก็ช่วยกันเรียนรู้ และผู้เรียนก็จะต้องมีการเก็บเป็นแฟ้มสะสมงาน คุณศรีสุดา คล้ายคล่องจิตร์ กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนการสอน แบบชิปานี้ ครูผู้สอนจะต้องมีการเตรียมการเรียนการสอน มีการเขียนแผนการสอนด้วย มีสื่อการสอน จะใช้เวลาก็คาบในการสอน จะสอนอย่างไรเป็นต้น

๒.๔ วิธีการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนของวิลเลียมส์ ยุทธวิธีการสอนเมื่อใช้คิดและรู้สึก

(Frank E. Williams: Teaching Strategies for thinking Thining and feeling) วิลเลียมส์

มีหลักการเกี่ยวกับลักษณะของการเรียนที่มีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

๑) การเรียนรู้จะเกิดได้ดีคือซึ่งเป็นผู้เรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมผลิตหรือกระทำด้วย และการเรียนนั้นมีพื้นฐานจากความสามารถและสไตล์ในการเรียนที่แตกต่างกันของผู้เรียน

๒) การคิดและการรู้สึกเกิดขึ้นด้วยกันได้แยกจากกัน ทุกครั้งที่บุคคลคิดเรื่องใด โดยกำหนดยุทธวิธีการสอน ดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ ยุทธวิธีในการสอนของวิลเลียมส์

๑) การใช้สิ่งที่ตรงข้าม (Paradox) ยุทธวิธีนี้ต้องการให้ผู้เรียนมีความไวต่อการสังเกต ความแตกต่างระหว่างความเป็นจริงความเชื่อต่างๆ ไป เพราะการศึกษาสิ่งตรงกันข้าม หรือ (Paradox) นี้เป็นสถานการณ์จริงที่ดูเหมือนไม่จริง เช่นในวิชาสังคมศึกษา การเดินเรือไปทางทวีป ตะวัน แต่เดินทางไปทางตะวันออก

^{๒๘} สุคนธ์ สินธพานนท์, สูดยอดวิธีการสอน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นำไปสู่บทบาท การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่, หน้า ๑๑๖.

๒) การใช้การเปรียบเทียบ (Analogies) การเปรียบเทียบแบบนี้จะเปรียบเทียบส่วนที่เหมือนส่วนที่มีความแตกต่างกัน เช่นในวิชาสังคมศึกษาให้นักเรียนเปรียบเทียบแฟชั่นและความนิยมในสมัยวัยรุ่นของพ่อแม่ กับแฟชั่นและความนิยมของวัยรุ่นในปัจจุบัน โดยศึกษามีส่วนใดที่เหมือนและเหตุผล

๓) ให้อตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลง (Change) ให้เด็กเห็นถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น การอภิปรายกับนักเรียนถึงวิธีการรักษาสภาพของสิ่งของสัตว์ เช่นการแช่ปลาในตู้เย็น การถนอมอาหาร ให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าทำไมจึงต้องการรักษาถนอม

๔) ใช้ตัวอย่างของนิสัยความเคยชิน (Habit) ยุทธวิธีนี้ต้องการช่วยให้เด็กหลีกเลี่ยงจากการคิดที่เป็นไปตามความเคยชิน เช่นอภิปรายกับเด็กถึงความเคยชินกับจำนวนเลขหลักสิบให้ลองคิดในหลักอื่น หรือการคิดสิ่งปฏิบัติที่เคยชินและจะมีวิธีการเปลี่ยนนิสัยหรือการปฏิบัติที่เคยชินอย่างไร

๕) สอนมิใช่เพื่อปรับตัว (Adjust) สอนเพื่อให้พัฒนา เช่น สอนให้ในแง่บวกถึงความผิด ความล้มเหลว การเรียนรู้จากความผิด และการที่จะปรับปรุงสถานการณ์แทนที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ เช่น หลังจากการศึกษาเรื่องระบบการปกครองท้องถิ่น ครูพานักเรียนไปสำนักงานเทศบาลในเมือง สังเกตการณ์ทำงานและสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่หลังจากนั้นครูให้นักเรียนคิดโครงสร้างระบบการปกครองท้องถิ่นในอุดมคติ และคุณสมบัติ คุณลักษณะต่างๆ และให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าจะทำให้เกิดลักษณะและคุณสมบัติเหล่านั้นได้อย่างไร หรือหลังจากการศึกษาปัญหาการขาดแคลนกระดาษ ให้นักเรียนคิดหาวิธีการที่จะหาสิ่งอื่นมาใช้แทนกระดาษ

๖) พัฒนาทักษะในการฟังอย่างสร้างสรรค์ (Creative Reading) ยุทธวิธีนี้ฝึกให้เด็กสร้างสรรค์ความคิดอ่าน “มิใช่อ่านเพื่อทราบว่าจะพูดว่าอะไรแต่เพื่อให้ทราบว่ามันพาเราไปที่ไหน” เช่น ครูให้นักเรียนอ่านแล้วเก็บคำถามต่างๆ ที่นักเรียนไว้ทำรายการไว้ หรือรายการโทรทัศน์อ่านหนังสือ และทำรายการสำนวนต่างๆ^{๒๕}

๒.๔.๒ ประเภทของวิธีสอน

วิธีสอนมีหลายวิธี แต่ละวิธีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันไป แต่เมื่อได้พิจารณาด้านบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑) วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered Method) เป็นวิธีสอนที่ครูเป็นผู้จัดและดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ เช่น เป็นผู้วางแผนดำเนินการ และปฏิบัติ

^{๒๕} อ่างใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนรู้อุทิศพระพุทธรูปศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า ๑๕๒.

กิจกรรมต่างๆ นักเรียนมีบทบาทน้อยในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนจึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว โดยมีผู้สอนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนตัวอย่างของวิธีสอนแบบนี้ เช่น วิธีสอนแบบบรรยาย แบบสาธิต แบบใช้คำถาม แบบใช้หนังสือเรียน เป็นต้น

๒) วิธีสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (**Student-centered Method**) เป็นวิธีสอนที่นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ประสานงานให้ข้อเสนอแนะ ส่งเสริมให้กำลังใจ และช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา วิธีสอนแบบนี้ช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะเป็นการเรียนจากการกระทำ (**Learning by doing**) และเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน ตัวอย่างเช่น วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม แบบบทบาทสมมติ แบบวิทยาศาสตร์ แบบทดลอง เป็นต้น^{๓๐}

๒.๔.๓ วิธีการสอนแนวพุทธวิธี

ในทางพระพุทธศาสนา ชีวิตของมนุษย์เราต้องเผชิญการกับความทุกข์ คือปัญหาต่างๆ และแนวทางแก้ปัญหาคือ การรู้จักการพัฒนาปัญญาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหานั้นได้ ดังนั้นในการศึกษาจึงต้องมีการฝึกอบรมให้มีปัญญา เมื่อปัญญารู้ตามเป็นจริงแล้ว ก็จะสามารแก้ไขปัญหานั้นได้ ซึ่ง พระเทพเวที ได้สรุปเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการสอนไปสู่วิธีการแก้ปัญหานั้นไว้ดังนี้

- ๑) ปัญญา เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นภายในตัวของนักเรียน
- ๒) ผู้สอนทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนะทางการเรียน
- ๓) วิธีการสอนอุบายและวิธีต่างๆ เป็นสื่อหรือเป็นเครื่องผ่อนแรงการเรียนการสอน
- ๔) อิสระภาพในทางความคิด เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการสร้างปัญญา^{๓๑}

แนวการสอนพุทธวิธี

๒.๔.๓.๑ วิธีสอนแบบอุปมา อุปไมย

วิธีการสอนแบบอุปมา อุปไมย หมายถึง วิธีสอน โดยการบรรยายเนื้อหาเปรียบเทียบกับคน สัตว์หรือสิ่งของเพื่อให้นักเรียนเข้าใจและมองเห็นภาพ เกิดมโนทัศน์ง่าย ชัดเจนมากขึ้น

วิธีการบรรยายอธิบายเนื้อหาที่มีเป็นนามธรรมหรือเรื่องที่เข้าใจยาก เปรียบเทียบกับสิ่งที่นักเรียนจะเข้าใจและมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ ในการเปรียบเทียบอุปมา อุปไมย จะต้องเลือก

^{๓๐}เนาวนิตย์ ใจมั่น, พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาผู้เรียน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘) หน้า ๓๕.

^{๓๑}อ้างใน, พระเทพเวที, วรรณสา สุนทรวิจิตร, พุทธวิธีการสอน, (นครปฐม: ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ, ๒๕๔๐), หน้า ๓๗.

ตัวอย่างสิ่งของที่นำมาเปรียบเทียบอุปมา อุปไมย ที่ชัดเจนและตรงกับเนื้อหา ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนเรื่องนั้น ๆ มากที่สุด^๒

ผู้วิจัยสรุปว่า คือการสอนแบบอุปมาอุปไมยเป็นการสอนที่มีข้อคิดที่หลายหลายเพื่อนำไปใช้กับประโยชน์กับตนเอง และรู้จักการวิเคราะห์ในการเปรียบเทียบหาสิ่งต่างที่อยู่ใกล้ตัวเรา เพื่อเป็นการหาคำตอบที่ถูกต้อง

๒.๔.๓.๒ วิธีสอนแบบปจฉาวิสัชนา

วิธีการสอนแบบปจฉาวิสัชนา หมายถึง วิธีสอนที่ใช้การถาม-ตอบ ระหว่างผู้สอนกับนักเรียน โดยผู้สอนเป็นผู้ถาม นักเรียนเป็นผู้ตอบ หรือนักเรียนเป็นผู้ถาม นักเรียนเป็นผู้ตอบเพราะในการถาม-ตอบนี้ผู้สอนจะไม่ตอบคำถามเอง แต่จะกระตุ้นเร้าหรือส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันตอบ เป็นวิธีทำให้นักเรียนเกิดปัญญาขึ้นในตนเอง คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น^๓

๒.๔.๓.๓ วิธีสอนแบบธรรมสาส์น

วิธีการสอนแบบธรรมสาส์น ในมงคลสูตร มงคลข้อที่ ๓๐ มีกล่าวว่า กาเลน ฆมฺมสากฺจจา^๔ แปลว่า การสนทนาธรรมตามกาลอันควรเป็นมงคลอย่างยิ่ง คำว่า ธรรมสาส์น หมายถึง การสนทนาธรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปรายปัญหา การแสวงหาเหตุผล คิดค้น คัดค้าน หรือคัดลอกตามการปจฉาวิสัชนา การโต้วาทิวิชาการ การซักถามและการแก้ปัญหา จึงได้อธิบายดังต่อไปนี้

การสอนแบบธรรมสาส์น หมายถึง วิธีสอนที่ผู้สอนเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของการปฏิบัติศีล หรือการขาดหลักธรรม ทำให้นักเรียนสนทนากันจนได้ข้อสรุปความรู้ทางธรรมโดยมี ลักษณะการสนทนา ของการอภิปรายตามหัวข้อธรรมในหมู่นักเรียน จนนักเรียนสรุปหลักธรรมได้ ซักถามกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครูผู้สอน โดยนักเรียนเป็นฝ่ายถาม หรือเป็นฝ่ายตอบสลับกัน หรือนักเรียนและครูผู้สอนผลัดกันถาม-ตอบ จนนักเรียนสรุปหลักธรรมได้ ตั้งตัวแทนขึ้นซักถามกันระหว่างนักเรียนสองฝ่ายจนสรุปหลักธรรมได้ วิธีสอนแบบนี้เหมาะกับนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ในเนื้อหาพอสมควรและต้องการที่จะหาความกระจ่างในเนื้อหาเพิ่มขึ้น วิธีการนี้ใช้ได้ดีกับนักเรียนจำนวนน้อย และมี

^๒สุคนธ์ สนิทพานนท์, สุดยอดวิธีการสอน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นำไปสู่บทบาทการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่, หน้า ๑๕๒.

^๓ดูรายละเอียดใน พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕.

^๔พ.ศ. (บาลี) ๒๕/๓๑๗/๓๗๖.

ความสามารถในการใช้ภาษา การซักถาม ได้ตอบ แสดงความคิดเห็น อภิปราย อธิบายได้ดี
พอสมควร^{๓๕}

ผู้วิจัยสรุปว่า วิธีการสอนแบบธรรมสาส์น เป็นการสอนให้รู้จักการสนทนาในการ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเป็นการแสวงหาคำตอบที่เป็นปัญหาหรือเป็นแนวคิด
จากนั้นเป็นการสรุปแลกเปลี่ยนคำถามคำตอบและจึงทำให้เกิดความรู้ใหม่

๒.๔.๓.๔ วิธีสอนแบบอริยสัจ ๔

วิธีการสอนแบบอริยสัจ ๔ หมายถึง มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๔
ขั้นตอน ดังนี้

๑) ขั้นกำหนดปัญหา หรือขั้นทุกข์ ครูช่วยนักเรียนให้พิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย
ตัวเอง ความรอบคอบ พยายามกำหนดขอบเขตของปัญหา และนักเรียนจะต้องคิดแก้ไขให้ได้

๒) ขั้นตั้งสมมุติฐาน หรือขั้นสมมุติ

ครูช่วยนักเรียนให้ได้พิจารณาตัวเองว่าสาเหตุการปัญหาที่ยกขึ้นมาแล้วในขั้นที่ ๑
นั้นมีอะไรบ้าง ครูช่วยนักเรียนให้เกิดความเข้าใจว่า ในการแก้ปัญหาใดๆ นั้นจะต้องกำจัดหรือดับที่
ต้นตอ หรือแก้ปัญหานั้น และครูช่วยนักเรียนให้คิดว่าการแก้ที่สาเหตุนั้น อาจจะกระทำ
อะไรได้บ้าง คือให้กำหนดสิ่งที่กระทำเป็นข้อ ๆ ไป

๓) ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล หรือขั้นนิโรธ

ขั้นทำให้แจ้ง ครูต้องสอนให้นักเรียนได้กระทำหรือทำการทดลองด้วยตนเองตาม
หัวข้อต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในขั้นที่ ๒ ข้อ ค. และเมื่อทดลองได้ผลประการใด ต้องบันทึกผลการ
ทดลองแต่ละอย่าง หรือที่เรียกว่าข้อมูลไว้เพื่อพิจารณาในขั้นต่อไป

๔) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล หรือขั้นมรรค

(๑) จากการทดลองกระทำด้วยตนเองหลายๆ อย่างนั้น ย่อมจะได้ผลออกมาให้
เห็นชัด ผลบางประการชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้บ้าง แต่ไม่ค่อยชัดเจนนัก ผลที่ถูกต้องชี้ให้เห็นว่า
แก้ปัญหานั้นได้แล้ว และได้บรรลุจุดหมายแล้ว ได้แนวทางหรือข้อปฏิบัติที่เราต้องการแล้ว
เหล่านี้หมายความว่า จะต้องวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้นับที่ไว้ในขั้นที่ ๓ ข้อ ข. นั้น
จนแจ่มแจ้งว่าทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหานั้นที่กำหนดในขั้นที่ ๑ ได้สำเร็จ

^{๓๕}แรมสมร อยู่สถาพร, เทคนิคและวิธีการสอนในระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕๐.

(๒) จากการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จะทำให้เห็นว่าสิ่งใดแก้ปัญหาได้จริง ต่อไปก็สรุป การกระทำที่ได้ผลนั้นไว้เป็นข้อ ๆ หรือเป็นระบบ หรือเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ลงมือกระทำหรือ ปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวทางนั้นโดยทั่วกัน^{๓๖}

ผู้วิจัยสรุปว่า วิธีสอนแบบอริยสัจ คล้ายคลึงกับวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์อย่างที่สุด ขึ้น ต่างๆ คือ ๑. ทุกซ์ (ขั้นปัญหา) การพิจารณาเพื่อกำหนดปัญหาได้ถูกต้อง ๒. สมุทัย คือการรู้ที่ของ ปัญหา และหาวิธีแก้ไขปัญหา ๓. นิโรธ การดับทุกซ์ คือการทดลองและการบันทึกผล หรือการเก็บ ข้อมูล ๔. มรรค คือการหาเหตุผลและการแก้ปัญหา

๒.๔.๓.๕ วิธีสอนแบบไตรสิกขา^{๓๗}

วิธีสอนแบบไตรสิกขา ความหมาย การสอนแบบไตรสิกขา เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัตินั้นให้เห็นประโยชน์ คุณโทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ที่นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติอย่างจริงจัง วิธีการสอน แบบไตรสิกขา คือ วิธีการสอนประกอบด้วย ขั้นตอนการศึกษา ๓ ขั้น ดังนี้

๑) ขั้นศีล (ศีลสิกขา) คือ การควบคุมให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย ทั้งทางกายและ วาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติ พร้อมทั้งจะเรียน

๒) ขั้นสมาธิ (จิตตสิกขา) คือ การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติ ให้นักเรียน รวมจิตใจความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ ออกจากความคิดและจิตใจ

๓) ขั้นปัญญา (ปัญญาสิกขา) คือ ขั้นนักเรียนใช้สมาธิ ความมีจิตใจแน่วแน่ ทำความเข้าใจในปัญหา การหาเหตุผลของปัญหาเพื่อการแก้ไข พิจารณาผลที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้ง เข้าใจและแก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญาญาณขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้น ได้ถูกต้อง ตามความเป็นจริง^{๓๘}

ผู้วิจัยสรุปว่า การสอนแบบไตรสิกขา เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัตินั้นให้เห็นประโยชน์ คุณโทษตามความเป็นจริง ด้วยตนเองแล้วนำความรู้ที่นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติอย่างจริงจังครูให้หลักการพิจารณา และ กระตุ้นให้นักเรียนค้นพบความรู้จากการปฏิบัติตามหลักธรรมด้วยตนเองครูคอยชี้จุดสำคัญที่ผู้เรียน พึ่งพิจารณาและให้กำลังใจเน้นให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติโดยสாரวม กาย, วาจาและการฝึกจิตให้ตั้งมั่นจน มีระเบียบทางความคิดความสามารถ คิดเป็นเหตุเป็นผล เป็นต้น

^{๓๖}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๔/๒๖๘.

^{๓๗}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๒.

^{๓๘}แสง จันทร์งาม, วิธีสอนของพระพุทธเจ้า, หน้า ๕๖.

๒.๔.๓.๖ วิธีสอนแบบเบญจขั้น

วิธีสอนแบบเบญจขั้น หมายถึง ใช้หลักการยึดมั่น ถือมั่นในขั้น ๕ อันได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งมี ๕ ขั้นตอนคือ

๑) ขั้นกำหนดและเสนอสิ่งเร้า (ขั้นรูป) โดยครูกำหนดสิ่งเร้าเป็นสิ่งที่สัมผัสรับรู้แล้วเกิดอารมณ์ความรู้สึก เป็นสถานการณ์หลาย ๆ สถานการณ์

๒) ขั้นรับรู้ (ขั้นเวทนา) ครูควบคุมการสัมผัสให้นักเรียนได้สัมผัสโดยอายตนะทั้ง ๖ ให้ถูกช่องทางรับรู้อย่างแท้จริง และใช้คำถามการเรียนการสอนทางรับรู้

๓) ขั้นวิเคราะห์เหตุผลและตั้งเคราะห์ความรู้สึก (ขั้นสัญญา) ครูตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนคิดแยกแยะ ว่ามีอะไรเกิดขึ้น ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ผลเป็นอย่างไร ใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนสรุปความรู้สึกขั้นต้นที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ

๔) ขั้นตัดสินใจความดีงาม (ขั้นสังขาร) เป็นขั้นที่นักเรียนวิจารณ์ความผิด ความถูก ความดี ความชั่วร้าย ความเหมาะสม ควรประพฤติ และไม่ควรประพฤติ

๕) ขั้นก่อเกิดอุปนิสัยหรือคุณธรรมฝังใจ (ขั้นวิญญาณ) เป็นขั้นใช้คำถามเพื่อโน้มนำความดีหรือความรู้สึกอันชอบธรรมเข้ามาไว้ในใจของตน เป็นคำถามให้นักเรียนตอบ โดยคำนึงถึงตนเองเป็นที่ตั้ง^{๓๙}

๒.๔.๔ ลักษณะของวิธีสอนแบบต่าง ๆ

หลักสูตรฉบับปัจจุบัน เน้นให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสอนที่หลากหลาย อย่างเป็นกระบวนการ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิธีการหาความรู้ สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตจริง ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนแบบต่างๆ และสามารถใช่วิธีการสอนเหล่านั้น ได้อย่างถูกต้อง ในบทนี้จะกล่าวถึงความหมาย ความมุ่งหมาย ขั้นตอนการสอน ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีการสอนแบบต่างๆ ตลอดจนข้อควรคำนึงถึงในการนำไปใช้ และสามารถใช่วิธีการสอนเหล่านั้น ได้อย่างถูกต้อง

ผู้วิจัยสรุป ลักษณะวิธีการสอนผู้สอนสามารถเลือกใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายวิธีสอนแต่แต่ละแบบมีความหมาย ความมุ่งหมาย ขั้นตอนการสอน ข้อดีและข้อจำกัด และวิธีการนำไปใช้แตกต่างกัน ในที่นี้จะเสนอวิธีสอนแบบต่างๆ ดังนี้

^{๓๙} เนวนินิตย์ ใจมั่น, พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาผู้เรียน, หน้า ๓๕.

๒.๔.๔.๑ วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม

วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม หมายถึง วิธีสอนที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ช่วยกันค้นคว้าหรือทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ เพื่อช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนยิ่งขึ้น ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี เพราะได้ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง

ความมุ่งหมาย เพื่อฝึกทักษะการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่างและเพื่อฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นจนเกิดทักษะกระบวนการกลุ่มสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตได้เป็นคุณลักษณะนิสัยของผู้เรียน เช่น ความรับผิดชอบในการทำงาน ความมีระเบียบวินัย ความตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจ ในการพูด การคิด การเขียนรายงาน การวิเคราะห์ การสรุป สิ่งที่สำคัญมากนั้นจะต้องฝึกความกล้าในการแสดงออก

ขั้นตอนการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมมี ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๑) ขั้นเตรียม เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมแผนการสอน โดยเตรียมหัวข้องานที่จะมอบหมายให้ทำเป็นกลุ่ม กำหนดจุดมุ่งหมาย เวลา วิธีการ ตลอดจนเตรียมสื่อการสอน และเอกสารที่ต้องใช้ในการสอน

๒) ขั้นดำเนินการสอน ประกอบด้วย

(๑) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นจูงความสนใจของผู้เรียนเข้าสู่บทเรียน ให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้ อาจใช้วิธีทบทวนความรู้เดิม สนทนา ซักถาม อภิปรายนำเรื่อง ฯลฯ นอกจากนี้ผู้สอนควรได้แจ้งจุดประสงค์การสอน แจ้งขั้นตอนการทำกิจกรรม กำหนดเวลา และข้อตกลงอื่น ๆ ให้ผู้เรียนเข้าใจตรงกันก่อนเข้ากลุ่มทำกิจกรรม

(๒) ขั้นสอน มีลำดับขั้น นั้นแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มตามจำนวนที่เหมาะสมให้ใช้วิธีการแบ่งกลุ่มที่น่าสนใจ ในแต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ แจกเอกสาร บัตรคำถาม หรือสื่อการเรียนเพื่อเป็นการทำกิจกรรมกลุ่มที่ได้รับมอบหมายภายในเวลาที่กำหนดให้แต่ละกลุ่มรายงานผลงานของกลุ่มตามที่ผู้สอนกำหนด

(๓) ขั้นสรุป ผู้เรียนอภิปรายร่วมกันเพื่อสรุปความสำคัญจากการรายงานของแต่ละกลุ่มและผู้สอนให้ข้อเสนอแนะพร้อมแนวคิดในการประยุกต์ใช้ เมื่ออภิปรายสนทนาและซักถาม ผู้เรียนถึงประเด็นปัญหาสำคัญเพื่อเป็นการวัดผล ก็มีการประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้สอนประเมินผลการทำงานกลุ่มของผู้เรียน

ผู้วิจัยสรุปว่า วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มกิจกรรม เป็นงานวิธีสอนที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าหาวิธีการแก้ปัญหาหรือปฏิบัติกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด หรือความสนใจ เป็นการฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันตามวิถีแห่งประชาธิปไตย ฝึกทักษะในการแก้ปัญหา การศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

โดยปฏิบัติงานทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม และมีประสบการณ์ตรงในการทำงานเพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงานนั้นคือส่งเสริมการทำงานเป็นทีมสร้างวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบและมีระเบียบวินัย รู้จักทำหน้าที่

๒.๔.๔.๒ วิธีสอนแบบแก้ปัญหา

วิธีสอนแบบแก้ปัญหาเป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่มีขั้นตอน มีเหตุผล มีการรวบรวมข้อมูล มีการทดลอง วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล ดังนั้น จึงอาจเรียกวินิสอนแบบนี้ว่า วิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์

ความมุ่งหมาย การฝึกทักษะการสังเกต การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความสรุปความเชื่อมั่นในตัวเอง การคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผล ฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความคิดอิสระ และการทำงานร่วมกับกลุ่มกับเพื่อน

ขั้นตอนการสอนแบบแก้ปัญหา มี ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการสอน

๑) ขั้นเตรียม ผู้สอนศึกษาแผนการสอน เนื้อหา และจุดประสงค์การสอนอย่างละเอียด และผู้สอนวางแผนกำหนดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติเป็นขั้นตอนตามลำดับ

๒) ขั้นดำเนินการสอน

(๑) ขั้นกำหนดขอบเขตของปัญหา เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาและกำหนดขอบเขตของปัญหา ผู้สอนอาจใช้วิธีเล่าเรื่อง สร้างสถานการณ์จำลอง อภิปราย ศึกษากรณีเฉพาะราย ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหานั้น ถ้ามีหลายปัญหา อาจแยกเป็นข้อๆ ได้ ดังนั้น บทบาทของผู้สอนในขั้นนี้คือ นำทางให้ผู้เรียนเห็นปัญหา จัดสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหา ช่วยตั้งจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาให้ทุกคนเข้าใจได้ตรงกัน

(๒) ขั้นตั้งสมมุติฐาน เป็นขั้นวางแผนทางที่จะหาคำตอบของปัญหา โดยให้ผู้เรียนตั้งสมมุติฐานว่า ปัญหานั้นน่าจะมีสาเหตุมาจากอะไร หรือวิธีการแก้ปัญหานั้นน่าจะแก้ไข ได้โดยวิธีใดบ้าง บทบาทของผู้สอนในขั้นนี้คือ ช่วยผู้เรียนวางแผนจะแก้ปัญหาได้โดยวิธีใดบ้าง แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มรับผิดชอบงานตามความสามารถและความสนใจ

(๓) ขั้นรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษาความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลใช้ในการแก้ปัญหา โดยอาจค้นคว้าจากตำรา เอกสารต่างๆ จากการสัมภาษณ์ ชักถามผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ แล้วจดบันทึกข้อมูลไว้ บทบาทของผู้สอนในขั้นนี้คือ แนะนำแหล่งความรู้เพื่อค้นคว้าหาข้อมูล ติดต่อบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญล่วงหน้าเพื่อให้สัมภาษณ์แก่ผู้เรียน

(๔) ขั้นทดลองและวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำข้อมูลมาพิจารณาโดยเริ่มจากการทดลองปฏิบัติ และนำผลจากการทดลองมาวิเคราะห์ว่าวิธีใดใช้ได้ผลในการแก้ปัญหา อาจใช้ได้หลายวิธีแตกต่างกันไป บทบาทของผู้สอนในขั้นนี้คือ สังเกตการทดลองหรือวิธีการแก้ปัญหาของผู้เรียน และให้คำแนะนำเมื่อจำเป็นอำนวยความสะดวกด้านวัสดุอุปกรณ์ และสิ่งจำเป็นต่างๆ ที่ผู้เรียนต้องการใช้ในการทดลองและการวิเคราะห์ข้อมูล

(๕) ขั้นประเมินและสรุปผล เป็นขั้นสุดท้ายของลำดับขั้นสอน เมื่อผู้เรียนได้ทำการทดลองและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้แล้ว ผู้สอนอภิปรายซักถามผู้เรียนช่วยเสริมและสรุปประเด็นว่าสำคัญของการเรียนการสอนครั้งนี้

๓) ขั้นประเมินผล ผู้สอนประเมินผลการทำงานของผู้เรียน แล้วแจ้งให้ผู้เรียนทราบ ข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป^{๔๐}

ผู้วิจัยสรุปว่า เป็นผู้ริเริ่มจุดประกายความคิดในการนำหลักพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔ เป็นรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่ประยุกต์หลักธรรมอริยสัจ ๔ ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค โดยใช้ควบคู่กับแนวทางปฏิบัติเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน และหาทางแก้ปัญหาทางดับทุกข์ เป็นต้น

๒.๕ การประเมินผลการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๕๒ ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพครูชั้นสูง ดังนั้น ประเมินการสอนของคณาจารย์ที่เชื่อถือได้ อันเป็นการตรวจสอบคุณภาพงานของคณาจารย์ ทำทราบข้อมูลป้อนกลับ **Feedack data** สำหรับการพิจารณาตัดสินคุณค่าหรือหาทางเลือกรวมทั้งปรับปรุงและการพัฒนาคุณภาพการสอนให้มีประสิทธิภาพขึ้น

๒.๕.๑ ความหมาย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่าการประเมิน **Evaluation** หมายถึง การพิจารณาและวัดคุณค่าของกิจกรรมใดๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การประเมินการสัมมนา ประเมินผลการปฏิบัติในรอบปีของบริษัท ส่วนด้าน การศึกษา หมายถึง การวัด

^{๔๐}สุคนธ์ สินธพานนท์, สูดยอดวิธีการสอน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นำไปสู่วิธีการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่, หน้า ๒๒๐.

คุณค่า หรือการวัดผลความก้าวหน้าทางการศึกษา เช่นการสอบไล่เป็นวิธีการประเมินผลการศึกษาวิธีหนึ่ง^{๔๑}

สมหวัง พริยานุวัฒน์^{๔๒} ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การประเมิน หมายถึงการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเป็นกระบวนการที่ให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ สำหรับตัดสินคุณโปรแกรมการศึกษา ผลผลิต กระบวนการ จุดมุ่งหมายของโครงการหรือโปรแกรมหรือการเลือกต่างๆ ที่ ออกแบบเพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ ได้กล่าวว่า การประเมินผล คือ กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของวัตถุ คน สิ่งของ หรือการดำเนินงานกิจกรรมว่าบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด มีดีหรือเลวเพียงใด^{๔๓}

๒.๕.๒ การวัดผลประเมินผล

การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔^{๔๔}จะวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยยึดธรรมชาติของวิชาและชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาจะเน้นการวัด และประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา คือนอกจากวัดองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้วยังอาจใช้กระบวนการวัดตามระบบ สติ - สมาธิ - ปัญญา^{๔๕} เพื่อให้ครอบคลุมและคู่กันที่ฝึกปฏิบัติ คือ

สติ พุทธิกรรมดั่งมทั้ง กาย วาจา และอินทรีย์ทั้ง ๖ เคยชิน คล่องแคล่ว อยู่ตัว เป็นวินัย เข้าสู่ชีวิตโดยการสังเกต การบันทึก

สมาธิ จิตใจมีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ และมีความสุข โดยสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง

^{๔๑}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิชเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๖๔.

^{๔๒}สมหวัง พริยานุวัฒน์, วิทยาการสอน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, ๒๕๔๐), หน้า, ๑๔๕.

^{๔๓}ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร หลักการและแนวปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายส่งสุขภาพใจ, ๒๕๓๕), หน้า ๕๔.

^{๔๔}คูรยละเอียดใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๒๐๕.

^{๔๕}ที.ที. (ไทย) ๕/๓๐๓/๑๑๓.

ปัญญา ความรู้ ความคิด เข้าใจการมองเห็นความเป็นจริงเท่านั้น ทั้งระบบความสัมพันธ์ เป็นเหตุเป็นผลเชื่อมโยงประยুক্তเข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง หรือถ้าจะให้ชัดเจนขึ้น ควรประเมินตามสภาพความเป็นจริงเพื่อดูการพัฒนาวิถีภาวะทางธรรมจรรยา ตามหลักอริยวัฑฒิ ๕^{๔๖} คือ

๑) ศรัทธา วัตถุประสงค์ว่ามีความเชื่อที่ไม่มั่งงาย มีเหตุผลประกอบด้วยปัญญา ซึ่งไม่เบียดเบียนชีวิตและสังคม โดยการสังเกต กระสะท้อนความคิด การตรวจสอบตนเอง

๒) ศีล วัตถุประสงค์ว่ามีความพฤติกรรมและวิถีชีวิต ไม่เบียดเบียน แต่เกื้อกูล มีวินัย เอื้อต่อวัฒนธรรม โดยสังเกต การตรวจสอบตนเอง การบันทึกพฤติกรรม

๓) สุตตะ วัตถุประสงค์ว่ามีความรู้เกี่ยวกับสารข่าวก ข้อมูล ทันทต่อเหตุการณ์ สถานการณ์ และมีความรู้เหมาะสมแก่การดำเนินชีวิต กิจการของตนเองโดยการสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์

๔) จาคะ วัตถุประสงค์ว่ามีความจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึก

๕) ปัญญา วัตถุประสงค์ว่าคิด เข้าใจ ทำการต่าง ด้วยปัญญา รู้จักแยกแยะชั่วดี คุณโทษประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หยั่งถึงปัจจัย และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลายโดยการสอบถาม การสัมภาษณ์ ความตรวจสอบ^{๔๗}

ผู้วิจัยสรุปว่า หลักอริยวัฑฒิ ๕ เป็นคนที่มีความเชื่อ ความมั่นใจ ให้หลักแห่งความจริงอย่างดีงามอันมีเหตุผลความประพฤติดี มีวินัย เลี้ยงชีพสุจริตการเล่าเรียนระดับพินิจศึกษาหาความรู้ การเพื่อแผ่เสียสละ เอื้อเพื่อ มีน้ำใจช่วยเหลือ ในกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังและร่วมมือ ไม่คับแคบเอาแต่ตัวความรู้ รู้คิด รู้พิจารณา เข้าใจเหตุผล รู้จักโลกและชีวิตตามความเป็นจริง และเป็นแบบอย่างที่ดีในทางสังคมยอมรับและนำยกย่อง

๒.๕.๓ หลักการที่สำคัญของการวัดผลและการประเมินผล

๑) เป็นการประเมินในสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง หรือที่เกี่ยวข้องในชีวิตจริง ผสมผสานไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับเป้าหมาย ผลการเรียนที่คาดหวัง

๒) เป็นการประเมินที่ครอบคลุมการแสดงผลออก การกระทำ กิจกรรม และกระบวนการทำงาน ผลงาน ผลการกระทำ รวมถึงแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน

^{๔๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๔/๔๓๘.

^{๔๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”, [ออนไลน์]. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๔๖. แหล่งที่มา : http://www.84000.org/tipitaka/dic/v_seek.php?text=อริยวัฑฒิ_5 [๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔].

๓) เน้นการประเมินความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดเห็น การใช้เหตุ กระบวนการคิด การแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้และการปรับปรุงพัฒนา

๔) เน้นการประเมินพัฒนา ค้นหาสิ่งที่ดึงมาของผู้เรียน เป็นการประเมินเชิงบวกไม่ใช่ การประเมินเพื่อจับผิดหรือค้นหาข้อบกพร่อง และมีการนำข้อมูลจากการประเมิน ไปใช้เพื่อ ปรับปรุง และการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน

๕) เป็นการประเมินที่ต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม

๖) เป็นการประเมินเชิงคุณภาพ โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยจำแนก องค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน และอธิบายระดับคุณภาพของผลงาน การปฏิบัติ

๗) เป็นการประเมินที่เกี่ยวข้องหลายด้านมีส่วนร่วมในการประเมิน ได้แก่ผู้สอน ผู้เรียน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง

๒.๕.๔ ขั้นตอนการดำเนินงานการวัดและการประเมินผล

๑) กำหนดผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง

๒) กำหนดเป้าหมาย วัดดูประสงค์ในการประเมิน

๓) กำหนดขอบเขต องค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน พร้อมทั้งระบุเกณฑ์การประเมิน

๔) เลือควิธีการ และสิ่งที่ประเมินให้เหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรม และงาน

๕) กำหนดเวลา และสถานที่ที่จะประเมิน

๖) การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และการสรุปผลของการประเมิน และนำผลของการ ประเมินนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้^{๔๘}

๒.๕.๕ หลักการวัดและประเมินการเรียนรู้

ในการวัดและประเมินการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ผู้ประเมินควรเริ่มต้นวางแผน ดำเนินกิจกรรม ด้วยการตอบคำถามหลัก ๔ คำถาม ดังนี้

๑. วัดและประเมินไปทำไม ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า ข้อมูลหรือ สารสนเทศนั้นวัดและประเมินเพื่อประโยชน์อะไร สามารถตอบคำถามประโยชน์ของการประเมิน ตามประเภทของการประเมิน ดังนี้

(๑) การวัดและประเมินก่อนเรียน เพื่อจัดวางตำแหน่งผู้เรียนหรือประเมินความ

^{๔๘} ดูรายละเอียดใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๒๐๕.

รอบรู้ของผู้เรียนก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการวางแผน
จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องเหมาะสม

(๒) การวัดและประเมินระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถของ
ผู้เรียนขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ในการติดตามดูความก้าวหน้า หรือ
พัฒนาการในการเรียนรู้รวมทั้งข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียน

(๓) การวัดและประเมินหลังเรียนเพื่อสรุปผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่เป็น
ประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียน

๒) วัดและประเมินอะไร ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะต้องการวัดและ
ประเมินคุณลักษณะใดจากผู้เรียน ต้องการข้อมูลด้านใดเป็นสำคัญ ซึ่งผู้ประเมินควรคำนึงถึง
ประเภทของการเรียนรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น

(๑) การเรียนรู้ทางด้านสติปัญญา เกี่ยวกับความรู้ความจำ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ

(๒) การเรียนรู้ทางด้านอารมณ์และความรู้สึก เช่น ความสนใจ ทักษะคิด เป็นต้น

(๓) การเรียนรู้ทางด้านทักษะและการปฏิบัติ เช่น ความสามารถในการปฏิบัติงาน
การมีทักษะในงานต่างๆ

๓) วัดและประเมินอย่างไร ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะต้องใช้เครื่องมือ
ชนิดใด ถึงจะมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสิ่งที่ประเมิน ซึ่งควรพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

(๑) ลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ เช่น ข้อมูลเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพ

(๒) ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในการประเมิน เช่น จำนวน และความสามารถของ
กลุ่มตัวอย่าง

(๓) ระยะเวลาในการประเมิน เช่น การมีเวลาที่จำกัดอาจจะต้องใช้แบบสอบถาม
 เป็นต้น

๔) ตัดสินผลด้วยวิธีใด ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะต้องตัดสินผลการ
ประเมิน โดยพิจารณาจากคุณลักษณะใด ใช้เกณฑ์อย่างไรในการประเมิน ซึ่งควรพิจารณาใน
ประเด็นต่อไปนี้

(๑) การตัดสินอิงกลุ่ม เพื่อพิจารณาตัดสินผลการเรียน

(๒) การตัดสินอิงเกณฑ์ เพื่อพิจารณาผลการเรียนรู้ ใช้ในการพัฒนากิจกรรมการ
เรียนการสอน เป็นต้น^{๔๕}

^{๔๕} ขวลิต ชูกำแพง, การประเมินการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
๒๕๕๑), หน้า ๑๕ - ๒๐.

๒.๕.๖ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริงในการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนานี้จะผสมผสานไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในสถานการณ์ที่ผู้เรียนปฏิบัติจริง โดยเน้นให้ครอบคลุมพฤติกรรมการแสดงออก กระบวนการ ผลผลิต และเพิ่มสะสมผลงาน ดังนั้นวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้มีหลากหลาย เช่น

๒.๕.๖.๑ การสังเกต มีทั้งการสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สามารถทำได้ตลอดเวลาทั้งในระหว่างการเรียนการสอนหรือการทำกิจกรรมอื่นๆ นอกห้องเรียนจากการสังเกตผู้สอน สามารถเห็นพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มได้ พฤติกรรมที่สังเกตได้แก่การแสดงอารมณ์ สีหน้ากิริยาท่าทาง การพูดคุยโต้ตอบ ความสนุกสนานเพลิดเพลินการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน พฤติกรรมของการทำงานในกลุ่ม ความอดทน วิธีการแก้ปัญหา ความคล่องแคล่วในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่แบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่า แบบพฤติกรรม เป็นต้น

๒.๕.๖.๒ การสัมภาษณ์ มีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการสนทนาซักถามหรือพูดคุยเพื่อค้นหาข้อมูลที่ไม่อาจพบเห็นอย่างชัดเจนในสิ่งที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติ ในการทำโครงการ โครงการ การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลอาจจะเป็นตัวนักเรียนเอง เพื่อร่วมงานหรือผู้ปกครองก็ได้

๒.๕.๖.๓ การประเมินระดับคุณภาพ เป็นการประเมิน โดยการวิเคราะห์ประกอบละประเด็น ที่ประเมิน พร้อมทั้งอธิบายลักษณะของคุณภาพงานหรือการกระทำ เป็นระดับคุณภาพหรือปริมาณ เพื่อเป็นแนวทางและข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องได้ระบทราบว่าผู้เรียนรู้อะไร ทำอะไรมานาน้อยเพียงใด มีคุณภาพผลงานเป็นอย่างไร โดยมีการกำหนดให้คะแนนเป็น ๒ แบบคือ

๑) การคะแนนเป็นภาพรวม เป็นการให้คะแนนผลงานชิ้นงานโดยดูภาพรวม ว่ามีความเข้าใจความคิดรวบยอด การสื่อสารความหมาย กระบวนการใช้ และผลงานอย่างไร โดยเขียนอธิบายคุณภาพของงานหรือความสำเร็จของงานตามระดับคุณภาพที่กำหนด

๒) การให้คะแนนแยกองค์ประกอบ เพื่อให้มองคุณภาพงานหรือความสามารถของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน จึงได้มีการแยกองค์ประกอบของการให้คะแนน และอธิบายคุณภาพงานในแต่ละองค์ประกอบเป็นระดับ โดยทั่วไปแล้วจะมีการแยกองค์ประกอบของงานเป็น ๔ ด้าน คือ ความสามารถ เข้าใจการสื่อสาร กระบวนการ และผลงาน

๒.๕.๖.๔ การประเมินเพิ่มงานสะสมงาน ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง และบูรณาการความรู้วิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน ผลงานต่างๆ ในระหว่างการเรียนการสอนนั้นผู้เรียนจะเก็บไว้ในแฟ้ม หรือกล่อง หรือวัตถุอื่นๆ ที่เหมาะสม

กับชิ้นงาน เรียกว่าเพิ่มสะสมงานและผลงาน เป็นการสะสมงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงความรู้ ความสามารถ ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรู้ ดังนั้น ขั้นตอนสำคัญของการจัดทำเพิ่มสะสมงานของผู้เรียน

๑) การสะสมงาน (Collect) เป็นระยะที่รวบรวมงานของผู้เรียน

๒) การเลือกงาน (Select) เป็นระยะที่ผู้เรียนคัดเลือกงาน/ชิ้นส่วนที่ดีที่สุด ซึ่งอาจมีหลายชิ้นที่เพียงพอที่แสดงความก้าวหน้า แสดงศักยภาพ และตอบสนองเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของการเรียนรู้ และจัดระบบแฟ้มให้สมบูรณ์

๓) การสะท้อนความรู้สึกด่องาน (Reflect) เป็นระยะการประเมินซึ่งอาจผสมผสานอยู่ในผลงาน ประกอบด้วยประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินของผู้สอนความคิดเห็นของผู้เรียนต่อชิ้นงาน/ผลงาน และต่อเพิ่มสะสมงานของตนเอง

๔) การประเมิน (Assess) เป็นการประเมินความสำเร็จของผู้เรียนจากผลงานที่แสดงความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ในวิชา หรือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือบูรณาการวิชาต่างๆ ซึ่งจะต้องครอบคลุมทั้งการประเมินตนเองของผู้เรียนการประเมินของผู้สอน เพื่อน และผู้ปกครอง

ผู้วิจัยสรุปว่า วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลเพื่อประโยชน์ในการประเมินผู้สอนจะต้องเขียนอธิบายระดับคุณภาพของชิ้นงานเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐาน และแนวทางให้ผู้เรียนจัดเพิ่มสะสมงานที่แสดงความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของตนอย่างชัดเจนให้ผู้สอนสามารถทราบความสามารถที่แท้จริงและคุณลักษณะอันที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้

๒.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑.๑ กระทรวงศึกษาธิการ^{๕๐} พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๕๒ ได้กล่าวว่าได้กำหนดให้ กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพครูชั้นสูง ดังนั้นการประเมินการสอนของคณาจารย์ที่เชื่อถือได้ อันเป็นการตรวจสอบคุณภาพงานของคณาจารย์ ทำให้ทราบข้อมูลป้อนกลับ (Feedback data) สำหรับการพิจารณาตัดสินคุณค่าหรือหาทางเลือกรวมทั้งที่ปรับปรุงและการพัฒนาคุณภาพในการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

^{๕๐}กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนากรมศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

๒.๖.๑.๒ คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพวิชาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้กล่าวว่า ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒กล่าวถึงการ จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า^{๕๑} “มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด หลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ จัดทำสาระ หลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหา ในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ

๒.๖.๑.๓ สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า^{๕๒} คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เพื่อพัฒนาไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยนำข้อมูล ที่ได้ศึกษาวิจัยดังกล่าว และข้อมูลจากแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งเป้าหมาย ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่การศึกษา และสถานการศึกษา พร้อมทั้งได้จัดทำสาระการเรียนรู้แกนกลางของกลุ่มสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ต่อไป

^{๕๑} คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพวิชาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม , การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนากรมศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

^{๕๒} สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา สังคมศึกษา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า คำนำ.

๒.๖.๑.๔ **สุนันทา สุนทรประเสริฐ** ได้กล่าวว่า^{๕๓} กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง แนวในการดำเนินงาน ที่มีขั้นตอนวางไว้อย่างเป็นระบบ มีลำดับก่อนหลังตั้งแต่ต้นจนจบตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้

สุนันทา สุนทรประเสริฐ ได้กล่าวว่า ทฤษฎีการเรียนการสอนเป็นผลที่เกิดจากการจำแนกวิธีการสอนต่างๆ ที่จัดหาเงื่อนไข ดีที่สุดภายใต้เป้าหมายของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

การสอน หมายถึง การจัดลำดับเงื่อนไขการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง แนวทางการปฏิบัติการสอนของครู หรือ ขั้นตอนที่จะนำผู้เรียนไปสู่สิ่งที่เป็นผลการเรียนรู้

๒.๖.๑.๕ **ทิตินา แคมมณี**^{๕๔} ได้สรุปวิธีสอนเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการสอน วิธีการสอนแบบใดแบบหนึ่งก็คือ ขั้นตอนในการดำเนินการสอน ซึ่งมีองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญอันเป็นลักษณะเด่นที่ขาดไม่ได้ของวิธีนั้น ดังนั้นผู้สอนจึงควร

ศึกษาให้เข้าใจลักษณะเด่นหรือแก่นสำคัญของการสอนแต่วิธีการสอน เพื่อช่วยสามารถใช้วิธี แต่ละวิธีได้อย่างเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของวิธีนั้นๆ นอกจากนั้นวิธีสอนบางวิธียังมีชื่อเป็นได้ทั้งวิธีการสอนและรูปแบบการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อจะได้สามารถวิเคราะห์และจำแนกความแตกต่างได้ วิธีการสอนมิให้เลือกหลากหลาย ครูผู้สอนจึงควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียนและจุดมุ่งหมาย การใช้วิธีสอนหลากหลายวิธี นอกจากจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนแล้ว ยังสามารถช่วยให้บทเรียนมีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น และจูงใจผู้เรียนมีความสนใจเพิ่ม

๒.๖.๑.๖ **พนิดา สินสุวรรณ และคณะ**^{๕๕} ได้ทำการศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๒๔ ของครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา ๘ พบว่า ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีปัญหาเนื่องจากครูไม่มีพื้นความรู้ และขาดประสบการณ์ ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายแต่ขาดการอธิบายให้นักเรียนได้เข้าใจอย่างกระจ่างได้ ไม่สามารถทำการวัดผลและประเมินผลด้านจิตพิสัยได้

^{๕๓}สุนันทา สุนทรประเสริฐ, แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (ราชบุรี: โรงพิมพ์บริษัทธรรมรักษ์การพิมพ์ จำกัด ๒๕๕๐), หน้า ๔๗.

^{๕๔}ทิตินา แคมมณี, ๑๔ วิธีการสอน, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๕.

^{๕๕}พนิดา สินสุวรรณ และคณะ, สภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตร ๒๕๔๔ ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา ๘, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๑๒), หน้า ๕๐.

๒.๖.๑.๗ พัฒนา จันทนา^{๕๖} ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักเรียนในเขตการศึกษา ๘ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีความต้องการให้ทดสอบความรู้พื้นฐานทุกครั้งก่อนการขึ้นเนื้อหาใหม่ ควรมีการเร้าความสนใจ เพื่อให้ นักเรียนได้แสดงออก ครูผู้สอนควรให้นักเรียนได้มีการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่างๆ และมีการจัดกิจกรรม

๒.๖.๑.๘ สักดิษฐ์ นิรัญทิวี และคณะ^{๕๗} ได้ศึกษาวิจัย การประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่กำหนดส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นขนบธรรมเนียมที่เน้นการอบรมการปลูกฝังให้นักเรียนอยู่ในพฤติกรรมของระเบียบวินัย โรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้ความสนใจในเรื่องการประเมินผล คุณธรรมจริยธรรม โดยมีการกำหนดให้มีระบบการประเมินทั้งเกณฑ์และตัวบ่งชี้ในการประเมินผล คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนทั้งสิ้น และปัญหาอุปสรรคของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม คุณธรรมจริยธรรม คือ ผู้ปกครองและชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการที่กำหนดคุณธรรมจริยธรรม ของสถานศึกษาตั้งแต่เริ่มต้น

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๒.๑ แสงจันทร์ มโนสร้อย^{๕๘} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง” เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน จริยธรรมในระดับประถมศึกษาปีที่ ๓ ของครูใน โรงเรียนสังกัดอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ทำการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามกับครูผู้สอน สารสังคัมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ โดยการพรรณนาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอโดยการสร้างตาราง ประกอบการบรรยาย ซึ่งผลการศึกษารูปได้ดังนี้

^{๕๖}พัฒนา จันทนา. ความคิดเห็นของนักเรียนในเขตการศึกษา ๘ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), หน้า ๕๐.

^{๕๗}สักดิษฐ์ นิรัญทิวี และคณะ, รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๐, ม.ป.พ.), หน้า ๒.

^{๕๘}แสงจันทร์ มโนสร้อย “สภาพการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาด้านการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยที่ชัดเจน การใช้คำถามแบบปุจฉาวิสัชนาระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน การสนทนาที่ถูกต้องตามการสอนแบบพุทธวิธี การจัดทำสื่อที่ไม่สอดคล้องกับพุทธวิธีการสอน ตลอดจนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับเนื้อหา เทคนิควิธีตามหลักพุทธธรรม เนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการสอนจริยธรรม ดังนั้นในการพัฒนาการเรียนการสอน จึงต้องการครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความสามารถทางจริยธรรม โดยเฉพาะ ส่วนการดำเนินการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาในเรื่องของนักเรียนขาดทักษะในการตั้งคำถามและทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วิธีการสอนที่ใช้สอนส่วนมาก คือแบบศูนย์การเรียนและแบบอภิปราย โดยใช้กระบวนการ

กลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ แต่นักเรียนต้องการให้ครูสอนโดยให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เสริมบทเรียนที่มีอยู่แล้ว และให้มีการแสดงบทบาทสมมุติ ให้ศึกษาจากสถานที่จริง รวมทั้งให้ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี

ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาเรื่องสื่อการจัดทำสื่อการสอนที่มีไม่เพียงพอ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ สื่อที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นรูปภาพ จากหนังสือ นิตยสาร ภาพข่าว เหตุการณ์ ซึ่งนักเรียนต้องการให้ครูใช้สื่อหลายๆ ประเภท ประกอบการเรียนการสอน นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้ในการจัดทำสื่อการสอน และต้องการสื่อที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้และให้มีความเพียงพอ ต่อนักเรียนด้วย

ด้านการวัดและประเมินผล ครูประสบกับสภาพเรื่องขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือ ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการวัดและประเมินผล ซึ่งปกติจะใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมเป็นหลัก ซึ่งบางอย่างไม่สอดคล้องกับวิธีวัดและประเมินผล เพราะด้านจริยธรรมบางกรณีศึกษาต้องการให้ประเมินผลที่การปฏิบัติ

นักเรียนมีปัญหาพฤติกรรม ด้านจริยธรรมในเรื่อง ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความอดทน การประหยัด การตรงต่อเวลา ความขยันและความสามัคคี ผู้ปกครองต้องการให้จัดกิจกรรมอบรมธรรมะในโรงเรียน และให้นักเรียนเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาให้มาก และเหมาะสมกับนักเรียนยิ่งขึ้น เพื่อปลูกฝังพฤติกรรม ค่านิยมที่ดีให้กับนักเรียนการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน นักเรียนได้นำหลักธรรมคำสอนไปใช้ปฏิบัติได้เหมาะสม กับวัย และสถานภาพของตนเอง

๒.๖.๒.๒ **ณรงค์ ก้นอินทร์**^{๕๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของครูและนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาพระพุทธศาสนาในกลุ่มเสริมสร้างประสบการณ์ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนพระพุทธศาสนา มีการวิเคราะห์หลักสูตรเตรียมแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้สื่อ ตลอดจนการจัดบรรยากาศในการเรียนการสอนมีความพร้อมระดับปานกลาง สำหรับความต้องการสนับสนุน ส่งเสริม ให้หน่วยงานต่างๆ ส่งเอกสารเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาให้ มีการจัดอบรม สัมมนาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และรัฐควรจัดการส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้และเข้ามามีบทบาทในการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมากขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอยู่ในระดับการเรียนรู้ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ สำหรับความรู้ความเข้าใจเนื้อหาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย อยู่ในระดับผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ

๒.๖.๒.๓ **วาสนา ต๊ะกาบโค**^{๖๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประเมินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑” พบว่า มีการดำเนินงาน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยประกอบด้วย คุณลักษณะที่ดีของบุคลากรในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ การดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ด้านกระบวนการประกอบไปด้วย การเรียนการสอนบูรณาการ ไตรสิกขา ศีลสมาธิ ปัญญา การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยามิตร การจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการผลิต ประกอบไปด้วยการพัฒนา กาย ศีล จิต และปัญญาอย่างบูรณาการของผู้เรียน และด้านผลกระทบ ประกอบไปด้วย บ้าน/ชุมชน วัด โรงเรียน (บวร) ได้ประโยชน์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

^{๕๕}ณรงค์ ก้นอินทร์, “ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษา ๖ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๗๘.

^{๖๐}วาสนา ต๊ะกาบโค, “การประเมินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า บทคัดย่อ.

๒.๖.๒.๔ สว่าง วงศ์ฟ้าเลื่อน^{๖๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔” พบว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาและประสิทธิภาพหน่วยบูรณาการสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักและวิธีการสอนแบบบูรณาการ เพื่อนำเอาหลักการและวิธีการดังกล่าวสร้างหน่วยบูรณาการสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาและเพื่อประสิทธิของเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิจัยหลักการและวิธีการสอนแบบบูรณาการ คือกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนโดยให้เนื้อหาวิชาต่างๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนคิดการเรียนรู้โดยปฏิบัติจริง ซึ่งมีครูเป็นผู้ชี้แนวทางให้กับผู้เรียน และประสบการณ์ต่างๆ ทำให้ผู้เรียนได้อย่างสมดุลทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ทักษะ และความสามารถแก้ปัญหาที่ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันได้ หลักการทดลองพบว่า การนำเอาหลักการและวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

๒.๖.๒.๕ พรทิพา กุฎุมพินานนท์^{๖๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน” พบว่า กระบวนการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญแก่การศึกษาประวัติ วิธีปฏิบัติ และหลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อยึดมั่นในศีลธรรม การทำแต่ความดี และสามารถนำหลักธรรมไปเป็นหลักประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา ซึ่งกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่พระพุทธศาสนิกชนทุกคนจะต้องเข้าสู่กระบวนการของการศึกษาหรือเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจหลักธรรม แล้วจึงน้อมไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ได้เจริญรุ่งเรือง

^{๖๐}สว่าง วงศ์ฟ้าเลื่อน, “การบูรณาการสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า บทคัดย่อ.

^{๖๒}พรทิพา กุฎุมพินานนท์, “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

๒.๖.๒.๖ **ปกรณ์ บุญสำราญ**^{๖๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษากลวิธีการสอนของครูผู้สอนจริยธรรมดีเด่นในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำปาง” พบว่า ครูมีการสอนผสมผสานกัน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้วิธีการสอนโดยการใช้เกมนิทาน การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปราย และการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย มีการจัดมุมประสบการณ์ให้กับนักเรียน เน้นการปฏิบัติ มีการชมเชยให้กำลังใจเมื่อนักเรียนทำความดี ด้านพฤติกรรมของครูพบว่า ครูผู้สอนเป็นคนมีเมตตา กรุณา มีความเอาใจใส่ดูแลลูกศิษย์ มีความรับผิดชอบและตั้งใจทำงาน ตลอดจนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและบุคคลทั่วไป

๒.๖.๒.๗ **พระครูปัญญาวัดนก ปัญญาวฑุฒโน**^{๖๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต ๔” ผลการวิจัยพบว่า

๑) สภาพการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพอยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน โดยด้านที่มีสภาพการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ได้แก่ ด้านหลักสูตร รองลงมาได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับ ยกเว้นด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

๒) ปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ๒ ด้าน โดยด้านที่มีปัญหาระดับปานกลางเป็นอันดับแรก คือ ด้านอุปกรณ์และสื่อการสอน รองลงมา คือ ด้านหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๓) ครูผู้สอน ที่มีเพศต่างกัน มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีประสบการณ์สอนต่างกัน และมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างกัน มีสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕

^{๖๓}ปกรณ์ บุญสำราญ, “การศึกษากลวิธีการสอนจริยศึกษาของครูผู้สอนจริยศึกษาดีเด่นในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำปาง”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), หน้า บทคัดย่อ.

^{๖๔}พระครูปัญญาวัดนก ปัญญาวฑุฒโน ฟังสูงเนิน, “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ในสถาบันขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๔”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๕), หน้า บทคัดย่อ.

๔) ครูผู้สอน ที่มีเพศต่างกัน มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีประสบการณ์สอนต่างกัน และมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างกัน มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๑ ทั้งโดยภาพรวม และเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันมีปัญหาด้านอุปกรณ์และสื่อการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน ที่จบการศึกษาวิชาเอกทางด้านสังคมศึกษา มีปัญหามากกว่าครูผู้สอนที่จบการศึกษาวิชาเอกอื่น

๒.๖.๒.๘ พระมหาทวน นवलสาย^{๖๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า

๑) ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยส่วนรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยรวม และหลายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนตาม

แผนการสอน การทำแผนการสอน การศึกษาหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล และการกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีรายชื่อที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้ ครูผู้สอนไม่จบวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรง คู่มือที่ใช้ในการประกอบการทำแผนการสอนมีน้อย โรงเรียนได้รับเอกสารล่าช้า เช่น แผนการสอน คู่มือครู มีการไปสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนจากการไปเยี่ยมที่บ้านน้อย และจุดประสงค์การเรียนรู้ยังไม่คำนึงถึงความพร้อม ด้านวัสดุ/อุปกรณ์/อาคารสถานที่/แหล่งการเรียนรู้

๒) ครูที่มีประสบการณ์สอนวิชาพระพุทธศาสนาต่ำกว่า ๑๐ ปี และประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยรวม และหลายด้านไม่แตกต่างกัน

^{๖๕} พระมหาทวน นवलสาย, “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม”, วิทยานิพนธ์เทคโนโลยีการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔), หน้า บทคัดย่อ.

๒.๖.๒.๕ พระธีรชาติ ธีรวโส ธรรมวงศ์^{๖๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า

๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า สถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑ มีปัญหาการใช้หลักสูตร (วิชาพระพุทธศาสนา) ในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษามีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ๘ ข้อ และในระดับน้อย ๖ ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก ได้แก่ ครูขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสาระพระพุทธศาสนาที่หลากหลาย และในการทำแผน และวางแผนการสอนสาระพระพุทธศาสนา ครูไม่ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนในสาระพระพุทธศาสนา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ เครื่องมือวัดผลที่ใช้ไม่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

๒. ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร พบว่า สถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑ มีปัญหาการใช้หลักสูตร (วิชาพระพุทธศาสนา) ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษามีปัญหาด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง ๑๑ ข้อ และระดับน้อย ๖ ข้อ มีปัญหาเรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนา ครูขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น วีซีดี สื่อวีดิทัศน์ หรือสื่ออื่น ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ในสาระพระพุทธศาสนา เช่น ห้องจริยศึกษา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ ครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้สรุปว่า การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นงานของผู้วิจัยที่ได้ศึกษาค้นคว้างานที่เขียนมีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับหัวข้อปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจ และค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอาจมีหลายลักษณะ เช่น เป็นตำรา สารานุกรม พจนานุกรม นามานุกรม ดัชนี รายงานสถิติ หนังสือรายปี บทความในวารสาร จุลสาร ประเด็นข้อที่สำคัญก็คือรายงาน

^{๖๖}พระธีรชาติ ธีรวโส ธรรมวงศ์, “การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘), หน้า บทคัดย่อ.

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ผู้วิจัยจะต้องทำการสำรวจอ่านบททวนอย่างพิถีพิถะระหัด ทักยะในควมสำคัญของการทำวิจัยขั้นตอนนี้คือ ทักยะในการสืบค้นหาสารนิเทศจากแหล่งต่าง ๆ และทักยะในการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ ในเรื่องที่จะทำการวิจัย ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถหลีกเลี่ยงการทำวิจัยซ้ำซ้อนกับผู้อื่น ช่วยให้ผู้วิจัยได้มีแนวคิดพื้นฐานเชิงทฤษฎีในเรื่องที่จะทำการวิจัยอย่างเพียงพอ และได้เห็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยของตน ช่วยให้ผู้วิจัยได้มีหลักฐานอ้างอิงเพื่อสนับสนุนในการอภิปรายผลการวิจัย ช่วยสร้างคุณภาพและมาตรฐานเชิงวิชาการให้แก่งานวิจัย

ผู้วิจัยสรุป แนวคิด ทฤษฎีในภาพรวมทั้งหมด คือ แนวคิดบทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จะต้องเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ดังนั้นครูมีบทบาทที่ดี ๓ อย่าง คือ แนะนำให้ทำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น จึงสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้และเข้าใจในบทบาทของครูที่สอนในวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้สรุปทั้ง ๔ ด้าน คือ การวางแผนการสอน คือครูผู้สอนนั้นจะต้องมีการกำหนดหัวข้อและเนื้อหาต่างๆ หรือการกำหนดระยะเวลาการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตร แผนการสอนนั้นมีความสำคัญมาก เพราะเป็นแผนการสอนที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นความจำหรือการเตรียมตัวพร้อมที่จะสอนและเป็นผลงานได้อีกด้วย หรือสามารถที่จะให้ผู้อื่นเข้าแทนสอนได้ กระบวนการสอน คือผู้สอนที่จะต้องมีการสอนหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ และคิดเป็นทำเป็น กระบวนการสอนนั้นขึ้นอยู่กับตัวผู้สอนนั้น จึงเน้นในกระบวนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่ผู้สอนกำหนดไว้ วิธีการสอน คือ เป็นวิธีที่สอนที่มีหลากหลายเพื่อความสะดวกต่อการสอน วิธีการสอนนั้นก็เหมาะสมกับหลักสูตรตามแนวพุทธวิธี คือ สันทสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด สมาทปนา ชวนให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ สมุตเตชนา ระวังใจให้อาหาญแกล้วกล้า สัมปหังสนา ปลอดภัยโลมใจ ให้สดชื่นร่าเริง สรุปได้ว่า ใน ๔ ข้อนี้ จำสั้นๆ ว่าชี้ให้ชัด ชวนให้ปฏิบัติ ระวังให้กล้า ปลอดภัย ร่าเริง ก็ได้ วิธีการประเมินผลการสอน คือเป็นกระบวนการประเมินที่เป็นระบบเรียบร้อย เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองให้รับรู้ในข้อมูลต่างๆ ได้และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามกระบวนการที่ประเมินได้เป็นต้น

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานเอกสารและวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ และรวมถึงการเปรียบเทียบกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ อำเภอเมืองแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และข้อเสนอแนะแนวทางกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ ประชากร

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓. วิธีการสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

มุ่งเน้นการศึกษาครั้งนี้ในความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ โดยใช้ประชากรแตกกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน ๑ กลุ่ม ได้แก่

๑) ประชากร คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) อำเภอเมืองแพร่ ทั้งหมด ๑๐ โรงเรียน มีนักเรียนทั้งหมด ๔,๗๔๕ คนโดยวิธีการเปิดตารางสุ่มตัวอย่างตารางของ **Krejcie and Morgan** ปรากฏได้ผลจำนวนนักเรียน ๓๔๕ คน ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่	รายการ	จำนวนโรงเรียน	จำนวนกลุ่มประชากร
๑	นักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓)	๑๐	๓๔๕
รวมทั้งหมด		๑๐ โรงเรียน	๓๔๕ คน

การวิจัยครั้งนี้ได้นำกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๑ กลุ่ม คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) รวมทั้งหมดมี ๓๔๕ คน ซึ่งได้ใช้เป็นเครื่องมือวิจัยมีดังนี้

แบบสอบถามที่ใช้ให้นักเรียนกำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) ที่มีต่อครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ และนำมาวิเคราะห์ประมวลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และคำนวณค่าสถิติต่างๆ ได้แก่ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าที (t-test)

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๑ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอน โดยมีขั้นตอนดังนี้

- ๑) ศึกษา เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
- ๓) สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาให้คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
- ๔) เสนอ โครงร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่

อาจารย์ปรึกษาแนะนำให้

- ๕) นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่าน

(๑) พระปลัดอุดร อุดตฺรเมธี,ดร. ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตแพร่
อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

(๒) ผศ.พูนทรัพย์ เกตุวีระพงษ์ ตำแหน่ง รักษาการหัวหน้าฝ่ายวางแผนและ
วิชาการอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

(๓) นายวิสุทธิ สิทธิอักษร,คศ. ๓ ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม
ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพิริยาลัยจังหวัดแพร่

เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตาม
วัตถุประสงค์ IOC^๒

๖) นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็น
ครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ นักเรียนที่กำลัง
ศึกษา วิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของ
Cronbach^๓ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงรายข้อ และสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงทั้งชุด

๗) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูล ของนักเรียนที่กำลังศึกษา
วิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) จำนวน ๓๔๕ ชุด

๓.๓ วิธีการสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นลักษณะแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน
ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรึกษาอาจารย์ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ และ
นำไปปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบบสอบถาม ๑ ชุด ดังนี้

ชุดที่ ๑ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง
แพร่ มี ๓ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง เช่น ๑) เพศ ๒) ปัจจุบันกำลัง
ศึกษาอยู่ระดับชั้น ๓) ก่อนที่จะเรียนในช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓) นักเรียนเคยเข้าร่วมโครงการทาง
พระพุทธศาสนาหรือไม่ ๔) นักเรียนได้เรียนพิเศษเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาเพิ่มจากโรงเรียน

^๒ สมจิต แก้วนาค, “การพัฒนาและการศึกษาความเป็นไปได้ของระบบการประกันคุณภาพหลักสูตร
ฝึกอบรมของกองทัพอากาศ”. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๘.

^๓ ประยูร อาษานาม, คู่มือวิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
๒๕๔๑), หน้า ๘๓.

หรือสถาบันต่างๆ หรือไม่ ๕) สถานที่พักอาศัยของนักเรียนในระหว่างที่นักเรียนศึกษาอยู่ในโรงเรียนนี้

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ โดยใช้แบบสอบถามเหมือนกัน มีทั้งหมด ๔ ด้าน ดังนี้ ๑. ด้านการวางแผน ๒. ด้านกระบวนการสอน ๓. ด้านวิธีการสอน ๔. ด้านประเมินผลการสอน เป็นสัญลักษณ์คำถามแบบ **Rating Scale** โดยให้คะแนนเป็น ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

แบบสอบถามปลายเปิด (**Open-ended Questions**) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ (**Rating Scale**) ตามแบบของลิเคอร์ท มี ๕ ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ระดับความคิดเห็น

๕	ความหมาย	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
๔	ความหมาย	ระดับความคิดเห็นมาก
๓	ความหมาย	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
๒	ความหมาย	ระดับความคิดเห็นน้อย
๑	ความหมาย	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด หมายความว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

๓.๔.๑ นำหนังสือขออนุญาต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ ๑๐ โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๒ สำหรับแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ทั้งหมด ๓๔๕ ชุด

๓.๔.๓ จัดเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดภายใน ๑ เดือน

๓.๔.๔ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม และจัดหมวดหมู่ของข้อมูล ในแบบสอบถามเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้อย่างสมบูรณ์ และครบถ้วน เนื่องจากผู้วิจัยทำงานอยู่ในพื้นที่นั้น ประกอบกับผู้วิจัยได้ดำเนินการคือ ได้ขออนุญาตครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา เข้าพบปะกับนักเรียน เพื่ออธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามและให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม โดยขอความร่วมมือจากนักเรียนให้ตอบแบบสอบถาม เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากคณะครูที่สอนพระพุทธศาสนาช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) ได้ติดตามและเก็บแบบสอบถามคืนจนครบทุกชุด โดยผู้วิจัยได้กำหนดวันรับคืน และได้มีการโทรศัพท์ติดตามแบบสอบถามก่อนวันรับคืน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงประเมิน คือ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆ มี ๑ ชุด ดังนี้

ชุดที่ ๑ แบบสอบถามนักเรียนที่มีความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยม อำเภอเมืองแพร่ มี ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการ อำเภอเมืองแพร่ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการ ๔ ด้าน คือ ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอน

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ ๓ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ๔ ด้าน คือ ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอน

เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของเบสต์ (Best)^๔ แปลความหมายดังนี้

๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายความว่า	มีความคิดเห็นในระมากที่สุด
๓.๕๐ - ๔.๔๕	หมายความว่า	มีความคิดเห็นในระดับมาก
๒.๕๐ - ๓.๔๕	หมายความว่า	มีความคิดเห็นปานกลาง
๑.๕๐ - ๒.๔๕	หมายความว่า	มีความคิดเห็นระดับน้อย
๑.๐๐ - ๑.๔๕	หมายความว่า	มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

การเปรียบเทียบกระบวนการสอนของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ ทั้ง ๔ ด้าน โดยการทดสอบค่าที (t-test) ชนิดทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะ

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลนั้น เป็นทั้งร้อยละ (percentile), (\bar{x}), (S.D.), (t-test) และพรรณนาความเรียงเรียง เพื่ออธิบายให้เห็นความถี่จากระบบความสัมพันธ์ในด้านต่างๆเช่น วิธีการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ การจัดกิจกรรมส่งเสริม การวัดประเมินผล และสอบถามถึงวิธีในการประยุกต์ศาสนา ด้านศีลธรรม จริยธรรม ที่ได้กล่าวมาไว้ในชีวิตประจำวันที่อยู่ในสังคมได้ คือ เป็นคนเก่ง ดี มีสุข และการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มประชากรมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติประมวลผลสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑) หาค่าร้อยละ (percentage) เพื่อวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๒) การใช้สูตรหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)^๕ เป็นรายชื่อและรายด้าน

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

$$\bar{x} = \text{แทนค่าเฉลี่ย}$$

^๔ โรงเรียนน้ำสาววิทยา.ความรู้เบื้องต้นการวิจัย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.namsuaywit.org> [๑๖ มี.ค.๒๕๕๓].

^๕ รศ.ดร.พรณี ลีกิจวัฒน์, วิธีการวิจัยทางการศึกษา, หน้า ๑๓๕.

$\sum x$ = แทนผลรวมของคะแนนในชุดข้อมูล

n = แทนจำนวนข้อมูลทั้งหมด

๓) การใช้สูตรหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)^๖

$$S = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{n}}$$

S = แทนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

\sum = แทนผลรวม

X = แทนคะแนนแต่ละตัวในชุดข้อมูล

\bar{x} = แทนค่าเฉลี่ยของคะแนนในชุดข้อมูล

n = แทนจำนวนข้อมูลทั้งหมด (ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง)

๔) การทดสอบค่าที (t-test)^๗ ชนิดทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ ดังสูตร

$$t = r \frac{\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r^2}}$$

$df = n-2$

เมื่อ r = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

^๖ เรืองเดียวกัน, ๑๔๐.

^๗ อ่างแล้ว.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่

๔.๓ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๔.๔ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนักเรียน จำแนกตาม เพศอายุ ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้น ก่อนที่เรียนช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓)นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมโครงการพระพุทธศาสนา นักเรียนได้เรียนพิเศษเพิ่มจากโรงเรียนหรือสถาบันต่างหรือไม่ สถานที่พักอาศัยของนักเรียนในระหว่างที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอบผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังใน ตารางนี้ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม (N= ๓๔๕)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๕๕	๔๔.๖๓
หญิง	๑๙๐	๕๕.๐๓
ปัจจุบันกำลังเรียนอยู่ชั้น		
มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๑๑๖	๓๓.๖๒
มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๑๑๓	๓๒.๓๕
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๑๑๖	๓๓.๖๒

ตารางต่อ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมโครงการพระพุทธศาสนา		
เคย	๒๑๔	๖๕.๘๖
ไม่เคย	๑๐๔	๓๐.๑๔
เคยอยู่ในช่วงชั้น		
ป.๔	-	-
ป.๕	๑๐๓	๒๑.๓๗
ป.๖	๘๕	๑๗.๖๓
ม.๑	๑๐๕	๒๒.๖๒
ม.๒	๑๘๕	๓๘.๓๘
ม.๓	-	-
นักเรียนได้เรียนพิเศษเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา		
ได้เรียน	๒๕๔	๗๗.๖๒
ไม่ได้เรียน	๕๑	๑๖.๓๘
สถาบันที่พักอาศัยของนักเรียนในระหว่างที่นักเรียนศึกษาอยู่		
อยู่ในเขตเทศบาล	๒๐๘	๖๐.๒๕
อยู่นอกเขตเทศบาล	๑๓๗	๓๙.๗๕

จากตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนตอบแบบสอบถาม พบว่าเป็นหญิงมีจำนวน ๑๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐๗ และชาย จำนวน ๑๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๙๓

ปัจจุบันกำลังเรียนอยู่ช่วงชั้น ที่ตอบแบบสอบถาม ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ม.๑-ม.๓ มากที่สุด จำนวน ๑๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๖๒ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๗๕

นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมโครงการพระพุทธศาสนา เคย ๒๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๘๖ ไม่เคย ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑๔

อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓๘ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๖๒ ประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๑๐๓ คน รองลงมาคิดเป็นร้อยละ ๒๑.๓๗ น้อยที่สุดประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๖๓

นักเรียนได้เรียนพิเศษเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา ได้เรียน จำนวน ๒๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๖๒ ไม่ได้เรียน จำนวน ๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๘

สถาบันที่นักเรียนศึกษาอยู่ในโรงเรียน ในเขตจำนวน ๒๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๒๕ นอกเขตจำนวน ๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๘

๔.๒ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ มี ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ มี ๔ ด้าน ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอน แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ ๔.๒ - ๔.๕

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านการวางแผนการสอน (n= ๓๔๕)

ข้อ	ด้านการวางแผนการสอน	ครูประจำการ			ครูพระ		
		\bar{x}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
๑	ครูบอกจุดมุ่งหมายของการสอนแก่นักเรียน	๓.๕๐	๐.๕๒	มาก	๔.๑๔	๐.๓๑	มาก
๒	ครูบอกขอบเขตการสอนแต่ละครั้ง	๓.๕๘	๐.๘๑	มาก	๓.๘๕	๐.๓๖	มาก
๓	ครูเตรียมเนื้อหาเข้าสู่บทเรียนและการสอนตามจุดประสงค์	๓.๘๘	๐.๓๒	มาก	๔.๑๐	๐.๓๕	มาก
๔	ครูมีการเตรียมอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น วีดีทัศน์ มาฉายให้นักเรียนดูหรือรูปภาพ หรือฟังเทป บันทึกเสียง เป็นต้น	๓.๕๕	๐.๘๘	มาก	๓.๓๔	๐.๓๕	มาก
๕	ครูจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้นนักเรียนเรียนด้วยกันอย่างมีความสุข	๓.๖๕	๐.๘๓	มาก	๓.๖๖	๐.๓๓	มาก
๖	ครูมีใบงานและชิ้นงานส่วนต่างๆ ให้นักเรียนทำ	๓.๕๓	๐.๘๓	มาก	๔.๐๕	๐.๘๔	มาก
๗	ครูเป็นที่เคารพน่ายกต่อการสอนนักเรียน	๔.๐๓	๐.๘๕	มาก	๓.๕๔	๐.๘๓	มาก

ตารางต่อ ๔.๒

๘	ครูให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจตามจุดประสงค์	๓.๕๑	๐.๘๕	มาก	๓.๘๖	๐.๘๓	มาก
๙	ครูให้นักเรียนทดสอบก่อนหลังเรียนทุกครั้ง	๓.๗๓	๐.๕๑	มาก	๓.๘๘	๐.๗๕	มาก
๑๐	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามเมื่อก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียน	๓.๗๔	๐.๘๗	มาก	๓.๕๒	๐.๗๗	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		๓.๗๖ มาก	๐.๘๕	-	๓.๕๒ มาก	๐.๗๔	-

จากตารางที่ ๔.๒ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ พบว่า ครูประจำการ ในด้านการวางแผนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= ๓.๗๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครูเป็นที่น่ายกย่องต่อการสอนนักเรียน และครูมีใบงานและชิ้นงานส่วนต่างๆ ให้นักเรียนทำ สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมาก และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= ๓.๕๒$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครูมีการยกย่องหรือชมเชยนักเรียนที่มีความตั้งใจเรียน หรือเป็นเด็กดี ครูตอบปัญหาหรือถามได้อย่างชัดเจนสำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านกระบวนการสอน (N= ๓๔๕)

ข้อ	ด้านกระบวนการสอน	ครูประจำการ			ครูพระ		
		\bar{x}	S.D.	ระดับ ความเห็น	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความเห็น
๑๑	ครูมีกระบวนการสอนเทคนิคในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	๓.๖๔	๐.๘๕	มาก	๓.๗๔	๐.๘๐	มาก
๑๒	ครูให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเข้าสอนนักเรียน	๓.๔๘	๑.๐๒	ปานกลาง	๓.๗๔	๐.๘๐	มาก
๑๓	ครูตอบปัญหาหรือถามได้อย่างชัดเจน	๓.๗๔	๐.๘๔	มาก	๓.๕๘	๐.๗๗	มาก
๑๔	ครูสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก	๓.๗๕	๐.๘๔	มาก	๓.๗๓	๐.๗๑	มาก
๑๕	ครูมีการยกย่องหรือชมเชยนักเรียนที่มีความตั้งใจเรียน หรือเป็นเด็กดี	๓.๘๔	๐.๕๒	มาก	๓.๕๕	๐.๗๕	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		๓.๖๕ มาก	๐.๘๕	-	๓.๘๔ มาก	๐.๗๗	-

จากตารางที่ ๔.๓ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ พบว่า ในด้านกระบวนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= ๓.๖๕$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครูมีการยกย่องหรือชมเชยนักเรียนที่มีความตั้งใจเรียน หรือเป็นเด็กดี ครูสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านกระบวนการสอน โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= ๓.๘$) เพื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าครูมีการยกย่องหรือชมเชยนักเรียนที่มีความตั้งใจเรียน หรือเป็นเด็กดี ครูตอบปัญหาหรือถามได้อย่างชัดเจน สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านวิธีการสอน ($n=๓๔๕$)

ข้อ	วิธีการสอน	ครูประจำการ			ครูพระ		
		\bar{x}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
๑๖	ครูมีประสบการณ์เล่านิทานให้นักเรียนฟัง	๓.๖๕	๐.๕๓	มาก	๓.๗๓	๐.๕๑	มาก
๑๗	ครูมีความรู้ในการลีลา สาทิตให้นักเรียนได้เห็นจริงและภาคปฏิบัติ	๓.๖๖	๐.๕๕	มาก	๓.๕๑	๐.๗๔	มาก
๑๘	ครูมีความรู้ในการกล้าแสดงออกให้นักเรียนดู เช่น การร้องเพลง การสวดสรภัญญะ เป็นต้น	๓.๖๗	๐.๕๑	มาก	๓.๕๕	๐.๕๑	มาก
๑๙	ครูทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนและฟังครูสอนด้วยความสงบ	๓.๖๖	๐.๕๓	มาก	๓.๕๒	๐.๗๓	มาก
๒๐	ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมมากกว่าการฟังบรรยาย	๓.๕๗	๐.๕๗	มาก	๓.๘๘	๐.๖๗	มาก
๒๑	ครูที่สอนมีเทคนิค ลีลาการสอนที่เข้าใจทำให้นักเรียนสนุกสนาน	๓.๕๔	๐.๕๓	มาก	๓.๗๔	๐.๗๑	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		๓.๖๓ มาก	๐.๕๑	-	๓.๘๒ มาก	๐.๗๕	-

จากตารางที่ ๔.๔ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ พบว่า ครูประจำการ ในด้านวิธีการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=๓.๖๓$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครูมีประสบการณ์เล่านิทานให้นักเรียนฟัง สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมาก และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านกระบวนการสอน โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=๓.๘๒$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครูมีความรู้ในการกล้าแสดงออกให้นักเรียนดู เช่นการร้องเพลง การสวดสรภัญญะ เป็นต้น สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมาก

ต่อตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านการประเมินผลการสอน ($n= ๓๔๕$)

ข้อ	ด้านการประเมินผลการสอน	ครูประจำการ			ครูพระ		
		\bar{x}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
๒๒	ครูให้นักเรียนทำใบงานและครูแจ้งผลการประเมินของนักเรียนในรายบุคคล	๓.๖๗	๐.๘๘	มาก	๓.๘๘	๒.๓๓	มาก
๒๓	ครูมีการประเมินในกิจกรรมต่าง เช่น การจัดบอร์ด ป้ายนิเทศ ทำงานเป็นกลุ่ม การสอนไปด้วยและประเมินผลไปด้วย	๓.๖๓	๐.๘๓	มาก	๓.๗๐	๐.๖๖	มาก
๒๔	ครูมีบุคลิกภาพให้ความเชื่อถือต่อการประเมินผลของนักเรียน	๓.๖๑	๐.๘๑	มาก	๓.๗๓	๐.๗๑	มาก
๒๕	ครูแจ้งผลการประเมินผลของนักเรียนแต่ละสัปดาห์	๓.๒๖	๐.๘๗	ปานกลาง	๓.๘๒	๐.๗๖	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		๓.๕๔ มาก	๐.๘๗		๓.๘๑ มาก	๑.๑๒	-

จากตารางที่ ๔.๕ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ พบว่า ครูประจำการ ในด้านการประเมินผลการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= ๓.๕๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ครูให้นักเรียนทำใบงานและครูแจ้งผลการประเมินของนักเรียนในรายบุคคล สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ ด้านการประเมินผลการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= ๓.๘๑$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ครูแจ้งผลการประเมินผลของนักเรียนแต่ละสัปดาห์ สำหรับข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมาก

๔.๓ ข้อเสนอแนะทั่วไป

สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในภาพรวมของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ในด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอน

ด้านการวางแผนของการสอนครูประจำการ

ครูประจำการไม่มีการวางแผนการสอนควรมีการสอนตามจุดประสงค์ของเนื้อหา ควรมีกระบวนการสอน เช่นเตรียมสื่ออุปกรณ์มาสอน ขาดเทคนิคในการสอน ทำให้นักเรียนเข้าใจยาก ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้นักเรียนเข้าใจยากในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ควรนำความรู้ของหลักสูตรไปใช้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการแก้ปัญหาได้ในสังคม บางครั้งนักเรียนไม่ส่งงานยังสอนด้วยอารมณ์โกรธ อยากให้ครูประจำการสอนด้วยความสงบสุขและไม่เครียดในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

ด้านการวางแผนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ครูพระควรมีการวางแผนการสอนก่อนเข้ามาสอนทำให้นักเรียน นักเรียนจะเข้าใจง่าย เช่น เตรียม อุปกรณ์สื่อ การเรียนการสอน และมีเอกสารประกอบการสอนและอธิบายตามเนื้อหาที่แจกให้ ของการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนจะไม่ได้สับสนเรื่องการส่งไปงานต่างๆ ควรบันทึกไว้ด้วย จึงให้มีปรับปรุงวิชาพระพุทธศาสนา ให้อ่านง่าย เข้าใจ ในการใช้คำศัพท์ที่เป็นภาษาบาลี และควรเน้นนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้นำหลักสูตรไปแก้ปัญหากับให้ตัวเองและชีวิตประจำวัน

ด้านกระบวนการสอนของครูประจำการ

ครูประจำการไม่มีกระบวนการสอน เอาแต่ส่งไปงานอย่างเดียว ไม่อธิบายให้นักเรียนเข้าใจ ควรมีการสอนแบบกระตุ้นให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียนและสงบ ควรพานักเรียนไปเห็นสภาพความเป็นจริง เช่นออกไปทัศนศึกษาที่เกี่ยวกับประวัติพระพุทธศาสนา เพื่อทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในวิชาพระพุทธศาสนามากขึ้น และไม่ควรบังคับเรื่องการส่งงานทำให้นักเรียนไม่เบื่อ การเรียนของครู ครูขาดหลักสูตรที่ใช้ในการสอนนักเรียน โดยนักเรียนไม่รู้หลักสูตรที่จะนำไปใช้ ควรเอาหลักสูตรมาประยุกต์ใช้สอนนักเรียนเพื่อให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาเป็น รู้จักสืบค้นหาสาเหตุ เป็นต้น

ด้านกระบวนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ครูพระไม่มีกระบวนการสอนมากกว่าการส่งใบงาน ควรให้นักเรียนสนใจในการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา การตอบปัญหาได้อย่างชัดเจน ไม่อธิบายเพิ่มเติมได้อย่างถูกต้องเมื่อเข้ามาสอน จึงไม่ควรให้นักเรียนนั่งสมาธินานเกินไปควรเปลี่ยน กิจกรรมมากกว่า และไม่ควรให้เคร่งครัดมากเกินไป เมื่อนักเรียนทำใบงานช้า จึงทำให้นักเรียนเบื่อรายวิชาพระพุทธศาสนา ควรปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมสถานที่ในห้องเรียนเป็นห้องเรียนจริยธรรม

ด้านวิธีการสอนครูประจำการ

ไม่มีเทคนิควิธีการเรียนสอน ทำให้นักเรียนไม่สนุกสนานในการเรียน ไม่มีประสบการณ์เล่านิทาน ควรให้นักเรียนทำกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ด้านวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ควรการกล้าแสดงออก เช่น สวดสรภัญญะ ควรมีประสบการณ์เล่านิทานมากกว่านี้ จะได้นักเรียนนำหลักธรรมไปคิด นักเรียน สอนนักเรียน เรียนอย่างสนุกสนานไม่ควรให้นักเรียนเครียด ควรให้นักเรียนมีสมาธิการเรียนก่อนเรียน ๕ นาที ไม่นานเกินไป

ด้านการประเมินผลการสอนครูประจำการ

ครูควรมีการประเมินผลการสอนในสภาพความเป็นจริงนักเรียนมีความเชื่อถือ บอกผลการประเมินการสอนใน กิจกรรมวันสำคัญ และคะแนนของนักเรียนแต่ละสัปดาห์ ควรยกย่องชมเชยนักเรียนที่เรียนเก่ง เพื่อทำให้นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียน ครูไม่ควรปิดบังในการประเมินการสอนให้นักเรียนเห็นและไม่แจ้งการประเมินนักเรียนด้วย

ด้านการประเมินผลการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ควรมีการประเมินในกิจกรรมต่างๆ ให้นักเรียนดูในแต่ละสัปดาห์ และมีรางวัลชมเชยให้นักเรียน ควรมีการประเมินส่วนใบงานและนอกสถานที่ ควรให้การประเมินด้านการจัดบอร์ด และทำป้ายนิเทศในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๔.๔ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน ด้านการประเมินผลการสอน โดยการทดสอบค่าที (t-test) ดังตารางที่ ๔.๖ - ๔.๕

ตารางที่ ๔.๖ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านการวางแผนการสอน (n=๑๐)

ด้านการวางแผนการสอน	\bar{x}	S.D.	t	sig
ครูประจำการ	๓.๗๖	๐.๑๕	๒.๑๐*	๐.๐๓๒๔
ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๓.๕๒	๐.๑๖		

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนต่อที่มีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านการวางแผนการสอน ครูประจำการ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๗๖ คะแนน และครูพระ ๓.๕๒ คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน พบว่า คะแนนครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน ในด้านการวางแผนจะสูงกว่าครูประจำการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านกระบวนการสอน (n= ๕)

ด้านกระบวนการสอน	\bar{x}	S.D.	t	sig
ครูประจำการ	๓.๗๖	๐.๐๘	๒.๓๓*	๐.๐๓๘๔
ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๓.๘๔	๐.๑๔		

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านกระบวนการสอน ของครูประจำการ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๗๖ คะแนน และครูพระ ๓.๘๔ คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า คะแนนครูพระสอนศีลธรรมในด้านกระบวนการสอนสูงกว่าครูประจำการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านวิธีการสอน (n= ๖)

ด้านวิธีการสอน	\bar{x}	S.D.	t	sig
ครูประจำการ	๓.๖๓	๐.๐๖	๓.๘๖*	๐.๐๐๕๕
ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๓.๘๒	๐.๑๒		

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านวิธีการสอน ครูประจำการ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๓ คะแนน และ ครูพระ ๓.๘๒ คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า คะแนนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านวิธีการสอนสูงกว่าครูประจำการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๕ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านการประเมินผลการสอน ($n=๔$)

ด้านการประเมินผลการสอน	\bar{x}	S.D.	t	sig
ครูประจำการ	๓.๕๐	๐.๑๘	๒.๓๔*	๐.๐๓๕๖
ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียน	๓.๘๑	๐.๑๑		

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ด้านประเมินผลการสอน ครูประจำการ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๐ คะแนน และครูพระ ๓.๘๑ คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า คะแนนครูพระสอนศีลธรรมในด้านประเมินผลการสอนสูงกว่าครูประจำการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพุทธศาสนา ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

แนวคิดทฤษฎี บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา การวางแผนการสอน กระบวนการสอน วิธีการสอน การประเมินผลการสอน โดยสรุปเป็นภาพรวม ครูมีบทบาทในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา นั้น จะต้องเป็นครูที่ดี มีทั้งวิชาและจรณะ เช่น วิชา คือความรู้ดี จรณะ คือ ความประพฤติดี ดังนั้นบทบาทของครูมีอีกอย่างหนึ่งคือก็มีความสำคัญ สามอย่าง แนะนำให้ทำ ทำให้ อยู่ให้เห็น ครูผู้สอนนั้นจะต้องมีการวางแผนการสอน เพื่อเป็นการกำหนดในขั้นตอนการสอน หรือเป็นการเตรียมตัวพร้อมที่จะสอน กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียนรู้ใหม่ และแนวคิดใหม่ วิธีการสอน เป็นวิธีการสอนที่มีหลากหลาย และรูปแบบ ขึ้นอยู่กับผู้สอนที่จะเข้าสู่เนื้อหาของจุดประสงค์ของการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจมากยิ่งขึ้น และการประเมินผลการสอน คือ เป็นความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้การประเมินที่มีประสิทธิภาพ และเป็นการหาวิธีการแก้ไขของตัวผู้เรียนว่าจะเรียนรู้อย่างไร การประเมินผลการสอนเป็นการชี้แนวทางของผู้เรียนเกิดรู้มาน้อยเพียงใด

ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) จำนวน ๓๔๕ ชุด ได้ดำเนินการเก็บคืนภายใน ๓ สัปดาห์ เก็บรวบรวมแบบสอบถามความคิดเห็นที่ได้รับคืนทั้งหมด อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ จำนวนครบ ๓๔๕ ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนครบทั้งหมด ๓๔๕ ชุด

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของการวิจัยเชิงปริมาณ คือการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของนักเรียน ส่วนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

วิเคราะห์แบบสอบถาม ส่วนที่ ๒ ซึ่งเป็นข้อมูลระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ประกอบไปด้วย คือ ๑. ด้านการวางแผนการสอน ๒. ด้านกระบวนการสอน ๓. ด้านวิธีการสอน ๔. ด้านประเมินผลการสอน แบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{x}) เป็นเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของเบสท์แปลความหมาย

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ส่วนที่ ๓ เป็นข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับ ๔ ด้าน คือการวางแผนการสอน กระบวนการสอน วิธีการสอน และประเมินผลการสอน ตามความคิดเห็นนักเรียน ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด โดยนำข้อเสนอแนะมาสรุปรวมใจความ และประเด็นที่สำคัญความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ทั้ง ๔ ด้าน เป็นการบรรยายความ

วิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอน

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ ๑ พบว่า เป็นหญิง ปัจจุบันกำลัง ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มากที่สุด นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมโครงการพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เคยได้เรียนพิเศษเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา สถาบันที่นักเรียนศึกษาอยู่ในโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองแพร่

๕.๑.๒ ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านประเมินผลการสอน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านของครูประจำการและครูประจำการ มีดังนี้

๑) ด้านการวางแผนการสอน ของครูประจำการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๗๖$) และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๕๒$)

สรุปได้ดังนี้ ครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๒) ด้านกระบวนการสอน ของครูประจำการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๖๕$) และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๘๘$)

สรุปได้ดังนี้ ครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๓) ด้านวิธีการสอน ของครูประจำการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๖๓$) และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๘๒$)

สรุปได้ดังนี้ ครูประจำการ ด้านวิธีการสอนและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๔) ด้านการประเมินผลการสอน ของครูประจำการ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๕๔$) และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๘๑$)

สรุปได้ดังนี้ ครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผู้วิจัยสรุปผล ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ พอสรุปได้ว่าในกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้ง ๔

ด้านของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ อยู่ในระดับมากเท่ากันทั้งหมด ๔ ด้าน

๕.๑.๓. ข้อเสนอแนะของนักเรียน

ผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ทั้ง ๔ ด้าน คือการวางแผนการสอน กระบวนการสอน วิธีการสอน ประประเมินผลการสอน ดังนี้

ด้านการวางแผนการสอน ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ โดยความคิดเห็นของผู้วิจัยพบว่า การวางแผนการสอนของครูประจำการจึงเน้นในเรื่องของการเตรียมแผนการสอนก่อนเข้าสอนนักเรียน และเตรียมสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาของแผนการสอน ส่วนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น ก็เช่นเดียวกันกับครูประจำการ ควรเน้นเรื่องของหลักธรรมพระพุทธศาสนาสอนให้นักเรียนรู้จักการแก้ปัญหาเป็น และควรมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญพระพุทธศาสนาบ่อยๆ จะทำให้เด็กนักเรียน ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนาสามารถนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปใช้ชีวิตประจำวันได้

ด้านกระบวนการสอน ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ควรให้ปรับปรุงแก้ไขในกระบวนการสอนและเสริมสร้างจิตสำนึกในกระบวนการสอนที่หลากหลาย โดยความคิดเห็นของผู้วิจัยพบว่า ควรยึดหลักธรรมคุณธรรมจริยธรรม นำไปใช้ในกระบวนการสอน เพื่อทำให้ผู้เรียนทราบถึงคุณลักษณะเด่นของผู้สอน และผู้เรียนจะได้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ในความคิดที่กว้างมองเห็นภาพความเป็นจริงที่มีการพัฒนาของสติปัญญาเช่น ศิล สมาธิ ปัญญา เมื่อผู้สอนนั้นมีการสอนการสร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจเอาใจใส่ในการรับรู้สิ่งที่เห็นคุณค่านำไปสู่ออนาคตที่ดีเป็นต้น

ด้านวิธีการสอน ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ครูประจำการมีวิธีการสอนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ในการผลิตสื่อการสอน การสอดสรักัญณะส่วนครูพระก็วิธีการสอนโดยใช้หลักพุทธวิธีเป็นหลักการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นำไปประพฤติปฏิบัติ

ด้านกระประเมินผลการสอน ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ควรมีการประเมินในสภาพความเป็นจริง และมีการประเมินในกิจกรรมวันสำคัญพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น เพื่อเป็นผลประโยชน์ต่อผู้เรียน

๕.๒ อภิปรายผล

การอภิปรายผลของการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ โดยผู้วิจัยจะกล่าวประเด็นสำคัญและที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลดังนี้

๕.๒.๑ ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากการศึกษาที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นภาพรวม ดังนี้

ครูประจำการ

ข้อดี ครูประจำการมีประสบการณ์สอนที่หลากหลาย เป็นครูที่น่ายกย่องสรรเสริญมีระเบียบวินัย สามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนได้ทั่วถึง เมื่อเข้าสู่กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และมีการเตรียมตัวพร้อมก่อนเข้ามาสอนและมีการสอนแบบการวัดและประเมินผลในสภาพความเป็นจริง จึงทำให้นักเรียนที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนานำหลักธรรมไปใช้ชีวิตประจำวันได้เพื่อเป็นการบรรเทาและการแก้ปัญหาของเด็กนักเรียนในอนาคตต่อไป

ข้อเสีย ปัญหาครูประจำการนั้น ไม่ควรที่จะสอนด้วยการใช้อารมณ์จะทำให้เกิดผลเสียแก่นักเรียน ปัญหาการสอนวิชาพระพุทธศาสนา คือขาดเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ปัญหาขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนสอนที่ทันสมัย และปัญหาการอ่านภาษาตีทำให้นักเรียนอ่านยาก ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตอบปัญหาธรรมะ

ปรับปรุง ควรศึกษาบาลีเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจบาลีมากขึ้นและจะได้รับประโยชน์ต่อนักเรียนส่วนร่วม ควรครูประจำการควรส่งเสริมกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม และให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญพระพุทธศาสนา ควรปรับสถานภาพในห้องเรียนมาเป็นห้องจริยธรรมส่วนตัว เพื่อจะได้ให้นักเรียนมีสมาธิการเรียนการวิชาพระพุทธศาสนา วิธีการสอนแบบภาคปฏิบัติและให้นักเรียนเข้าอบรมธรรมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อจะได้ให้นักเรียนนำหลักธรรมประพฤติปฏิบัติเป็นเยาวชนที่ดีของสังคม

ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ข้อดี ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นครูพระที่มีความรู้ความสามารถในด้านหลักธรรม และสามารถอธิบายหัวข้อหลักธรรมได้อย่างชัดเจนถูกต้อง ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมกับเด็ก ที่เกิดจากการสอนศีลธรรมในโรงเรียนทำให้เด็กเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนานำสิ่งที่พระสอนไปใช้ในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน มีพฤติกรรมการแสดงออกที่ดีงามมีกิริยา มารยาทเพื่อพัฒนาจิตใจเด็กนักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสีย ปัญหาครูพระสอนศีลธรรมไม่ควรสอนพวคนอกประเด็น การสอนนั้นควรพูดเรื่องหลักธรรมมากกว่า ไม่ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและไม่จัดหาสื่อให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน ปัญหาของครูพระสอนศีลธรรม คือการวัดผลประเมินผลไม่เป็นไปตามหลักการ โดยอาศัยครูพี่เลี้ยงประเมินผลให้ และไม่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง

อนึ่ง ครูพระไม่ได้เข้าไปสอนเด็กในเรื่องวิชาการเป็นหลัก แต่จะเข้าไปเสริมในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม โดยมีครูอาจารย์คอยกำกับดูแลอยู่ด้วย

ปรับปรุง เนื่องจากพบว่าที่ผ่านมาครูพระสอนศีลธรรมยังประสบปัญหาในเรื่องของเทคนิคการสอนและสื่อการเรียนการสอนอยู่มาก ควรปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนการสอนของโครงการนี้ โดยเฉพาะสื่อที่เน้นในหลักธรรมคำศัพท์บาลีที่มีจำนวนมากให้หันมาสอนเรื่องใกล้ตัวนักเรียน เช่น การทำความดี มีความอดทนเป็นอย่างไร การเป็นคนที่มีรู้จักการให้ควรปฏิบัติตนเช่นไร เป็นต้น ควรให้ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเข้าอบรมสัมมนาวัดผลประเมินผลควรมีสื่อการเรียนการสอนมาสอนด้วย ควรเน้นนักเรียนในภาคปฏิบัติ เช่นการสวดมนต์สรภัญญะ นั่งสมาธิ เข้าอบรม และให้ครูพระช่วยสอนเด็กนักเรียนให้มีคุณภาพด้านปลูกฝังมารยาทที่ดีจะเป็นเยาวชนที่ดีของสังคมต่อไป

๕.๒.๒ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ประกอบไปด้วย ๔ ด้าน ดังนี้

ผลการสรุปการวิจัย การเปรียบเทียบการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ทั้ง ๔ ด้าน พบว่า ครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบในแต่ละด้านพบว่าครูประจำการกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีกระบวนการสอนวิชา

พระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ทุกด้าน โดยครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสอนดีกว่าครูประจำการ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปปฏิบัติ

ผู้วิจัยพบว่าการนำผลวิจัยไปปฏิบัติของครูประจำการ ๔ ด้าน ดังนี้

๑. จากผลของการวิจัย ด้านการวางแผนการสอนครูประจำการ พบว่า มีการวางแผนการสอนตามจุดประสงค์ของเนื้อหา ขบวนการวางแผนเป็นอย่างดี เตรียมอุปกรณ์สื่อการสอนมาสอน นักเรียนเข้าใจ มีกิจกรรมส่งเสริมทางพระพุทธศาสนา ทำให้ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามได้ อย่างชัดเจนตามจุดประสงค์

๒. ผลของการวิจัย ด้านกระบวนการสอน ของครูประจำการ พบว่ามีลีลาในกระบวนการสอนที่หลากหลาย ควรให้นักเรียนกล้าแสดงออก เพราะครูมีขั้นตอนกระบวนการสอน ไม่ควรบังคับเรื่องการส่งงานทำให้นักเรียนไม่เบื่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

๓. ผลของการวิจัย ด้านวิธีการสอนของครูประจำการ พบว่า มีเทคนิควิธีการสอนเรียน นักเรียนเรียนอย่างสนุกสนาน มีวิธีการสอนที่หลากหลาย มีประสบการณ์เล่านิทาน ทำกิจกรรมกลุ่ม และรายงานทำกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๔. ผลของการวิจัย ด้านประเมินผลการสอน ของครูประจำการ พบว่า ครูมีการประเมินในสภาพความเป็นจริงนักเรียนมีความเชื่อถือ ครูบอกผลการประเมินการสอนในกิจกรรมวันสำคัญ มีการประเมินผลการสอนที่หลากหลายทำให้นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียน

ผู้วิจัยพบว่าการนำผลวิจัยไปปฏิบัติของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา

๔ ด้าน ดังนี้

๑. จากผลของการวิจัย ด้านการวางแผนการสอน ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า มีการวางแผนการสอนทำให้นักเรียน เรียนเข้าใจเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ กำหนดการวางแผนก่อนเข้ามาสอน เอกสารประกอบเรียนการสอนมาด้วยสอนตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา

๒. จากผลของการวิจัย ด้านกระบวนการสอน ของครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนพบว่า มีกระบวนการสอนมากกว่าการส่งใบงานให้นักเรียน มีความสนใจในการเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนา มีการตอบปัญหาได้อย่างชัดเจน และอธิบายเพิ่มเติมได้อย่างถูกต้อง

๓. จากผลของการวิจัย ด้านวิธีการสอน ของครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนพบว่า มีการกล้าแสดงออก เช่น สวดสรภัญญะ มีประสบการณ์ดำเนินงานมากมาย มีลีลาการสอนสนุกสนานทำให้นักเรียนไม่เครียด

๔. จากผลของการวิจัย ด้านการประเมินผลการสอน ของครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน พบว่า ทำให้นักเรียนมีสมาธิการเรียนมีการประเมินในกิจกรรมต่าง ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การประเมินส่วนใบงานและนอกสถานที่ การประเมินด้านการจัดบอร์ดและทำป้ายนิเทศในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของครูพระสอนศีลธรรมตามในโรงเรียนคุณธรรม และจริยธรรม

๒. ควรศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความคิดเห็นบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

๑. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฯ ปีที่ ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕.

-----, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕.

๒. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources)

ก. หนังสือทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา, ๒๕๔๕.

กิตติมา ปริศิติก. การบริหารและเทคนิคการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: อักษรนิพนธ์, ๒๕๓๒

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. หนังสือการจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมภา, ๒๕๔๔.

คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพวิชาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา, ๒๕๔๖.

โครงการพระสอนสอนศีลธรรมในโรงเรียน. รายงานสัมมนาพระสอนศีลธรรม พระนักเทศน์และพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วประเทศ ประจำปี ๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนสามดา, ๒๕๕๒.

ชวลิต ชูกำแพง. การประเมินการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑.

ทิสนา เขมมณี. ๑๔ วิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ทิตินา แคมมณี. ศาสตร์การสอน องค์ความรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

เนาวนิตย์ ใจมั่น. พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ประยูร อาษานาม. คู่มือวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.

พนิดา สีนสุวรรณ และคณะ. สภาพการเรียนรู้การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตร ๒๕๔๔ ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา ๘. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ๒๕๓๒.

พัฒนา จันทนา. ความคิดเห็นของนักเรียนในเขตการศึกษา ๘ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ๒๕๓๒.

รศ. ดร.พรณี ลีกิจวัฒน์. วิธีการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, ๒๕๕๐.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร:นามมีบุ๊คพับลิชเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

แรมสมร อยู่สถาพร. เทคนิคและวิธีการสอนในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และคณะ. รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๐.

สงบ ถักษณะ. จากหลักสูตรการสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๕.

สุคนธ์ สนิธพานนท์. สูดยอดวิธีการสอน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนำไปสู่บทการจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๒.

สุนันทา สุนทรประเสริฐ. แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ ๒ ราชบุรี: โรงพิมพ์บริษัทธรรมรักษ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๐.

แสงจันทร์ จันทร์งาม. วิธีสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

เสริมศรี ไชยศรี. พื้นฐานการสอน. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ลานนาการพิมพ์, ๒๕๓๕.

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา สังคมศึกษา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๒.

ข. วิทยานิพนธ์

ณรงค์ ก้นอินทร์. “ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษา ๖ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

ปกรณ์ บุญสำราญ. “การศึกษาพฤติกรรมการสอนจริยศึกษาของครูผู้สอนจริยศึกษาดีเด่นในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒.

ประพันธ์ สุปินดา. “กิจกรรมจริยศึกษาของโรงเรียนพุทธโสภณ จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕.

พระครูปัญญาวัฒน์กิจ ปญญาวุฒ ฟิงสูงเนิน. “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ในสถาบันขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต ๔”. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๕.

พระธีรชาติ ธีรวโส ธรรมวงศ์. “การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘.

พระมหาทวน นวลสาย. “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม”. **วิทยานิพนธ์เทคโนโลยีการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔.

- พรทิวา กุฎุมพินานนท์. “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาและการพัฒนาคน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- วาสนา ตะกอบโค. “การประเมินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘.
- สว่าง วงศ์ฟ้าเลื่อน. “การบูรณาการสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔”. วิทยายุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- สมาน สาครจิต. “สัมฤทธิ์ผลในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.
- แสงจันทร์ มโนสร้อย. “สภาพการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- สมจิต แก้วนาค. “การพัฒนาและการศึกษาความเป็นไปได้ของระบบการประกันคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมของกองทัพอากาศ”. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๕๑.

ค. บทความ/สารสังเขปออนไลน์

ทีมพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ม.อ.ปัตตานี. จิตวิทยาการศึกษา อิสลาม.

[ออนไลน์].แหล่งที่มา :

<http://www.cis.psu.ac.th/depis/elearning/psychology/1meaning.html> [๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔].

ผศ.เจียน วันทนิยตระกูล. การเขียนแผนการสอน คือภารกิจของครู. [ออนไลน์].แหล่งที่มา :

http://www.lanna.mbu.ac.th/artilces/PlanBU_Khean.asp [๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔].

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์” [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: http://www.84000.org/tipitaka/dic/v_seek.php?text= อริยวัฑฒิ 5 [๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔].

โรงเรียนน้ำสวยวิทยา.ความรู้เบื้องต้นการวิจัย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.ransuaywit.org> [๑๖ มี.ค.๒๕๕๓].

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน

แบบสอบถามเพื่อวิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ
ครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่
(สำหรับนักเรียนที่กำลังศึกษาเรียนวิชาพระพุทธศาสนา)

ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ เดิมลงใน
ช่องว่าง ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะปกปิดเป็นความลับ จะนำมาวิเคราะห์ทางวิชาการในภาพรวม ผลที่ได้
จะนำมาใช้เพื่อการปรับปรุงความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ต่อไป

แบบสอบถามแบ่งเป็น ๑ ชุด แบ่งออกเป็น ๓ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของครูประจำการ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ความคิดเห็น

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ ๓ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ความคิดเห็น

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะ

ขอขอบคุณในความร่วมมือนำแบบสอบถาม

(พระปิยะ ปิยธมฺโม) เมฆแสน

นิสิตปริญญาโท สาขาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตแพร่

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย **P** ลงในช่องว่าง () และกรอกข้อความตามความเป็นจริง

๑. เพศ

() ชาย

() หญิง

๒. ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ ๓ มัธยมศึกษาปีที่

() ม.๑

() ม.๒

() ม.๓

๓. ก่อนที่จะเรียนในช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-๓) นักเรียนเคยเข้าร่วมโครงการทางพระพุทธศาสนาหรือไม่

() เคย

() ไม่เคย

ถ้าเคยอยู่ในช่วงชั้นที่ ป.๔ () ป.๕ () ป.๖ ()

ม.๑ () ม.๒ () ม.๓ ()

๔. นักเรียนได้เรียนพิเศษเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาเพิ่มจากโรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ หรือไม่

() ได้เรียน

() ไม่ได้เรียน

๕. สถานที่พักอาศัยของนักเรียนในระหว่างที่นักเรียนศึกษาอยู่ในโรงเรียนนี้

() อยู่ในเขตเทศบาล

()อยู่นอกเขตเทศบาล

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของครูประจำการ อำเภอเมืองแพร่

คำชี้แจง ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการความคิดเห็น
กระบวนการสอนของครูประจำการที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ

- ๑) ด้านการวางแผนการสอน ๒) ด้านกระบวนการสอน
๓) ด้านวิธีการสอน ๔) ด้านการประเมินการสอน

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการ
ดังข้อความต่อไปนี้ ว่ามี มาก - น้อย เพียงไร ประกอบไปด้วย ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑

ข้อที่	กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูประจำการ	ระดับความคิดเห็น				
		๕ มากที่สุด	๔ มาก	๓ ปานกลาง	๒ น้อย	๑ น้อยที่สุด
	ด้านการวางแผนการสอน					
๑	ครูบอกจุดมุ่งหมายของการสอนแก่นักเรียน					
๒	ครูบอกขอบเขตการสอนแต่ละครั้ง					
๓	ครูเตรียมเนื้อหาเข้าสู่บทเรียนและการสอนตามจุดประสงค์					
๔	ครูมีการเตรียมอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่นวีดิทัศน์ มาฉายให้นักเรียนดูหรือรูปภาพ หรือฟังเทป บันทึกเสียง เป็นต้น					
๕	ครูจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้น นักเรียนเรียนด้วยกันอย่างมีความสุข					
๖	ครูมีใบงานและชิ้นงานส่วนต่างๆให้นักเรียนทำ					
๗	ครูเป็นที่เคารพน่ายกต่อการสอนนักเรียน					
๘	ครูให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจตามจุดประสงค์					
๙	ครูให้นักเรียนทดสอบก่อนหลังเรียนทุกครั้ง					
๑๐	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามเมื่อก่อนเข้าเรียน และหลังเลิกเรียน					

ข้อที่	กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูประจำการ	ระดับความคิดเห็น				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มา ก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย ย	๑ น้อย ที่สุด
ด้านกระบวนการสอน						
๑๑	ครูมีกระบวนการสอนเทคนิคในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน					
๑๒	ครูให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเข้าสอนนักเรียน					
๑๓	ครูตอบปัญหาหรือถามได้อย่างชัดเจน					
๑๔	ครูสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก					
๑๕	ครูมีการยกย่องหรือชมเชยนักเรียนที่มีความตั้งใจเรียนหรือเป็นเด็กดี					
ด้านวิธีการสอน						
๑๖	ครูมีประสบการณ์เล่านิทานให้นักเรียนฟัง					
๑๗	ครูมีความรู้ในการลีลา สาธิตให้นักเรียนได้เห็นจริงและภาคปฏิบัติ					
๑๘	ครูมีความรู้ในการกล้าแสดงออกให้นักเรียนดู เช่น การร้องเพลง การสวดสรภัญญะ เป็นต้น					
๑๙	ครูทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนและฟังครูสอนด้วยความสงบ					
๒๐	ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมมากกว่าการฟังบรรยาย					
๒๑	ครูที่สอนมีเทคนิค ลีลาการสอนที่เร้าใจ ทำให้นักเรียนสนุกสนาน					
ด้านการประเมินการสอน						
๒๒	ครูให้นักเรียนทำใบงานและครูแจ้งผลการประเมินของนักเรียนในรายบุคคล					
๒๓	ครูมีการประเมินในกิจกรรมต่าง เช่นการจัดบอร์ด ป้ายนิเทศ ทำงานเป็นกลุ่ม การสอนไปด้วยและประเมินผลไปด้วย					
๒๔	ครูมีบุคลิกภาพให้ความเชื่อถือต่อการประเมินผลของนักเรียน					
๒๕	ครูแจ้งผลการประเมินผลของนักเรียนแต่ละสัปดาห์					

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑. ด้านการวางแผนการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ด้านกระบวนการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ด้านวิธีการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔. ด้านการประเมินการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๓ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่

คำชี้แจง ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการความคิดเห็น
กระบวนการสอนของครูประจำการที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ

- ๑) ด้านการวางแผนการสอน ๒) ด้านกระบวนการสอน
๓) ด้านวิธีการสอน ๔) ด้านการประเมินการสอน

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียน

ดังข้อความต่อไปนี้ ว่ามี มาก - น้อย เพียงไร ประกอบไปด้วย ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑

ข้อที่	กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มา ก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อ ย	๑ น้อย ที่สุด
	ด้านการวางแผนการสอน					
๑	ครูบอกจุดมุ่งหมายของการสอนแก่นักเรียน					
๒	ครูบอกขอบเขตการสอนแต่ละครั้ง					
๓	ครูเตรียมเนื้อหาเข้าสู่บทเรียนและการสอนตามจุดประสงค์					
๔	ครูมีการเตรียมอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่นวีดีทัศน์ มาฉายให้ นักเรียนดูหรือรูปภาพ หรือฟังเทป บันทึกเสียง เป็นต้น					
๕	ครูจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้น นักเรียนเรียน ด้วยกันอย่างมีความสุข					
๖	ครูมีใบงานและชิ้นงานส่วนต่างๆให้นักเรียนทำ					
๗	ครูเป็นที่เคารพน่ายกต่อการสอนนักเรียน					
๘	ครูให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจตาม จุดประสงค์					
๙	ครูให้นักเรียนทดสอบก่อนหลังเรียนทุกครั้ง					
๑๐	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามเมื่อก่อนเข้าเรียน และหลังเลิกเรียน					

ข้อที่	กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มา ก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย ย	๑ น้อย ที่สุด
ด้านกระบวนการสอน						
๑๑	ครูมีกระบวนการสอนเทคนิคในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน					
๑๒	ครูให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเข้าสอนนักเรียน					
๑๓	ครูตอบปัญหาหรือถามได้อย่างชัดเจน					
๑๔	ครูสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก					
๑๕	ครูมีการยกย่องหรือชมเชยนักเรียนที่มีความตั้งใจเรียนหรือเป็นเด็กดี					
ด้านวิธีการสอน						
๑๖	ครูมีประสบการณ์เล่านิทานให้นักเรียนฟัง					
๑๗	ครูมีความรู้ในการลีลา สาธิตให้นักเรียนได้เห็นจริงและภาคปฏิบัติ					
๑๘	ครูมีความรู้ในการกล้าแสดงออกให้นักเรียนดู เช่น การร้องเพลง การสวดสรภัญญะ เป็นต้น					
๑๙	ครูทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนและฟังครูสอนด้วยความสงบ					
๒๐	ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมมากกว่าการฟังบรรยาย					
๒๑	ครูที่สอนมีเทคนิค ลีลาการสอนที่เร้าใจ ทำให้นักเรียนสนุกสนาน					
ด้านการประเมินการสอน						
๒๒	ครูให้นักเรียนทำใบงานและครูแจ้งผลการประเมินของนักเรียนในรายบุคคล					
๒๓	ครูมีการประเมินในกิจกรรมต่าง เช่นการจัดบอร์ด ป้ายนิเทศ ทำงานเป็นกลุ่ม การสอนไปด้วยและประเมินผลไปด้วย					
๒๔	ครูมีบุคลิกภาพให้ความเชื่อถือต่อการประเมินผลของนักเรียน					

๒๕	ครูแจ้งผลการประเมินผลของนักเรียนแต่ละสัปดาห์					
----	--	--	--	--	--	--

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑. ด้านการวางแผนการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ด้านกระบวนการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ด้านวิธีการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔. ด้านการประเมินการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. พระปลัดอุคร อุตุครเมธี,คร.

ตำแหน่ง

ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ อาจารย์ประจำภาควิชา
หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๒. ผศ.พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์

ตำแหน่ง

อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๓. นายวิสุทธิ์ สิทธิอักษร,คศ. ๓

ตำแหน่ง

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม โรงเรียนพิริยาลัยจังหวัดแพร่

บันทึกข้อความ

ณรงงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ โทร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๑๓ ต่อ ๑๑๒ โทรสาร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๑๑

ที่ ศธ. ๖๑๑๓.๘/๑๑๓

วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระปลัดสุคร อุตุครเมธี,ดร.

ด้วย พระปิยะ ฉายา ปิยธมฺโม นามสกุล เมฆแสน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าระดับปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระเวียง
กิตติวิญญู,ดร. และ ดร.วรรณมา มั่งกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำ
วิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขออนุญาตท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้ถนัด
ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระครูโสภณพัฒนานุยุต,ศส.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ โทร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๑๑๒ โทรสาร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓

ที่. ศบ. ๖๑๓๓๘/๐๓๒

วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ศศ.สุนทรพิชญ์ เกตุวิระพงษ์

ด้วย ระเบียบฯ ฉายา ปิยธมฺโม นามสกุล เมฆแสน นิตยระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระเวียง
กิตติคุณ ไข, คร. และ คร. วรรณมา มิ่งกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำ
วิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอเจริญพรท่าน ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้กับนิสิต
ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระครูโสภณพัฒนานุยุต, ศศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๕๖๔-๖๒๙๓ ต่อ ๑๑๒, ๐๘๖-๕๒๘๖๖๑๐

ที่ ศธ ๖๔๓๓.๗/๐๓๑

๒๘ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายวิสุทธิ สิทธิอักษร

ด้วย พระปิยะ ฉายา ปิยธมฺโม นามสกุล เนตแดน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
โดยมี พระเวียง กิตติวณฺโณ,ดร. และ ดร.วรรณ มังกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำ
วิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้กับนิสิต
หวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูโสภณพัฒนานานุน,มศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลโรงเรียน

๙๖
มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๙๙๖๕-๖๒๑๐ ต่อ ๑๑๒, ๐๔๖-๔๒๘๖๖๑๐

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๔๐๓๔

๒๔ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้ากับข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านถิ่นวิทยาคม

ด้วย พระปิยะ ฉายา ปิยธมฺโม นามสกุล เมธแสน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
โดยมี พระเวียง กิตฺติวณฺโณ,ดร. และ ดร.วรรณา มั่งกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในกาณ์นี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ใ้ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเข้ากับข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว
ทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูโสภณพัฒนานุยุต,มศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๑๓ ถึง ๑๑๒, ๐๕๖-๔๒๘๖๖๑๐

ที่ กษ ๖๑๓๓.๘/๐๓๔

๒๘ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนพิริยาลัยจังหวัดแพร่

ด้วย พระปิยะ ฉายา ปิยะมโฆ นามสกุล เมฆแสน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
โดยมี พระเวียง กิตติคุณ โณ .คร. และ ดร.วรรณ มั่งกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ โค้ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว
ทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออุมิทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูโสภณพัฒนานุยุต,ผศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองฟ้า ตำบลแม่คำมี

อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐

โทร ๐-๕๘๖๘-๖๒๗๓ ต่อ ๔๑๒, ๐๘๖-๕๒๘๖๖๖๐

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๐๓๔

๒๘ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอลงความอนุเคราะห์ให้นิติสดเข้าเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนห้วยม้าวิทยาคม

ด้วย พระปิยะ ฉายา ปิยธมฺโม นามสกุล เมฆแสน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระเวียง กิตฺติวณฺโณ .ดร. และ ดร.วรรณ มิ่งกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ขอลงความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิติสดเข้าเก็บข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าวทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูโสภณทัตตนานนฺยุต,ผศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองน้ำ ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๑ ต่อ ๑๑๒, ๐๕๖-๔๒๘๖๖๐

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๔/๐๓๔

๒๘ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่หล่าย

ด้วย พระป๊อระ ฉายา ปิยธมฺโม นามสกุล เมตแดน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
โดยมี พระเวียง กิตติวณฺโณ.ดร. และ ดร.วรรณมา มั่งกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว
ทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูโสภณพัฒนานุยุค,มศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๙๖๔-๖๒๙๓ ต่อ ๑๑๒, ๐๕๖-๕๒๘๖๖๖๐

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๗/๐๓๔

๒๔ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองแพร่

ด้วย พระปิยะ ฉายา ปิยธมฺโม นามสกุล เมฆแสน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
โดยมี พระเวียง กิตติวณฺโณ ,ดร. และ ดร.วรรณมา มังกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ไ้ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว
ทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูโลกนพพัฒนานุยุต.ม.ศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐

โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๘๓ โทรสาร ๐๘๖-๐๘๖-๕๒๘๖๑๐

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๐๓๔

๒๘ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกาญจนาราม (ประชานูทิศ)

ด้วย พระปิยะ ฉายา ปิยธมฺโม นามสกุล เมฆแดน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
โดยมี พระเวียง กิตฺติวณฺโณ,ดร. และ ดร.วรรณฯ มั่งกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว
ทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูโสมภณพัฒนานานุน,ผศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๕๑๐๐

โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๑๓ ถึง ๑๑๒, ๐๘๖๔๖๔๘๖๑๐

ที่ ศษ ๖๔๓๓.๘/๐๑๔

๒๔ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งไถ้ง (อภิวังวิทยา)

ด้วย พระปิยะ ฉายา ปิยธมฺโม นามสกุล เมฆแสน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
โดยมี พระเวียง กิตติวณฺโณ, คร. และ ดร.วรรณฯ มิ่งกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว
ทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูโสภณพัฒนานานุน, ผศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองน้ำ ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐

โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ โทร ๐๑๒, ๐๔๖-๔๒๔๖๒๖

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๔/๐๓๕

๒๔ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอลงความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนท่าข้ามวิทยาคม

ด้วย พระปิยะ ฉายา ปิยะธมฺโม นามสกุล เมฆแสน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าระดับปริญญาโทพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
โดยมี พระเวียง กิตฺติวณฺโณ ,ดร. และ ดร.วรรณมา มังกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในกรณี ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ขอลงความ
อนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว
ทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูไสภณพัฒนานนยุต,ผศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๑๓ ถึง ๑๑๒, ๐๕๖-๕๒๔๖๑๑

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๐๓๔

๒๘ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสุพรรณ (ศุภราชวิทยา)

ด้วย พระปิยะ ฉายา ปิยธมฺโม นามสกุล เมฆแสน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
โดยมี พระเวียง กิตฺติวณฺโณ .ดร. และ ดร.วรรณ มิ่งกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว
ทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูไสภณพัฒนานนฺต.มศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

๑๐๕

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
 อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
 โทร ๐-๕๔๖๘-๖๒๗๓ ต่อ ๑๑๒, ๐๘-๕๒๗๖๖๗๐

ที่ ศธ ๖๑๓๓.๘/๐๓๔

๒๔ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนนารีรัตน์จังหวัดแพร่

ด้วย พระปิยะ ฉายา ปิยธมฺโม นามสกุล เมธแลน นิสิตระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำ
 วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรม
 ในโรงเรียน อำเภอเมืองแพร่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 โดยมี พระเวียง กิตฺติวณฺโณ .คร. และ ดร.วรรณ มังกิติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าว
 ทางมหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา
 ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระครูโฆภณพัฒนานุยุต,มศ.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
 ประธานบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : พระปิยะ ปิยธมฺโม (เมฆแสน)
อายุ ๓๔ ปี พรรษา ๑๓
- เกิด** : วันเสาร์ ที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕
- สถานที่เกิด** : ๘๓ หมู่ ๕ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่
รหัส ๕๔๐๐๐
- การศึกษา** : ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ สาขาเอกสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
พ.ศ. ๒๕๕๐
- สังกัด** : วัดพนมขวัญ ตำบลแม่คำมี อำเภอมือง จังหวัดแพร่
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : วัดพนมขวัญ ตำบลแม่คำมี อำเภอมือง จังหวัดแพร่
- ปีที่สำเร็จการศึกษา** : วันที่ ๓๐ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔
- เบอร์โทรศัพท์** : ๐๘๕-๐๓๓๘๐๕๖, ๐๘๘๔๓๖๑๔๔๕
อีเมล E-mail. Piya_2551@hotmail.com

